

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Õiguse instituut

Regina Pikalev

PANKROTIHALDURI TEABE ANDMISE KOHUSTUS

PANKROTIMENETLUSES

Magistritöö

Õppekava HAJM, peeriala õigusteadus

Juhendaja: Uno Feldschmidt, MA

Tallinn 2021

Deklareerin, et olen koostanud lõputöö iseseisvalt ja olen viidanud kõikidele töö koostamisel kasutatud teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele, ning ei ole esitanud sama tööd varasemalt ainepunktide saamiseks. Töö pikkuseks on 19660 sõna sissejuhatusest kuni kokkuvõtte lõpuni.

Regina Pikalev.....

(allkiri, kuupäev)

Üliõpilase kood: 09673 HAJM

Üliõpilase e-posti aadress: regina.pikalev@gmail.com

Juhendaja Uno Feldschmidt:

Töö vastab kehtivatele nõuetele

.....

(allkiri, kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees:

Lubatud kaitsmisele

.....

(nimi, allkiri, kuupäev)

SISUKORD

LÜHIKOKKUVÕTE	4
SISSEJUHATUS	5
1. PANKROTIMENETLUSE EESMÄRK JA ÜLEVAADE	8
1. Pankrotihaldurile esitatavad nõuded.....	18
1.2. Pankrotihalduri kinnitamine	25
2. PANKROTIHALDURI TEABE ANDMISE KOHUSTUSE EESMÄRK	32
2.1. Halduri teabe kogumise ja andmise kohustused.....	39
2.2. Halduri kohustused pankroti väljakuulutamisel ja nõuete väljaselgitamisel.....	48
2.3. Võrdse kohtlemise printsiibi järgimine	57
KOKKUVÕTE	65
SUMMARY	69
KASUTATUD ALLIKATE LOETELU	73
LISAD	78
Lisa 1. Lihtlitsents	78

LÜHIKOKKUVÕTE

Autor on seadnud magistritöö eesmärgiks uurida, kas seaduses sätestatud pankrotihalduritele pandud teabeandmise ja adekvaatse info edestamise kohustused on piisavad ja tagavad pankrotimenetluse eduka läbiviimise.

Töö uurimusküsimusteks on kas 2021 aastal jõustunud pankrotiseadusega on muudetud pankrotihaldurite teabe andmise kohustust ning kas pankrotiseadusega kehtestatud pankrotihaldurite teabe andmise kohustus tagab kiire ja tõhusa pankrotimenetluse läbiviimise. Analüüs sisaldab kiire, asjakohase ja ajakohase teabe esitamise võimaluste uurimist. 2021 tehti ulatuslikud muudatused pankrotimenetluse läbiviimisel, kus muudeti nõuete tunnustamise ja kaitsmise korra läbiviimise põhimõtteid. Uundatud seaduses sätestati nõuete kaitsmise kirjalikus menetluses. Eelmainitud sätete täitmine halduri poolt vajab efektiivset teabe andmise edastamist ning antud töö analüüsib teabe andmise sätete tõhusust.

Pankrotihaldurite roll pankrotimenetluses on määrava tähtsusega, pankrotihaldurite teabe andmine määrab suuresti eesmärgilise pankrotimenetluse läbiviimise. Teabe andmine võimaldab ühtlasi ka kohelda menetlusosalisi võrdselt ning tagada võrdsuse printsiibi järgimist. Teavet pankrotimenetluse jooksul esitatatakse enamjaolt läbi Ametlike Teadaannete, teabe esitajaks on nii kohtud kui pankrotihaldurid. Teabe esitamise kohustus ja viis on sätestatud pea iga menetlusetapi läbiviimise juures, kuid teabe esitamise sisu ei ole piisavalt täpsustatud.

Autor jõuab töös järeldusele, et kuigi menetluslikult on teabe esitamise kohustus seaduses fikseeritud, siis vajaks teabe sisu täpsustamist ning kaasajastamist. Vajalik oleks luua süsteem, mis pankrotimenetluse kestel võimaldaks kiiremlt teabe tuvastamist ja vahetamist. Lisaks leiab autor, et kasutada saab juba olemasolevaid teabe vahetus programme nagu e-toimik ning eesti.ee, kuid selle reguleerimine vajaks seadusandluse täpsustamist.

Võtmesõnad: maksejõuetuse olemus, pankrotiseaduse muudatused, pankrotihaldurite roll menetluses, pankrotihalduri teabe andmise kohustus, teabe edastamise viis, teabe andmise vajalikkus, võrdne kohtlemine teabe edastamisel.

SISSEJUHATUS

Tänapäeva kapitalistlik ühiskond on üles ehitatud mitmel eri põhimõtte kooslusel. Majanduse arengu ja toimimise koosmõju kodanikuühiskonna võimekusel. Paljud meediaallikad on dituleerinud tänapäeva kui tarbimisühiskonda, kus igal üksikindiviidil on oma roll ja vajadus. Nähtub, et kogu majandus on ülesehitatud tarbimise sirkulatsioonil. See tähendab, et ühiskonna areng ja jõudlus sõltub suuresti tarbimisest.

Tarbimine toob kaasa vajadust kasutada erinevaid väljatöötatud mehhanisme, mille abil tarbimine toimuda saab. Selleks on oma panuse andnud pangad, laenuettevõtted, kes võimaldavad üksikisikutel ja ettevõtetel viia ellu oma ideid laenude näol. Laenatakse raha, selleks, et luua uusi ja veelgi paremaid toimivaid ettevõtteid, eluviise ning ka arengusuundi. Tänapäeva inimestele on antud võimalus võtta laene, mille abil saab inimkond enda vajadusi rahuldada. Laenud aga toovad kaasa paratamatult võlaühiskonna. Seega võib julgelt öelda teisisõnu ei ole tegu tänapäeval pelgalt tarbimisühikonnaga vaid ka võlaühikonnaga. Paljud meedias kajastatavada teemad puudutavad võlgades vaevlevaid ettevõtteid ning üksikindiviide. Selleks, et tarbimist kontrolli all hoida on loodud erinevaid seadusi, mis aitavad võlgnike ja võlausaldajate omavahelisi suhteid reguleerida.

Eestis on loodud esimesed pankrotimenetlust käsitlevad seadused aastal 1992.a. Pankrotimenetluse seadust on sellest ajast saati muudetud ning täpsustatud korduvalt, kuid suuremad pankrotimenetluse reformid on toimunud 2004 ja 2010 aastal ning nüüd 2020/2021 aastal. Kuna ühiskondlik käitumine on finantsmaailmas niivõrd palju muutunud, siis on aktuaalne ja vajalik uurida, mis muudatused on pankrotiseaduses tehtud ning millist rolli mängib pankrotihaldur kehtima hakanud uuendatud pankrotiseaduses. Kuigi olulisi muudatusi tehti pankrotiseaduses nii mitmeidki, siis autor uurib antud töös ainult pankrotihaldurite teabe andmise kohustustega kaasnevat seaduse muudatusi.

Pankrotiseaduse § 6, 7, 21, 33, 34, 39, 66, 79, 100¹, 163 sätestavad pankrotihalduri kohustuse teavitada kohut või võlausaldajaid pankrotimenetluse kestel toimuvast. Teabe andmine ja

kogumine on vajalik võlgniku maksevõime hindamiseks, nõudeavalduste esitamiseks, vastuväidete saamiseks, halduri valimiseks ja menetlusosapoolte võrdseks kohtlemiseks. Kuna varasemalt ei ole keegi teabe andmise vajalikkust ja kohustust analüüsinud, kuid teabe olemasolust sõltub suuresti kogu pankrotimenetluse läbiviimine, siis on autor seadnud eesmärgiks uurida, kas seaduses sätestatud pankrotihalduritele pandud teabeandmise ja adekvaatse info edestamise kohustused on piisavad ja tagavad pankrotimenetluse eduka läbiviimise.

Töö uurimusküsimusteks on:

1. Kas 2021 aastal jõustunud pankrotiseadusega on muudetud pankrotihaldurite teabe andmise kohustust ning kas seaduses sätestatud pankrotihalduritele pandud teabeandmise ja adekvaatse info edestamise kohustused on piisavad ja tagavad pankrotimenetluse eduka läbiviimise?
2. Kas pankrotihalduri teabe andmise kohustuse viise peaks seadusandlusega paremini reguleerima?

Muudetud pankrotiseaduse redaktsioonis on tehtud rida haldurite tegevusega seotud muudatusi nagu pankrotihalduri valimine, kirjaliku nõuete tunnustamise ja kaitsmise korra kehtestamine ja haldurite tegevuse üle haldusjärelvalve pidamine. Kehtima hakkavad muudatused mõjutavad aga pankrotimenetluste kulgu ning autori arvates, on oluline analüüsida, kas seaduse muudatuste järgselt on pankrotihaldurite poolt edastatavate teadete sisu ja viis kooskõlas pankrotimenetluse eesmärgiga.

Magistritöö on jaotatud kaheks peatükiks. Esimeses peatükis annab autor ülevaate pankrotimenetluse ajaloost, maksejõuetuse tähendusest, pankrotimenetluse protsessist ja eesmärgist, pankrotihalduritele esitatavatest nõuetest ja kutsestandarditest. Vaatluse alla tulevad pankrotihalduri isikuomadused kui ka roll pankrotimenetluse läbiviimisel. Lisaks analüüsib autor pankrotihalduri kinnitamist. Analüüsi tagajärjel selgub, kas pankrotihalduri pädevusele esitatavad nõuded on piisavad, et tagada pankrotimenetluse selge, läbinähtav, efektiivne ja tulemuslik läbiviimine.

Teises peatükis analüüsib autor pankrotihalduri teabe andmise kohustuse aluspõhimõtteid. Autor analüüsib teabe andmise vajalikkust, halduri teabe kogumise ja andmise kohustusi kohtutele ja võlausaldajatele ning lisaks uurib autor ka võrdse kohtlemise printsiibi järgimist pankrotiseaduse sätete alusel. Teabe andmise kohustus peaks tagama menetluse läbiviimise efektiivsuse. Pankrotihaldurite poolt teabe andmise kohustuse analüüs võimaldab jõuda selgusele,

kas pankrotiseaduses on piisavalt teabe andmise kohustust reguleeritud, et tagada läbinähtav, efektiivne ja edukas pankrotimenetlus kõikide menetlusosaliste jaoks.

Autor kasutab eesmärgi saavutamiseks kombineeritud meetodikaid. Autor kasutab magistritöö kirjutamisel ajaloolist võrdlevat analüüsi. Autor võrdleb eelnevalt kehtinud pankrotiseadust ning 2021 aastast muudetud seadust, et analüüsida pankrotihalduri ülesannete muutumist uuendatud seaduse sätete alusel. Autor analüüsib varem kehtinud seaduse sätteid ning uurib, kas ja mis alusel uuenenud seaduse sätteid muudeti, mis on nende ajalooline taust ning mis ajendas neid muutma. Autor kasutab võrdlemisel lisaks ka Inglismaa, Saksamaa, Soome ja Ameerika Ühendriikide pankrotimenetluste põhimõtteid. Võrdlemise kasutamine annab võimaluse analüüsida, kas muudetud seaduse sätete põhimõtteid on juba mujal õigussüsteemides kasutatud ning kas need on taganud nende regulatsioonide muudatuse eesmärgid või mitte. Teleoloogilise, sotsioloogilise tõlgendamise abil analüüsib autor, mis aluspõhimõtetest lähtuvalt on pankrotimenetluses määratud pankrotihalduri teabe esitamise kohustus.

Töö koostamisel kasutab autor erinevaid teaduslikke allikaid, enim kehtinud ja kehtivat seadusandlust kui ka mittesiduvaid allikaid, nagu näiteks seaduseelnõu või maksejõetus revisjoni ülevaateid. Autor kasutab allikate valikul võimalikult laiahaardelist teadusliku materjali ennekõike teadusartikleid ja kehtinud ja/või kehtivaid seadusi, et sisustada pankrotihaldurite kohustustele mõtteline sisu, eesmärk.

Töö tulemusel selgub, kas pankrotihaldurite teabe andmise kohustus on piisav või tuleb tulevikus veelgi teabe andmise kohustuse sätteid täiendada, et tagada kiire ja efektiivne informatsiooni vahetus menetlusosaliste vahel ning ühtlasi võlausaldajate võrdne kohtlemine.

1. PANKROTIMENETLUSE EESMÄRK JA ÜLEVAADE

Eesti maksejõuetuse areng on olnud üsna lühiajaline. 1. septembril 1992 hakkas Eestis kehtima esimene pankrotiseadus (edaspidi PankrS).¹

Selleks, et selgitada, mis on pankrot, tuleb alustada kaugemalt. „Sellele küsimusele vastamiseks tuleks kõigepealt selget vahet teha pankrotil ja maksejõuetusel. Maksejõuetus on laiem mõiste kui pankrot. Kuigi kõik pankrotijuhud eeldavad maksejõuetust, ei pruugi kõik maksejõuetuse juhud viia pankrotini. Majanduslikus mõttes on pankrot vaid üks (menetluslik) vahend maksejõuetuse ületamiseks. Pankroti kaudu soovitakse vabaneda maksejõuetutest võlgnikest (need likvideerida või taas maksejõuliseks muuta). Maksejõuetuse ületamine on aga selgelt majanduslik eesmärk majandusliku probleemi lahendamisel.“²

Üldistavalt on öeldud, et maksejõuetus on isiku või ettevõtte suutmatust täita oma rahalisi kohustusi kolmandate isikute ees. Maksejõuetust on püütud defineerida ja piiritleda mitmel moel, kuid on jõutud selgusele, et maksejõuetuse olemust tuleb analüüsida vastavalt kontekstile. „Maksejõuetus kui termin jääb tihti aga ebaselgeks. „Eesti õigekeelsussõnaraamatu ÕS 2006“ kohaselt on maksejõuetus juriidiline termin ja tähendab 'maksevõimetuks tunnistatud'. Maksevõime on ÕS-i kohaselt majandustermin ja selle tähenduseks on 'majanduslikust seisundist olenev võime makseid tasuda'. Pankrotiseaduse kohaselt on isik maksejõuetu, kui ta ei suuda rahuldada võlausaldaja nõudeid ja see suutmatust ei ole võlgniku majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine.“³

Seega maksejõuetu on füüsiline või juriidiline isik, kellel puudub maksevõime olenemata tema vara suuruselt või seisust. Töö koostaja on praktikas täheldanud, et tavaliselt räägitakse

¹ Varul P. Maksejõuetuse areng Eestis. Juridica 2013/6, 1.

² Manivald P. Pilk Eesti maksejõuetusõigusele läbi õigusökonoomika prisma“. Juridica 2008/6, 383.

³ Varusk M. Maksejõuetus-mis see on? Õiguskeel 2008/2, 1.

maksejõuetusest siis kui üks lepingu pool ei suuda tasuda teisele poolele kokkulepitud tasu ning seega on võlausaldaja ja võlgniku vaheline lepingust tulenev kohustus tihtilugu maksejõuetuse aluseks. Maksejõuetust on liigitatud kahte rühma, ajutine või püsiv maksejõuetus. Ajutise maksejõuetuse parendamiseks on loodud rida seadusi, milleks on saneerimisseadus või võlgade ümberkujundamise seadus. Püsiva maksejõuetuse puhul pööratakse aga pankrotiseaduse poole.

Autor on arvamusel, et maksejõuetuse mõistet käsitletakse riigiti erinevalt. Eestis hõlmab maksejõuetus üldist terminit suutmatust kohustusi täita, kuid maksejõuetuse korral kasutatavaid menetlusi ning menetluste nimetuste ja menetlussisu kohta on sisustatud riigiti erinevalt. Õiguskirjanduses nimetatakse rida maksejõuetusmenetlusi, mille alla kuuluvad nii restruktureerimine, lepitusmenetlus, võlausaldajate kompromissid, juhtimise ülevõtmine kui ka saneerimine.⁴

Eestis peetakse maksejõuetusmenetluste alla saneerimismenetlust, võlgade ümberkujundamise menetlust kui ka pankrotimenetlust. Harju Maakohtu kohtunik Merike Varusk on selgitanud oma maksejõuetuse artiklis, et kuigi Eestis on maksejõuetus suhteliselt uus termin, siis tihtilugu peetakse pankroti ja maksejõuetust üheks ja saamaks sünonüümiks. Varusk selgitab, et maksejõuetus iseloomustab juriidilise isiku või füüsilise isiku majanduslikku olukorda, kuid ei anna kindlat vastust maksejõuetuse olemusest. Selleks, et maksejõuetust analüüsida tuleb siiski lahti mõtestada, kas tegu on püsiva või ajutise maksejõuetusega. Kui räägitakse püsivast maksejõuetustest, siis reeglina räägitakse pankrotimenetlusest, kui räägitakse ajutisest maksejõuetusest, siis vaadeldakse pigem saneerimismenetluse või võlgade ümberkujundamise menetluse poole.⁵

Autor nõustub väitega, et senimaani nähtub, et maksejõuetust kui sõna üldist vormi väga palju praktikas ei kasutata, küll aga käib maksejõuetusest rääkimine põhiliselt pankrotimenetluse kontekstis.

„Pärast taasiseseisvumist on meie õiguses kogu maksejõuetusega seonduvat temaatikat käsitletud pankroti kontekstis ja pankrotiseaduse alusel. Tervendamine, saneerimine, kompromiss ja muud asjakohased menetlused on Eestis käsitlemist leidnud vaid pankrotiõiguse osana ja seetõttu ei olnud viimase ajani kujunenudki mõistet, mis vastaks mõistele *insolvency law* ning hõlmaks nii

⁴ Principles and Guidelines for Effectiv Insolvency and Creditor Right System. World Bank Legal Review Vol.1, 2003.

⁵ Varusk M. Maksejõuetus-mis see on? Õiguskeel 2008/2, 1.

pankrotiõiguse kui ka väljaspool pankrotimenetlust toimuvad maksejõuetuse ületamise menetlused.“⁶ „Õigusterminina on „maksejõuetusmenetlus“ Eesti õiguses juba ka kasutusele võetud. Eesti astumisel Euroopa Liitu jõustus Eesti Vabariigis Euroopa Liidu Nõukogu 29. mai 2000. a määrus nr 1346/2000 maksejõuetusmenetluse kohta. Kuna määrus on liikmesriigi territooriumil vahetult kohaldatav akt, on sellega maksejõuetusmenetluse mõiste eesti õiguskeeles oma koha leidnud. Sellekohane muutus on praktikute ja õigusteadlaste kõnepruugis juba ka juurdumas.“⁷

Selleks, et veelgi aru saada, mis on püsiv maksejõuetus, tuleb kõigepealt aga lahti mõtestada, mis on ajutine maksejõuetus ja mis meetmeid ajutise maksejõuetuse ületamiseks Eesti õiguses rakendatakse. 2000 aastatel heideti pidevalt Eestis ette, et meie maksejõuetusõigus oli suunatud ainult ettevõtete likvideerimisele. Leiti, et tuleks ümber korralda maksejõuetusõigus selliselt, et oleks võimalik vältida likvideerimismenetlusi ja luua võimalused majadustegevuse tulemi arvelt makseraskustes olevate ettevõtete abistamiseks.⁸

On täheldatud, et majandusmudelite muutumisel ning majanduslanguste perioodil suurenevad tavaliselt varavastaste süütegude, kui ka maksejõuetusmenetluste arv.⁹ Seetõttu nähti ka 2008 aasta majanduskriisi lävel vajadust makseraskustes vaevlevate ettevõtete päästmiseks uue menetluse loomist, mis aitaks majanduslikku olukorda parandada ja maksekoorust kõigi osapoolte huve arvesse võttes parandada. 2008 aastal võeti vastu Eestis saneerimisseadus. Eeskujuna saneerimisseaduse loomisel võeti nii Soome, Poola, Šveitsi kui ka USA pankroti- ja saneerimisseadustest¹⁰.

Seega muutus veelgi olulisemaks ajutise ja püsiva maksejõuetuse eristamine. Ajutise maksejõuetuse olemust on krediitiasutuste näitel hästi selgitanud Sergei Jegorov, kes oma artiklis kirjutab: „PankrS s on maksejõuetuse mõiste määratletud kohe seaduse esimese paragrahvi teises lõikes, kus on sätestatud, et võlgnik on maksejõuetu, kui ta ei suuda rahuldada võlausaldaja nõudeid ja see suutmatus ei ole võlgniku majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine. PankrS § 1 lõige 3 täiendab üldefinitsiooni, sätestades, et juriidilisest isikust võlgnik on maksejõuetu ka siis, kui võlgniku vara ei kata tema kohustusi ja selline seisund ei ole võlgniku majanduslikust

⁶ Manivald P. Maksejõuetusõigus- ja terminoloogia on jõudmas uude arengujärku. *Õiguskeel*, 2008/4, 6.

⁷ Manivald P. Pilk Eesti maksejõuetusõigusele läbi õigusökonomika prisma“. *Juridica* 2008/6, 384.

⁸ Niklus I. Saneerimisseaduse eelnõu. *Juridica* 2008/6, 369.

⁹ Kõve V. Kohtusüsteemi ülesanded muutuvast ajast. *Juridica*, 2019/9, 712.

¹⁰ Niklus I. Saneerimisseaduse eelnõu. *Juridica* 2008/6, 372.

olukorrast tulenevalt ajutine. Esimesel juhul on tegemist equity insolvency'ga ehk otsese maksejõuetusega, teisel juhul saab rääkida balance sheet insolvency'st ehk bilansilisest maksejõuetusest. Bilansitesti (balance sheet test) raames kontrollitakse, kas võlgniku vara katab tema kohustusi, varatesti (equity test) raames tuvastatakse, kas võlgnik suudab rahuldada võlausaldaja nõudeid, kui need muutuvad sissenõutavaks.¹¹ Sisuliselt ütleb Jegorov oma artiklis, et maksejõuetuse tuvastamiseks tuleb vaadelda bilansi vahekorda, ehk siis tuvastada kas resursside ümberorganiseerimise abil on võimalik oma kohustusi täita või mitte. Kui eelmainitud meede võimaldab küll viivitusega, aga siiski täita kohustusi, siis on tegu ajutise maksejõuetusega, muul juhul aga püsiva maksejõuetusega. Sama seose saab luua ka muude maksejõuetusmenetluste käsitlemisel. Hinnates varade ja kohustuste osakaalu ning võimalusi varade realiseerimiseks või tegevuse ümberkujundamiseks viisil, mis tagaks kohustuste täitmise. Sellisel viisil on hinnatav, kas on tegu ajutise maksejõuetusega või püsiva maksejõuetusega.

Kuigi autori arvates on üsna selgelt defineeritud, kuidas eristada maksejõuetuse eriliike, siis selle sõnastus ei ole veel Eesti ühiskonda hästi integreerunud ning seega selleks, et seadusloome sõnastust arusaadavamaks muuta, tuleks kasutusele võtta ühtne lähenemine kasutades kirjatöodes rohkem väljendeid „püsiv või ajutine maksejõuetus“.

Saneerimismenetlust saab selgitada, kui ajutise maksejõuetuse abimeedet, mille abil saab ettevõtte peale saneerimismenetlust võimalusel edasi tegutseda. Seaduse eesmärk on ettevõtete tervendamise kohtuliku kaitse all. Seega saneerimismenetlus peaks aitama võlgnikul ajutise makseraskuse ületada. Selle tõttu võeti ka õiguskeeles kasutusele juba üle kümne aasta tagasi mõiste „ajutine makseraskus“.¹² Saneerimismenetlus on eraõigusliku juriidiliste isikute makseraskuste ületamise menetlus. Saneerimismenetlus on võetud abimeetmeks jätkusuutliku majandamise tagamiseks makseraskustesse sattunud eraõiguslike juriidiliste isikute likviidsuse taastamiseks ja kasumlikkuse parandamiseks.¹³ Seega on saneerimisseadus puhtalt suunatud eesmärk rakendada ennetusmeetmeid juba äriseadustikus esitatud juhtorganite tegevusetele juhul kui ettevõtte juhtorgan hindab ja näeb, et ettevõtte võetud kohustused jäävad asjaoludest tingitult ilmselgelt, kas täitmata või siis ajutiselt on nende täitmine raskendatud.¹⁴

¹¹ Jegorov S. Krediidiasutuste maksejõuetuse erisused: regulatiivse maksejõuetuse kontseptsioon. *Juridica* 2008/6, 425.

¹² Toomere V. Advokaat selgitab: miks tuleks saneerimismenetlust eelistada pankrotimenetlusele? *Ärileht*, 2017.

¹³ Saneerimisseadus RT I, 04.01.2021, 39, § 2 ja §3.

¹⁴ Äriseadustik RT I, 04.01.2021, 46, § 306.

„Tsiiviilseadustiku üldosa seaduse §-st 36 ning äriseadustiku (ÄS) § 180 lõikest 51 ja § 306 lõikest 31 tuleneb küllaltki range nõue esitada viivitamata, kuid mitte hiljem kui 20 päeva möödumisel äriühingu püsiva maksejõuetuse ilmnemisest kohtule pankroti avaldus. Viidatud sätetest tuleneb ka juhatuse liikme kohustus hoiduda pärast makse jõuetuse ilmnemist äriühingu eest edasiste maksete tegemisest.“¹⁵ Seega on ettevõtte juhatustele antud juba mitme eri seaduse regulatsioonidega mõista, et ettevõtte juhtimisel tuleb varakult võtta kasutusele meetmed, mis võimaldaksid ettevõtte kohustusi täita. Üheks selliseks abimeetmeks ongi loodud saneerimismenetlus.

Ka füüsilisest isikutest võlgnike jaoks nähti vajadus luua abimeede võlgniku maksevõime ületamiseks. Selleks loodi võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seadus, mis võeti esmakordselt vastu 2010 aastal. Lisaks loodi võlgnike kaitsmise programm, mille raames selgitati välja, et on vaja teha ka täitemenetluse regulatsioonis muudatusi seoses võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seaduse regulatsiooni loomisega.¹⁶ Seetõttu loetakse maksejõuetusmenetluste alla ka võlgade ümberkujundamise menetlust. Võlgade ümberkujundamine võimaldab kompromissi teel füüsilisel isikul võlgade tagasimaksmise osas jõuda kohtu kaasamisel kokkuleppele võlausaldajatega, kas siis osaliselt võlgade vähendamise kaudu, osadena täitmise kaudu või kohustuse täitmise tähtaja pikendamise läbi.¹⁷

Autori tööalases praktikas nähtub, et ennekõike püüti algselt võlgade ümberkujundamise kavas säilitada võlgniku võla põhiosa maksete rahuldamine, kuid kompromiss püüti teha kõrvalnõuete tasumise osas. Autor leiab, et tänasel päeval on praktikas ümberkujundamise menetlused jõudnud aga selleni, et lähtutakse vaid peamisest eesmärgist, milleks on võlausaldajate võrdne kohtlemine menetluse kestel ning et võlausaldajaid ei seataks oluliselt halvemasse olukorda, kui nad oleksid võlgniku pankrotimenetluse korral.¹⁸

Autorile on jäänud tööalases praktikas arusaam, et tegelikult ei olegi oluline kui suurel määral nõudeid vähendatakse, peaasi et nõudeid vähendatakse sama protsendi alusel kõikide võlausaldajate suhtes.

¹⁵ Toom T. Äriühingu püsiv maksejõuetus ja edasiste maksete tegemine., *Juridica*, 2014/6, 485.

¹⁶ Alekand A. Quo vadis, notariaalne leping täitedokumendina? *Juridica*, 2010/6, 462.

¹⁷ Võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seadus RT I, 04.01.2021, 45, § 2 lg 1.

¹⁸ Kohtumäärus nr 2-18-10969, 04.11.2020, *Kohus otsustab kava kinnitamise või kinnitamata jätmise võlgniku ja võlausaldajate huve kaaludes. Seejuures on avaldaja kui raskustes sattunud isiku huvid võlausaldaja huvidega võrreldes mõnevõrra esiplaanil ja seda tuleb kava kinnitamise otsustamisel arvestada. Eeltoodu õigustab mõningal määral võlausaldajate õiguste tahaplaanile jätmist. Oluline on aga see, et võlausaldajaid ei seataks võlgade ümberkujundamisel oluliselt halvemasse olukorda, kui nad tõenäoliselt oleksid võlgniku pankrotimenetluse korral. (Lahend kättesaadav vaid limiteeritud isikutele).*

Samas näiteks Saksamaal on loodud rida meetmeid varajase võlgade ümberkujundamise menetluse tuvastamiseks ja maksejõuetuse ületamiseks. Seaduste alusel on Saksamaal küll regulatsioonides toodud mahukad erinevused, kuid erinevate maksejõuetusseaduste üldpõhimõte on suunatud pelgalt maksejõuetusmenetluse algatamise järgsetele meetmetele. Varasemalt sai Saksamaal võlgade ümberkujundamiseks kasutada ümberkujundamiskava loomist alles peale maksejõuetusmenetluse algatamist, kuid seda regulatsiooni muudeti. Saksa õigust parandati kolmel erineval viisil, esiteks loodi Saksa võlakirjade seadus, täiustati ettevõtete restruktueerimisseadust (ESUG) ja ühtlasi võeti kasutusele uued maksejõuetuseelsed võlgade ümberkujundamise meetmed, mis olid seotud otselt 2016 aastal vastuseks EL Euroopa komisjoni esitatud direktiivile. Saksamaal kasutati juba varakult võlgnike ja võlausaldajate nn kompromissimenetlusi, mis võimaldasid kiirelt ja paindlikult võlgnike ja võlausaldajate kokkuleppe sõlmimisi eesmärgiga päästa nii ettevõtte kui sellega seotud äritegevused.¹⁹

Eestis loodud võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seadus (VÕVS) on loodud juba üle 10 aasta tagasi. Seega on autori arvates äärmiselt tervendav näha, et ka VÕVS-i osas on võetud ette regulatsiooni ühtlustamine teiste maksejõuetusmenetluste sätetega. Mitmed 2021 aasta PankrS muudatused puudutavadki otseselt või kaudselt ka VÕVS-i sätete muudatusi. Näiteks muudeti VÕVS-i § 6 ja § 9 ning põhjendati seda kui eesmärki ühtlustada maksejõuetusmenetluste ühtseid põhimõtteid. Analoogselt PankrS muudatustele täpsustati ka VÕVS-i kohtujuristide pädevust ning nõustajate tasu ja kulu hüvitamise määramise õigusi. Sarnased muudatused tehti ka PankrS § 84. Lisaks reguleeriti VÕVS-i § 38¹, mis on seotud võlgade ümberkujundamise menetluse kohta käiva teabe avaldamisega. Kohus teatab ennetähtaegselt ümberkujundamiskava täitmisest või lõpetamisest teate Ametlikes Teadaannetes (edaspidi AT) ning ühtlasi teatab sellest ka kohtutäitureid, kes menetlusega seotud on. Samas võib kohus ka täitureid teavitama kohustada määratud nõustajat²⁰. Seega on täpsustatud võlgade ümberkujundamise menetlustes teabe esitamise sätteid ning seetõttu analüüsibki autor ka käesolevas töös pankrotimenetluses teadete esitamist, et jõuda järeldusele, kas teadete esitamise viisid vastavad oodatavale õiguslikule tulemusele.

¹⁹ Bork R. Debt Restructuring in Germany. De Gruyter Publishing House, Journal European Company and Financial Law Review, 2018.

²⁰ Võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seadus RT I, 04.01.2021, 45, § 38¹.

Püsiva maksejõuetuse all räägitakse reeglina pankrotimenetlusest. Püsiva maksejõuetuse hindamiseks on loodud ajaline kriteerium, mille alusel tuleb hinnata maksejõuetust. Ajalise kriteeriumi hindamine ehk siis ajutise-püsiva maksejõuetuse hindamine kuulub kohtu otsustusõiguse alla. Kriteeriumid püsiva maksejõuetuse hindamiseks annab meile Eesti pankrotiseadus, mis ütleb, et võlgnik on maksejõuetu, kui ta ei suuda rahuldada võlausaldaja sissenõutavaks muutunud nõuet ja see suutmatuse ei ole võlgniku majanduslikust olukorrast ajutine. Püsiva maksejõuetuse uurimine on antud ajutise halduri pädevusse, kes selgitab välja asjaolud ja võlgniku varalise seisu ning esitab kohtule aruande võlgniku olukorrast. Kohtu otsustada on, kas ajutise pankrotihalduri aruande ning ka PankrS § 31 toodud kriteeriumite alusel, on tegu püsiva maksejõuetusega või mitte.²¹

Pankrot on võlgniku püsiv maksejõuetus. Pankroti mõiste on avatud pankrotiseaduses. Selle kohaselt on pankrot võlgniku kohtuotsusega väljakuulutatud maksejõuetus. Ent PankrS esitatud maksejõuetuse ja pankroti määratlust ei tule käsitleda kui kõikehõlmavaid definitsioone. Nende määratluste eesmärk on selgitada, milline sisu on neil mõistetel vaid nimetatud seaduse kontekstis. PankrS on lähtunud sellest, et pankrotist üldisem kategooria on maksejõuetus, mis iseloomustab objektiivselt majanduslikku olukorda. Pankrotile on aga antud juriidiline tähendus: see on üksnes kohtu poolt tuvastatud maksejõuetus.²²

Seega pankroti all saame rääkida kui ainult kohtumenetlusest, millega on tuvastatud maksejõuetus. Samas tervendamise ja saneerimismenetluse puhul räägime me samuti kohtumenetlustest, kus kohtu kaasabil on tõendatud võlgade ümberkujundamise vajadus, kuid nendele menetlustele ei järgne nii raskeid tagajärgi kui võivad olla pankrotimenetluses (siinkohal mõtleb autor näiteks kogu võlgniku olemasoleva vara müüki).

Suuremad maksejõuetusmenetluse muudatused toimusid Eestis aastatel 2004, 2008 ja 2010.aastal. 2004 aastal põhiliseks eesmärgiks oli pankrotiprotsessi kiirendamine. Sellega seoses lühendati pankrotimenetluse tähtaegu, tõhustati pankrotihaldurite järelevalvet ning ühtlasi toodi sisse ka pankrotimenetlustesse kohtuniku rolli suurendamine võlausaldajate esimesel üldkoosolekul.²³ Lisaks tõi 2004 aasta kehtima hakanud regulatsioon kaasa eriregulatsooni, mis võimaldas esmakordselt füüsilise isiku võlgadest vabastamise algatamist. Merike Varsuki Harju Maakohtu

²¹ Pankrotiseadus RT I, 04.01.2021, 49, § 1, § 22 ja § 31,

²² Varusk M. Maksejõuetus-mis see on? Õiguskeel 2008/2, 1.

²³ Madisson K. Uue pankrotiseaduse lühituvustus, Eesti Majanduse Teataja Nr 11, 2003.

kohtunik väitis Õiguskeele 2010.a. artiklis, et füüsilisest isikust võlgniku võlgadest vabastamine pankrotimenetluses oli poliitiline otsus ning Eestis võeti selline poliitiline otsus vastu 2003. aastal.²⁴ 2010. aastal lisandus aga õigus füüsilisel isikul saada riigilt menetlusabi, et pankrotimenetlust läbi viia ka juhul kui pankrotipesas ei olnud piisavalt vahendeid, et pankrotimenetlust üldse algatadagi. Sellega püüti likvideerida suurel hulgal füüsiliste isikute pankrotimenetluse raugemist, ilma pankroti väljakuulutamata.²⁵

Nii nagu autor mainis juba sissejuhatused on juba aastaid ühiskonnas tunnetatud, et pankrotimenetluse ei ole endiselt aga piisavalt tõhus ja efektiivne. Sellele lisandub autori arvates ka nüüdisühiskonna aina suurenevad võimalused kasutada nn laenuraha. Raha mida endal ei ole, kuid mida on võimalik laenata teistelt selleks, et oma soove täita. Kui eelnevalt selgitas autor mis üldse on maksejõuetuse olemus ja pankrot, siis nüüd jõuab autor selleni, mis on pankrotimenetlus ja selle eesmärk. Senimaani on Eesti on pankrotimenetlustes kehtinud eesmärk, vara tuleb koguda, jagada võrdselt võlausaldajate vahel vastavalt määratud jaotusettepanekule. Kuidas vara kogutakse, kuidas vara hinnatakse ning selle töö eest pankrotihaldurile tasu makstakse on jäänud aga senimaani ajale jalgu. Kuigi on loodud juurde rida maksejõuetusmenetlusi, siis ei ole aga PankrS suuremalt täiendatud 10 aastat ning seega on tunnetatud, et pankrotimenetlus ei täida oma eesmärki. Ei ole nii läbinähtav kui see võiks olla. Kurdetud on ebaselgust ja läbinähtamatust nii pankrotihalduri tasude määramisel, kui ka sellel, et maksejõuetuse hindamisel jõuavad paljud pankrotimenetlused liiga kergekäeliselt raugemisele.

Doing Business edetabeli kohaselt on Eestis kõige probleemsem võlausaldajate ja pandipidajate nõuete rahuldamise madal protsent maksejõuetusmenetluse lõppemisel, arvestades menetluskulusid ning menetlusele kulunud aega²⁶.

Ennekõike peetakse oluliseks, et täite - ja pankrotisüsteemide üheks rolliks on ühtlasi tagada stabiilne majandus. Krediidil põhineb majandusühiskond peab olema üles ehitatud etteaimatava, läbinähtava kui ka ühtlasi kättesaadava kindlusega, mis tagab võlausaldajate jaoks enne maksejõuetust ning ka maksejõuetusmenetluse algatamisel kindluse võlgade sissenõudmiseks läbi

²⁴ Varusk M. Füüsilise isiku pankrotimenetlus. Õiguskeel 2010/1, 1.

²⁵ Ibid, 2010/1.

²⁶ Varusk M. Pankrotivara müük, väljamaksed pankrotivarast, pankrotimenetluse lõppemine ja tagajärjed. Maksejõuetusõiguse revisjon, 2017, 5.

tõhusa pankrotimenetluse süsteemi.²⁷ Täpselt samadel põhimõtetel on püütud ka Eesti PankrS muuta veelgi efektiivsemaks ja läbinähtavamaks.

PankrS muudatuste analüüsimiseks ja töö eesmärgi saavutamiseks tuleb esmalt selgeks teha hetkel kehtiv pankrotimenetluse käik. PankrS annab õiguse võlgnikule või võlausaldajale, kes tuvastab maksejõuetuse pöörduda avaldusega kohtu poole, et kohus kinnitaks võlgniku püsivat maksejõuetust ehk pankroti. Kohus algatab pankroti väljakuulutamise menetluse, määrab antud menetluse läbiviimise jaoks ajutise pankrotihalduri ning vajadusel väljastab käsutuskeelu teatavakstegemise teate, mille kohaselt, ei tohi võlgnik ilma ajutise pankrotihalduri nõusolekuta oma vara käsutada ning ühtlasi tuleb peatada ka kõik sundtäitmised võlgniku vara suhtes. Ajutine pankrotihaldur koostab esmase ülevaate võlgniku hetkelisest majanduslikust olukorrast, kogub kokku kõik esmased teadaolevad võlanõuded võlgniku vastu. Ajutine pankrotihaldur peab kohtule koostama aruande, kus nähtub ajutise pankrotihalduri hinnang võlgniku maksejõulisusest. Ajutisel halduril tuleb hinnata ka seda, kas maksejõuetus on tekkinud süüliselt või mitte. Lisaks peab ajutise pankrotihalduri aruanne sisaldama teadaolevat vara nimekirja, mille alusel saab kohus hinnata, kas vara on tegelikult piisav võlgniku kohustuste täitmiseks või mitte.²⁸

Peale ajutise pankrotihalduri aruannet teeb kohus määruse, kus otsustatakse, kas kuulutatakse välja võlgniku pankrot või mitte ning sama määrusega esitatakse ka pankrotihaldur, kes antud menetlusega edasi tegelema hakkab. Vastav määrus pankroti väljakuulutamisest tuleb avaldada Ametlikes Teadaannetes (AT), kus ühtlasi antakse võlausaldajatele teada, et nüüd tuleb 2 kuu jooksul esitada oma nõuded pankrotimenetlusele. Pankroti väljakuulutamise teatises avaldatakse võlausaldajate esimese üldkoosoleku aeg ja koht, kus otsustatakse kas koostatakse pankrotitoimkond või mitte (praktiliselt võib autor kinnitada, et ettevõtete pankrotimenetlustes moodustatakse enamjaolt toimkond, kuid eraisiku pankrotimenetlustes jääb toimkond enamasti moodustamata).²⁹

Võlausaldajad esitavad oma nõuded ning peale nõuete esitamise tähtaega koostab pankrotihaldur võlausaldajate nimekirja. Võlausaldajate nimekirjas nähtub võlausaldajate arv ja võlgnetav summad ning mis järku on nõuded esitatud. Eestis saab esitada nõudeid kolme järku. I järk-

²⁷ The World Bank. Principles and Guidelines for effective insolvency and creditor rights systems. World Bank Legal Review Vol.1, 2003, 631.

²⁸ Pankrotiseadus RT I, 04.01.2021, 49, § 13,15,20, 22 lg 2 p1-5.

²⁹ Ibid, § 31 lg 6, § 33 lg 1, § 78 ja lg 2, §77 p2.

pandiga tagatud nõuded, II järk- pandiga tagamata nõuded ning III järku kuuluvad reeglina nõuded, mis ei kuule ei esimesse ega teise järku ning mis on esitatud võlausaldajate poolt peale nõuete tähtaja esitamise tähtaja möödumist.³⁰

Peale võlausaldajate nimekirja koostamist ning nõuete esitamise tähtaja möödumist esitab haldur võlausaldajate nimekirjaga tutvumise teate ning annab võlausaldajatele tähtaja haldurile vastuväidete esitamiseks³¹. Autori arvates ongi 2021 aasta PankrS üheks suurimaks muudatuseks see, et nõuete kaitsmine on võimalik kirjalikus hagita menetluses ning kõigil on võimalik oma vastuväiteid esitada kirjalikult ning selleks ei pea enam korduvaid koosolekuid kokku kutsuma.

Seega kui nõuded on kaitstud ja pankrotihaduri poolt vastu võetud ehk tunnustatud, esitatakse kohtule võlausaldajate nimekiri kinnitamiseks (kuhu on märgitud võlausaldajad, nõude suurused, kindlaks määratud jaotised). Kohtulikult kinnitatud võlausaldajate nimekirja kinnitamise määрусega lõppeb ka võimalus nõuete esitamine pankrotimenetluses olenemata, mis järku nõuet soovitakse esitada. Kuni nimekirja kinnitamiseni hetkeni on aga võlausaldajatel võimalus taotleda võlanõuete esitamise tähtaja ennistamist vastavat PankrS § 102 lg 1.³²

Kõigest eelpool kirjeldatud pankrotimenetluse etappidest olulisem on, et peale pankroti väljakuulutamist ning peale esimest võlausaldajate koosoleku peab haldur hakkama pankoritvara hoidma ja realiseerima ehk teisisõnu valitsema. Vajadusel esitama näiteks tagasivõitmise hagisi. Juhul kui on vara mida realiseerida, siis tuleb see pankrotihalduril müüa või sõlmida kokkuleppeid pankrotipesa vara suurendamiseks, või kompromisside sõlmimiseks ning võlausaldajatele jaotiste järgi pankrotipesast väljamakste tegemiseks. Juhul kui aga vara pole, siis esitab haldur kohtule ettepaneku pankrotimenetluse lõpetamise raugemisega.³³ Pankrotimenetluse lõpetamine raugemisega tähendab reeglina seda, et pankrotipesas puudub vara mida jagada ning vara ei jätku isegi pankrotimenetluse kulude katteks ning seega on menetlusökonoomiat järgides mõistlik pankrotimenetlus lõpetada. Tihtilugu antakse siinkohal võimalus võlausaldajatel pankrotimenetluses deposiidi maksmiseks, mis tähendab seda, et võlausaldaja tasub määratud summa pankrotipesa ning sellega tagatakse, et pankrotimenetluse kulud saavad tasutud ning pankrotihaldur jätkab pankrotimenetluse läbiviimist.

³⁰ Pankrotiseadus RT I, 04.01.2021, 49, § 126 lg 1,6, § 153 lg 1.

³¹ Ibid, § 100³ lg 1.

³² Ibid, §100³ lg 1 ja § 102 lg 1.

³³ Ibid, § 124, § 154, § 146, § 158.

Antud pankrotimenetluse etapilise ülevaatega soovib autor tähelepanu pöörata sellele, kui suur roll on pankrotihalduritel iga menetlusetapi läbiviimisel, pankrotimenetluse tähtaegadel ning teabe esitamisel. Teabe esitamise vajadus pankroti väljakuulutamises, teabe edastamine nõuete esitamiseks, teabe andmine vastuväidetele vastamisel kirjalikus menetluses, usaldusisiku valmises, vara müügi korral või siis pankrotimenetluse jaotiste alusel väljamakste tegemisel ja pankrotimenetluse lõpetamisel. Teabe esitamise nõue on PankrS³⁴ sätestatud nii, et pankrotimenetluse seaduse raames tuleb teave või menetlusdokument kätte toimetada portaalis Ametlikud Teadaanded, kuid pankrotiasja menetlev kohus võib teabe saatmise kohustuse teha ülesandeks haldurile. Kohus võib ka lugeda menetlusdokumendi kätte toimetatuks viie päeva möödumisel postitamisesest saaja aadressil, isegi kui saadeti tagastatakse.

Antud peatükis analüüsis autor maksejõuetuse olemust, püsiva ja ajutise maksejõetuse määramist ning erinevate maksejõuetusmenetluste liike. Maksejõuetusmenetluste areng on viimase kahekümne aastaga hüppeliselt kasvanud. Uued majandussuunad on suurendanud nõudlust erinevate maksejõuetusmenetluste järgi. Lisaks pankrotimenetlusele on loodud viimase 11 aastaga rida uusi menetlusliike nagu saneerimis- või võlgade ümberkujundamise menetlus, millede ülesandeks on tasakaalustada üldist majandustegevust.

Selleks, et uurida pankrotimenetluse sätete uuendusi, tuleb aga analüüsida seni kehtinud ja kehtiva seaduse sätteid, teabeandmise kohustust, vajalikkust ja efektiivsust ning sellega kaasnevat vastutuse ulatust. Järgmises peatükis analüüsib autor teabe andva isiku omadusi ja rolli pankrotimenetluses.

1. Pankrotihaldurile esitatavad nõuded

Pankrotihalduriks võib olla Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Koja (edaspidi koda) kutsekogu liikmeks olev füüsiline isik, kellele on koja poolt antud haldurina tegutsemise õigus, vandeadvokaat, vandeaudiitor, kohtute seaduse § 47 lõike 1 punktile 1 vastava haridustasemega

³⁴ Pankrotiseadus RT I, 04.01.2021, 49, § 7.

kohtutäitur. Haldurina võib tegutseda ka välisriigi kutsekvalifikatsiooni omandanud isik, kui tema kutsekvalifikatsiooni on tunnustatud välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamise seaduse kohaselt. Välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamise seaduse § 7 lõikes 2 sätestatud pädev asutus on Justiitsministeerium.³⁵ Pankrotihalduritele esitatakse rida nõudmisi, millele peavad haldurid vastama. Kvalifikatsioon, pädevus, moraalsed tõekspidamised ning kogemused on need mida, mida peetakse oluliseks hinnata pankrotihalduri positsiooni täitva isiku juures.

Kutsekvalifikatsioon on dokumentaalselt tõestatud haridus või töökogemus või mõlemad, mida nõutakse reguleeritud ametikohal või kutsealal töötamiseks. Kutsekvalifikatsiooni hindajaks pädev asutus on isik, asutus või organ, kes võrdleb välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamise seadusega ettenähtud tingimustel ja korras taotleja välisriigi kutsekvalifikatsiooni Eestis reguleeritud ametikohal või kutsealal töötamiseks nõutava kutsekvalifikatsiooniga ja otsustab taotleja välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamise.³⁶ Eestis hinnatakse kutsekvalifikatsiooni olemasolu mitmel eri moel. Justiitsministeerium on 11.oktoobril 2010 aastal oma 33. määrusega täpsustanud pankrotihaldurite eksami erialateadmiste testi valdkonnad ja hindamise korra. Pankrotihalduri testiga kontrollitakse pankrotihalduri eksamil osaleja erialateadmisi kuuteistkümmes eri valdkonnas, milleks on: pankrotiõigus, saneerimismenetlus, täitemenetlus, tsiviilõiguse üldosa, asjaõigus, võlaõigus, perekonnaõigus, pärimisõigus, äri- ja ühinguõigus, tööõigus, tsiviilkohtumenetlus, halduskohtumenetlus, maksuõigus, majandusarvestus, ettevõtte äriplaani ja majandustulemuste planeerimine ja audiitorkontroll.³⁷

Samas ei ole see aga igas riigis nii. Näiteks Kanadas, kus pankrotihaldurid on jaotatud eri rajoonide vahele on esitatud pankrotihaldurile miinimum nõuded. „pankrotihalduri litsentsi saamise miinimumkvalifikatsioon hõlmab kirjaliku eksami edukat sooritamist ja kaitsmist eksamikomisjonis, kus taotleja peab tõendama teadmisi asjakohastest õigusaktidest ja kohtupraktikast, head arusaamist äri- ja tarbijaküsimustest, head otsustamist, ametialaste ülesannete haldamist ning ärieetika ja professionaalsuse kõrge taseme olemasolu.³⁸

Eestis on kehtinud seni reegel, et pankrotihalduri määrab kohus, võlausaldajate nõusolekul. 2021 aasta seaduse muudatusega täpsustati aga kohtu poolt määratava halduri valiku vabadust, kuid seda

³⁵ Pankrotiseadus RT I, 04.01.2021, 49, § 56 lg1.

³⁶ Välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamise seadus, RT I 2008, 30, 191.

³⁷ Pankrotihalduri eksami erialateadmiste testi valdkonnad ja hindamise kord. Vastu võetud 11.10.2010 nr 33, RT I 2010, 75, 576.

³⁸ Ramsay I. Market Imperatives, Professional Discretion and the Role of Intermediaries in Consumer Bankruptcy: A Comparative Study of the Canadian Trustee in Bankruptcy. American Bankruptcy Law Journal 74 (2000), 399.

analüüsib autor 1.2 peatükis lähemalt. Eelnevalt kehtinud kui ka praegu kehtiva seaduse kohaselt saab kohus määrata pankrotihalduri ainult Koja kutsekvalifikatsiooni omavate isikute seast. Haldurile esitatavad tegutsemise õigused on sätestatud PankrS § 57. Haldur peab olema teovõimeline füüsiline isik, kes on omandanud riiklikult tunnustatud bakalaureusekraadi või sellele vastava kvalifikatsiooni Eesti Vabariigi haridusseaduse § 28 lõike 2² tähenduses ja kellel on vähemalt kaheaastane töökogemus rahanduse, õiguse, juhtimise või raamatupidamise valdkonnas või kes on omandanud riiklikult tunnustatud magistrikraadi või sellele vastava kvalifikatsioon. Haldur on aus ja kõlbeline, valdab kõnes ja kirjas eesti keelt, on sooritanud halduri eksami kohtutäituri seaduse § 95 sätestatud korras ning/ja/või on läbinud halduri väljaõppe kohtutäituri seaduse §-s 96 sätestatud korras.³⁹ Haridusseadus § 28 täpsustab, et Eesti Vabariigi kvalifikatsioonide ja enne 1991. aasta 20. augustit endise NSV Liidu kvalifikatsioonide vastavus kehtestatakse Vabariigi Valitsus määrusega.⁴⁰

Eesti Vabariigi kvalifikatsioonide ja enne 20. augustit 1991. a antud endise NSV Liidu kvalifikatsioonide vastavus, mis on vastu võetud 06.06.2005.a. ning mida on muudetud viimati 28.07.2020 aastal ütleb, et kvalifikatsioonide vastavuse määramise aluseks on haridust tõendavale dokumendile antav hinnang, mis lähtub läbitud õppe eesmärgist ja õigustest, mida õppe läbimine annab isikule tööturul ja õpingute jätkamisel.⁴¹ Kohtutäiturite seadus annab konkreetsemad kriteeriumid halduri sobivuse hindamiseks. Eksamiga hinnatakse halduri erialateadmisi ja isikuomaduste sobivust nii kirjalikult kui ka vestluse teel. Hindajateks on valitud eksamikomisjon. Eksamikomisjoni loomine ja korraldused on aga määratud ära Pankrotihaldurite koja põhikirjas.⁴²

Pankrotihaldurina sobib töötama ka PankrS § 57 lg 3 alusel vandeadvokaat, vandeaudiitor ning kohtute seaduse § 47 lõike 1 punktile 1 vastava haridustasemega kohtutäitur. Antud ametipositsioonidel olevad isikud ei pea haldurina tegutsemise õiguse saamiseks sooritama halduri eksamit ega läbima väljaõpet. Haldurina tegutsemise õiguse saavad nad Koja kutsekogu liikmeks vastuvõtmisega. Nimetatud isik võetakse Koja kutsekogu liikmeks tema kirjaliku avalduse alusel.⁴³ Kohtute seaduse⁴⁴ § 47 lg 1 p1 alusel võib kohtutäitur hakata pankrotihalduri rolli täitma siis, kui ta on omandanud õiguse õppesuunal vähemalt riiklikult tunnustatud

³⁹ Pankrotiseadus RT I, 04.01.2021, 49 § 57 lg1 p 1.

⁴⁰ Eesti Vabariigi haridusseadus § 28 lg 2². RT I 1992, 12, 192.

⁴¹ Eesti Vabariigi kvalifikatsioonide ja enne 20. augustit 1991. a antud endise NSV Liidu kvalifikatsioonide vastavus. RT I 2005, 32, 241.

⁴² Kohtutäiturite seadus RT I 09.04.2021,7.

⁴³ Pankrotiseadus RT I, 04.01.2021, 49, § 57 lg 3.

⁴⁴ Kohtute seadus RT I, 28.01.2021 ,2, § 47 lg1.

magistrikraadi, sellele vastava kvalifikatsiooni Eesti Vabariigi haridusseaduse § 28 lõike 22 tähenduses või sellele vastava välisriigi kvalifikatsiooni.

Vandeadvokaadile esitatavad nõuded on sätestatud Advokatuuri seaduses, mis ütleb, et advokatuuri liikmeks võib võtta isiku, kes on aus ja kõlbeline ning vajalike võimete ja isikuomadustega. Lisaks peab advokatuuri liikmeks astuja esitama kirjaliku avalduse ja sooritama advokatuurieksami.⁴⁵

Vandeadvokaadi pädevuses on hõlmab esindama ja kaitsma klienti kohtus ning kohtueelses menetluses nii Eestis kui välisriigis, koguma tõendeid, vabalt valima ja kasutama seadusega kooskõlas olevaid vahendeid ja viise õigusteenuse osutamisel, saada riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutusest õigusteenuse osutamiseks vajalikke andmeid, tutvuma dokumentidega ning saada neist ärakirju ja väljavõtteid, kui andmete ja dokumentide saamine ei ole advokaadile seadusega keelatud, töötlemata lepingu või seaduse alusel saadud muu isiku kui kliendi isikuandmeid, sealhulgas delikaatseid isikuandmeid ilma nende isikute nõusolekuta, kui see on vajalik õigusteenuse osutamiseks, kinnitama kliendile tema osutatava õigusteenuse raames kohtule ja teistele ametiasutustele esitatavate dokumentide ärakirju ja allkirju, tegutsema vahekohtuniku ja lepitusseaduses sätestatud korras lepitajana, tegutsema pankrotihaldurina, kui ta on Koja liige.⁴⁶

Siinkohal tuleks vandeadvokaatidel ja Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Koja liikmeks olevate isikute osas võrrelda nende pädevuse piire. Kohtutäiturite Koja kutsekvalifikatsiooni nõuded sätestavad halduritele ja kohtutäituritele ning vandeadvokaatidele sama haridustaseme haridusseaduse § 28 lg 1 alusel. Võrreldes aga advokaatide ja kohtutäiturite õigusliku seisundit siis kohtutäituri õiguseid on oma olemusest oluliselt rohkem kitsendatud kui vandeadvokaatidel. Kohtutäitur ei tohi pidada teisi tasustatavaid ameteid, ega olla muul tasustataval tööl, välja arvatud õppe-, loome- teadustööl ning tegutsemine pankrotihalduri või likvideerijana. Lisaks ei tohi kohtutäitur tegutseda ettevõtlusega.⁴⁷ Eelmainitud piiranguid vandeadvokaadiks olemisel puuduvad. Samas vandeadvokaadil on õigus esindada mis tahes klienti, mis tahes Euroopa riigis, tehes kliendi nimel ja volikirja alusel mistahes õigustoiminguid, töötlemata lepingu või seaduse alusel saadud muu isiku kui kliendi isikuandmeid, sealhulgas delikaatseid isikuandmeid ilma nende isikute nõusolekuta, kui see on vajalik õigusteenuse osutamiseks, saada riigi- ja kohaliku

⁴⁵ Advokatuuriseadus RT I, 22.06.2016, 23, § 23 lg 1 p 5, lg 2.

⁴⁶ Ibid, 23, § 41 lg 1.

⁴⁷ Kohtutäiturite seadus RT I, 09.04.2021, 7, § 5.

omavalitsuse asutusest õigusteenuse osutamiseks vajalikke andmeid, tutvuma dokumentidega ning saama neist ära kirju ja väljavõtteid, kui andmete ja dokumentide saamine ei ole advokaadile seadusega keelatud. Lisaks sätestab advokaadi pädevus tegutseda pankrotihaldurina, kui ta on koja liige.⁴⁸

Vandeadvokaatidel on suurem õiguslik pädevus kui halduritel või kohtutäituritel. Halduriks võib vandeadvokaat saada ainult kutsekoja liikmeks astumisel ilma eelneva halduri eksami sooritamisetä. Mõnes õigusanalüüsis on seatud kahtluse alla vandeadvokaadi pädevus haldurina töötamise puhul. Nimelt kui eelnevalt rääkisime sellest, et halduri eksami sooritamisel ja komisjoni hindamisel lähtutakse pea 16 eri õigusvaldkonna valdamisest, siis Artjom Novikov on oma magistrütöös selgitanud vandeadvokaadieksami sooritamise korda. „Vandeadvokaadieksami nõuded on kehtestatud Eesti Advokatuuri advokaadieksamite korraga, mille punkti 17 kohaselt sisaldab vandeadvokaadi eksamipilet küsimusi kolmest õigusharust, kusjuures üks neist küsimustest on juhuvaliku alusel antud küsimus advokatuuri valdkonnast ja kaks küsimust valdkondadest, mille eksamineeritav on valinud järgmiste valdkondade hulgast: riigi põhikord ja halduskohtumenetlus; eraõigus; tsiviilkohtumenetlus ja halduskohtumenetlus; karistusõigus ja kriminaalmenetlus. Vandeadvokaat peab tundma seadusandlust ja kohtupraktikat, olema võimeline osutama kvaliteetset õigusabi ka keerukates õiguslikes vaidlustes, omama põhjalikke teoreetilisi teadmisi ühes järgmiste valdkondade hulgast valitud valdkonnas: riigi põhikord ja halduskohtumenetlus; eraõigus; tsiviilkohtumenetlus ja halduskohtumenetlus; karistusõigus ja kriminaalmenetlus.“ A. Novikov jõudis järeldusele, et vandeadvokaadi eksam ei sisalda endas küsimusi maksuõiguse kohta, rahanduse, raamatupidamise ja juhtimise valdkondadest ning sellest tulenevalt võivad vandeadvokaadil tekkida raskused oma põhiülesannete täitmisel pankrotimenetluse raames.⁴⁹

Autor ei nõustu A. Novikova seisukohaga, et vandeadvokaadi eksam sooritanul võib tekkida pankrotihaldurina töötamisel raskusi. Autor leiab, et kuigi advokaadieksamil saab küll eksaminand valida endale teemasid, siis need hõlmavad ka palju teisi valdkondi, milles orienteerumine on advokaadi ülesannete täitmise juures hädavajalik. Lisaks leiab autor, et eksami eelduseks on advokatuuri seaduse⁵⁰ alusel enamasti 3 aastane varasem töökogemus vandeadvokaadi abina töötamisel ning see annab võimaluse hinnata, kas vastav isik on piisavalt pädev vandeadvokaadiks

⁴⁸ Advokatuuriseadus RT I, 22.06.2016, 23, § 41 lg 1.

⁴⁹ Novikov A. Pankrotihalduri roll pankrotimenetluses. Magistrütöö, Tartu 2013, 9-10.

⁵⁰ Advokatuuriseadus RT I, 22.06.2016, 23, § 26 lg 1.

saamisel. Vandeadvokaadi eksamineerijateks on prokuröri abi või notar ja õigusteaduste doktor, lisaks hindab advokaadiks saamist vestlusel veel endine kohtunik, vandeadvokaat, prokurör, õiguskantsler⁵¹. Seega vaadeldes, kes hindavad ja kontrollivad vandeadvokaadiks saamise pädevust, siis leiab autor, et Eestis ei olegi kõrgemaid kvalifitseeruvaid õigusosalase proffessiooniga isikuid kui nemad ning see on täiesti piisav advokaadi oskuste ja pädevuse hindamiseks. Lisaks on advokatuuri seaduses sätestatud⁵², et advokaat, kelle viimasest sooritatud advokaadieksamist on möödas viis aastat, on kohustatud tõendama oma perioodilist täiendõppust. Seega advokaatidel lasub peale eksami sooritamist ka pidev täiendkoolituste kohustus.

Seega selleks, et pankrotihalduri kohustusi täita Eestis peab olema oma ala tippspetsialist, kes hõlmab pea kõiki suuremaid seaduseharusid, kes on saanud vastava väljaõppe või sooritanud halduri eksami.

Võrdluses Inglismaaga siis seal on samuti pankrotihalduriks olemine kindlate kriteeriumite alusel paika pandud. „Pankrotihaldurite valimise õigus võlausaldajate poolt on oluline ja määrava tähtsusega. See on esmatähis ja esimene küsimus pankrotimenetluse algatamisel. Lisaks on Inglismaa pankrotiseadus väga hoolikalt defineerinud pankrotihalduri kvalifikatsiooni. „Pankrotihalduriks võivad olla (1) isikud, kellel on piisav kompetents täita vastava ameti kohustusi, isik, kes elab või omab vastavas jurisdiktsioonis oma kontorit, kus pankrotimenetlus aset leiab, või (2) ettevõtted, kes on volitatud kohtu või seaduse alusel selles piirkonnas tegutsema“⁵³. Pankrotihaldur peab omama Kaubandusministeeriumi poolt väljastatud luba või siis peab haldur kuuluma riigi poolt loodud kutseorganisatsiooni.⁵⁴

Samuti on ka Hon Steven Rhodes kirjutanud oma pankrotihaldurite teemalises artiklis üheselt, et näiteks Ameerika Ühendriikides peab pankrotihaldur olema isik, kelle isikuomadused peavad vastama ülimalle aususele, töökusele ning professionaalsusele. Halduril peavad olema õigusosalased teadmised ning nende teenus peab pakkuma kõrgeimat moraalseid, eetilisi tõekspidamisi.

⁵¹ Advokatuuriseadus RT I, 22.06.2016, 23, § 29.

⁵² Ibid, § 34 lg 1 ja 3.

⁵³ Friedman L.M. Debtor's Interference in the Election of a Trustee in Bankruptcy. Harvard Law Review Vol 19, 106-110.

⁵⁴ Fletcher I.F. The law of insolvency. London, 2002, 30-31.

Pankrotihaldur kannab märkimisväärset usaldus- ja vastutuspositiooni kogu pankrotimenetluse kestel kui ka avalikkuse ees üldiselt.⁵⁵

Seega on jõudnud autor arusaamale, et igas õigusriigis täidavad pankrotihaldurid väga olulist rolli ning pankrotimenetluse läbiviimiseks on vaja äärmiselt ausat, kohusetundlikku, erapooletut ning kindla kvalifikatsiooniga isikuid. Eestis on üsna mitme tasandlikult määratud pankrotihalduriks saamise tingimused. Täidetud peavad olema kõrged haridusnõuded, kodade liikmelisus, eksamite sooritamine ja kvalifikatsioon. Kindlaks on määratud ka spetsiifilised isikuomadused, millele haldur peab vastama. Isikuomaduste hindamine tekitab aga küsimusi. Kuna hinnata saab isikuomadusi vaid subjektiivselt ning subjektiivsed omadused võivad aja jooksul muutuda, siis kuidas on tagatud oskuste ja omaduste säilimine ka peale halduri eksami sooritamist.

Autor leiab, et üheks meetmeks haldurite kvalifikatsiooni hindamiseks võiks peale iga teatud ajaperioodi olla haldurite kohustus kutsekvalifikatsiooni eksami kordamine. Lisaks leiab autor, et halduri eksami tegemisele võib motiveerida isikuid sellega, et likvideerida piirangu tingimus, mis ütleb, et pankrotihalduriks võib olla ainult Koja liikmesuse alusel. Advokatuuri seaduse⁵⁶ § 41 lg 7 sätestab, et vandeadvokaat on pädev tegutsema pankrotihaldurina, kui ta on koja liige. Samas sätestab ka advokatuur liikmesuse kohustuse. Selleks et töötada advokaadina peab isik olema Advokatuuri liige.⁵⁷ Kui liikmesuse tingimus likvideerida, tekitaks see advokaatide seas suurema motivatsiooni pankrotihalduri tööülesannete vastuvõtmiseks. See omakorda vähendaks haldurite ja advokaatide liikmemakse erinevate ühendustesse kuulumisel ning ühtlasi tagaks endiselt kutsekvalifikatsiooni nõuet.

Ühtlasi arvab autor, et halduri kutsekvalifikatsiooni eksami kordamine annaks suurema kindluse, et ka muutuvast ajas ja tööstaaži pikendamisel saab järelevalve korras hinnata ja tagada halduri eetika, aususe ja haridustaseme säilimist. Kuid, kas eeltoodu tagab ka pankrotihaldurite eksamite vahepealse ajal normide täitmist või mitte, selles autor enam nii kindel ei ole. Halduritele lasub menetluse läbiviimisel ääretult suur vastutus tagada võlausaldajate ja võlgnike vaheline võrdsus, samas kaitstes nõrgemat menetluse osapoolt, kuid mitte unustades teisi menetluse osalisi. Õnneks

⁵⁵ Rhodes S. The Fiduciary and Institutional Obligations of a Chapter 7 Bankruptcy Trustee. American Bankruptcy Law Journal 80, 2006, 147.

⁵⁶ Advokatuuriseadus RT I, 22.06.2016, 23, § 41 lg 7.

⁵⁷ Ibid, § 22 lg 3.

on aga Eesti seadusandlus sätestanud, et haldurite töö üle peab järelevalvet pidama nii kohus kui justiitsministeerium.

Autor käsitles antud peatükis pankrotihaldurite kutsekvalifikatsiooni ja nendele esitatud nõudeid ning jõudis järeldusele, et eesti õiguses on üsna mitme tasandlikult hinnatav halduri kutsekvalifikatsiooni. Lisaks hinnatakse haldureid ja vandeadvokaate üsna sarnaste hindamise kriteeriume alusel. Haldur peab omama äärmiselt kõrgeid väärtusi ja olema erapooletu ja usaldusväärne kõikidele menetlusosapoolle suhtes. Kõik halduriks nimetatavad isikud peavad täitma kindlat haridustaset, sooritama eksameid ning valdama väga kõrgel tasemel erinevate valdkondade seadusi. Kuigi on hästi reguleeritud halduriks saamine, siis ei ole niivõrd tugevalt reguleeritud halduri täiendõppe kord ning kindlasti tulevikus tuleks ka sellele tähelepanu pöörata.

1.2. Pankrotihalduri kinnitamine

2021 aasta PankrS muudatustega ei täiendatud pankrotihaldurile esitatavaid nõudeid PankrS § 57 tähenduses, küll aga täpsustati pankrotihaldurite kinnitamise korda. Eestis on kehtinud seni reegel, et pankrotihalduri määrab kohus võlausaldajate esimese üldkoosoleku nõusolekul. Kui esimesele võlausaldajate üldkoosolekule ei ilmu ühtegi võlausaldajat, siis kohtul on õigus kohtu poolt määrusega esitatud haldur kinnitada. Pankrotihalduri kinnitamiseks valimine kehtinud ja kehtiva seaduse alusel käib Pankrotihaldurite ja Kohtutäiturite koja nimekirjast lähtuvalt.⁵⁸ Seega seaduse alusel ei saa võlausaldajad valida halduriks kedagi, kes pole vastavasse nimekirja lisatud.

2021 aasta seaduse muudatusega täpsustati aga PankS § 61 lg 2. Võlausaldajatele anti suurem õigus otsustada kohtu poolt määratava halduri valiku tegemisel. Kui eelnevalt kehtinud seaduses pakkus kohus välja halduri, siis ka kehtivas seaduses teeb seda kohus, küll aga erinevusega, et peale kohtu poolt pakutava halduri ettepaneku võivad võlausaldajad ise esitada pankrotihalduri nimetamiseks sobiva halduri. Kui eelnevalt kehtinud seaduse redaktsiooni alusel jättis kohus

⁵⁸ Pankrotiseadus RT I, 04.01.2021, 49, § 59 lg 1.

üldkoosolekul valitud halduri kinnitamata, siis kohustus kohus kinnitama uue halduri, kelleks aga ei tohtinud olla pankrotimääruses esitatud haldur. Uue redaktsiooni kehtima hakkamisel võlausaldajate halduri kinnitamata jätmisel on kohtul aga kohustus kinnitada ametisse pankrotimääruses esitatud haldur.⁵⁹ Ühest küljest tundub töö koostajale, et uus säte piirab haldurite valikut, kuid teisest küljest lühendab see menetluslikku aega halduri valimisel.

Pankrotimäärusega nimetatud pankrotihaldur kinnitamise otsustab võlausaldajate üldkoosolek. Võlausaldajate üldkoosoleku toimumise aeg määratakse pankrotiteate esitamisel. Võlausaldajate üldkoosolekust saavad osa võtta kõik võlausaldajad, kes on selleks hetkeks oma nõuded esitanud.⁶⁰ Kuigi aga nõuete esitamise tähtaeg ei ole selleks ajaks veel lõppenud, siis on praktikas tavaline, et peale esimese üldkoosoleku toimumist lisandub veel rida võlausaldajaid, kes oma nõuded esitavad. Paraku neil puudub aga sõnaõigus halduri valimise osas.

Kui võlausaldajate üldkoosolek ei kinnita haldurit, siis on üldkoosolekul võimalus uue PankrS alusel valida uus haldur. Uus valitud haldur tuleb kohtu poolt kinnitada 5 päeva jooksul üldkoosoleku otsuse saamisest arvates.⁶¹ Nagu ka eelnevalt autor mainis, oli varasemas PankrS võlausaldajatel sammuti õigus haldur jätta kinnitamata ning see põhimõte pole muutunud. Võlausaldajad võisid ka vana seaduse redaktsioonis valida uue halduri, kuid vana seadus ei sätestanud, mis on üldkoosolekul olevate võlausaldajate pädevuse ulatus.⁶² Uues redaktsioonis täpsustati üldkoosolekul osalevate võlausaldajate otsustamise määra, mille alusel kui 2/3 häälteomanikest võlausaldajat nõustuvad üldkoosolekul valitud halduri esitamisega, siis on üldkoosoleku otsus vastu võetud ning saadetakse haldur kinnitamiseks kohtule.⁶³

Kui aga kohus jätab üldkoosolekul valitud halduri kinnitamata siis oli vana seaduse kohaselt õigus kohtul ise valida ja kinnitada haldur ning otsust enam võlausaldajate koosolekul kinnitama ei pidanud.⁶⁴ Uus redaktsioon on selle võimaluse aga tühistanud. Kui kohus keeldub üldkoosolekul valitud halduri kinnitamisest, siis tuleb kohtul kinnitada pankroti väljakuulutamise määrides esitatud pankrotihaldur.⁶⁵ Seega uue redaktsiooni kohaselt on kohtul õigus keelduda võlausaldajate

⁵⁹ Kohus jätab võlausaldajate valitud halduri kinnitamata, kui haldur ei vasta pankrotiseaduse § 56 lõikes 1, 11, 3 või 4 sätestatud nõudele, halduri valimisel on rikutud käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud korda või halduril ei ole kehtivat kutsekindlustust. Sellisel juhul kinnitab kohus pankrotimäärusega nimetatud halduri. Kohus peab kohtumääruses nimetama halduri kinnitamata jätmise põhjused.

⁶⁰ Pankrotiseadus RT I, 04.01.2021, 49, § 61 lg 1

⁶¹ Ibid, § 61 lg 2.

⁶² Pankrotiseadus RT I, 19.03.2019, 26, § 61 lg 2.

⁶³ Pankrotiseadus RT I, 04.01.2021, 49, § 61 lg 2.

⁶⁴ Pankrotiseadus RT I, 19.03.2019, 26, § 61 lg 3.

⁶⁵ Pankrotiseadus RT I, 04.01.2021, 49, § 61 lg 4.

määratud haldurit kinnitamast üksnes juhul kui haldur ei vasta halduritele esitatud nõuetele PankrS § 56 lõike tähenduses.⁶⁶ „Kui võlausaldajad kokkulepet ei saavuta või nimetavad ebasobiva halduri, jääb ametisse kohtu poolt esialgselt nimetatud haldur. Muudatuse tulemusel on kohtu ja võlausaldajate võimalused halduri nimetamisel rohkem tasakaalus. Samuti suunab selline regulatsioon pooli varasemast enam kokkuleppele jõudma ning soodustab ka kohtute ja võlausaldajate koostööd halduri nimetamisel.“⁶⁷

„Muudatuse vajalikkust põhjendati seoses kohtute spetsialiseerumisega maksejõuetuse asjadele. Samuti loomaks suurem tasakaal kohtu ja võlausaldajate vahel halduri nimetamisel. Halduri nimetamine ei tohiks olla liialt kohtu ega võlausaldajate keskne, eesmärk peaks olema kompromissi saavutamine. Ka PankrS § 56 lg 2 sätestab, et halduril peab olema nii kohtu kui ka võlausaldajate usaldus.“ PankrS eelnõu seletuskirjas toodi ka esile, et halduri nimetamine koondub PankS§ 4 lg 2 muudatusest lähtuvalt väiksema ringi isikute kätte ning sellega võib tekkida olukord, kus kohtu poolt määratavad haldurid on ühed ja samad ning kaovad haldurite võrdsed võimalused töö saamiseks. Seega ka see oli üks põhjustest, miks võeti vastu otsus muuta PankS § 61 lg 2-5.⁶⁸

Inglismaa pankrotiseaduses on pankrotihaldur kinnitatud juba aastakümneid samadel põhimõtetel. Pankrotikohtul on õigus valida pankrotihaldur võlausaldajate soovitusel lähtuvalt. Inglismaal rõhutatakse olulisust, et pankrotihalduri valimine on pankrotimenetluses võlausaldajate üks põhiõigusi.⁶⁹

Ameerika Ühendriikides on pankrotimenetlustega tegelemine antud kindlaks määratud konsuli kätte. Selleks on loodud erinevad pankrotiga tegelevad advokaatide bürood, kes valitakse pankroti konsulise. Kohus annab õiguse võlausaldajatel valida pankrotidega tegelevate firmade vahel, kes hakkab nende pankrotiga tegelema.⁷⁰

Ka Euroopa Liidus peetakse rahvusvaheliste pankrotimenetlustes oluliseks ennekõike pankrotihalduri hoolega valimist. Üheks suurimaks argumendiks on peetud vara käsutamise õiguse andmine pankrotihaldurile menetluse kestel, mis määrab ära pankrotihalduri rolli ja vastutuse menetluse ajal.⁷¹

⁶⁶ Pankrotiseadus RT I, 04.01.2021, 49, § 61 lg 4.

⁶⁷ Justiitsministeerium. Pankrotiseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu Seletuskiri, 29.10.2019, 80.

⁶⁸ Ibid, 23-24, 80.

⁶⁹ Friedman L.M. Debtor's Interference in the Election of a Trustee in Bankruptcy. Harvard Law Review Vol 19, 106-110.

⁷⁰ Lubben, Stephen J. American Bankruptcy Institute Law Review 14 Am. Bankr. Inst. 309-404.

⁷¹ Harris, Steven L. Choosing the Law Governing Security Interests in International Bankruptcies. Brooklyn Journal of International Law, Vol. 32, Issue 3 (2007)

„Kui seni oleme oma pankrotiseaduse väljatöötamisel ja selle täiustamisel peamiselt pööranud tähelepanu teiste riikide seadustele (Rootsi, Saksamaa, Austria jt),...“⁷², siis jällegi Itaalias on ainult kohtu pädevuses pankrotimenetluse otsuste tegemine, halduri kinnitamine ning ühtlasi ka järelevalve teostamine.⁷³ Eestis kontrollib kohus pankrotimenetluse käiku ja kinnitab pankrotihalduri poolt esitatud dokumente, kuid pankrotimenetluse kestel tehtavad otsused jäävad ikkagi halduri ja võlausaldajate (toimkonna kanda) ühise otsustamise pädevusse ning kohtul jääb üle kas otsused kinnitada või normi rikkumise tuvastamisel kinnitamata jätta.

Siinkohal leiab autor, et kohus paraku kontrollib otsuste kinnitamisel vaid seda, kas formaalsed nõuded on täidetud, kuid kohtul puudub hetkel praktika, et analüüsida ka pankrotihaldurite käitumist ning teatud otsuste vajalikkust, eesmärgipärasust või muud. Seniks kuni ükski menetlusosaline ei ole määruskaebust esitanud halduri tegevuse või tegevusetuse peale, siis ei kontrolli ka kohus, kas pankrotihalduri tegevus on menetluse eesmärkide saavutamiseks piisavalt tõhus ja läbinähtav.

Hindamaks PankS 61 lg 2 muudatuse olulisust pankrotimenetluses tuleb vaadelda ka, mis võib tuua kaasa suurenenud valikuvabaduse pakkumine võlausaldajatele. Teadaolevalt on kõikides pankrotiseadusandlustes peamised pankrotimenetluse läbiviimise funktsioonid antud pankrotihalduritele.⁷⁴ Pankrotihalduri halduri kinnitamise vajaduse täpne piiritlemine seaduse tasandil tuleneb ennekõike pankrotihalduri rollist menetluses. Põhiliseks rollik on kogu pankrotimenetluse läbiviimine, võlgniku vara hooldamine, haldamine ja realiseerimine, võlgnike ja võlausaldajate vaheliste kompromisside sõlmimine, nõuete seaduspärasuse hindamine, kõikvõimalike tähtaegadest teavitamine ning järelevalve võimalikkuse tagamine pankrotimenetluse kestel. Arvestades kohustute ulatust ja tähtsust, mis on ühele haldurile pandud, on ilmselge, et valik halduri kinnitamiseks peab olema hoolekalt kaalutletud. Pankrotihalduri kutsetegevuseks on pankrotimenetluste läbiviimine, tegutsemine juriidilise isiku sundlõpetamise korral kohtu poolt määratud likvideerijana ja saneerimisnõustajana ning õigusaktidega pandud teiste ülesannete täitmine.⁷⁵

⁷² Varul P. Maksejõuetuse areng Eestis, *Juridica* 2013/4, 241.

⁷³ McBryde W.W. *Principles of European insolvency law*. Kluwer Legal Publishers, 2003, lk 406-407.

⁷⁴ Westbrook J.L., C.D Booth, C.G Palus, H. Rajak. *A Global View of Business Insolvency Systems*. Leiden- Boston, 2010.

⁷⁵ Pankrotiseadus RT I, 04.01.2021, 49 § 54.

Ehki haldur võtab küll seaduse alusel pankrotimenetluses võlgniku koha tehes toiminguid ja pankrotivaraga seotud tehinguid, jääb sellega kaasnevate õiguste ja kohustute kandjaks siiski võlgnik. On eristatud juriidiliste võlgnike ja füüsiliste võlgnike õiguste ülevõtmine. Füüsilisest isiku võlgniku puhul tohib pankrotihaldur teostada tehinguid ja toiminguid üksnes neid, mis on vajalikud pankrotimenetluse läbiviimiseks. Juriidilise isikust võlgniku korral antakse haldurile üle aga kogu juriidilise isiku tegevusega kaasnevad õigused. Seega on pankrotihalduril õigus teha pankrotivaraga kõiki tehinguid ja toiminguid ning toimingu tegemise õigust saab piirata üksnes kolmandate isikute suhtes juhul kui on määratud mitu haldurit ning kohus on määranud, et kõik otsused tuleb halduritel ühiselt vastu võtta.⁷⁶

Pankrotihalduri esmaseks ülesandeks on koguda kokku võlausaldajate nõuded. Pankrotihalduri kohustus on hoolega hinnata ja vajadusel ka kahelda esitatud nõuete õiguspärasuses. Nõuete põhjalik kontrollimine välistab näiteks olukorra, et mõni võlausaldaja oleks tahtlikult viinud võlgniku pankrotti.⁷⁷ Inglise ja Kanada seadusandlus sätestab üheselt, et pankrotihaldur peab oma tegevuses tegutsema ülimalt neutraalsusega ning pidama alati silmas kõikide võlausaldajate ja võlgniku huve.⁷⁸

Kuigi praktika kohaselt on enamus riikides pankroti põhiülesannete täitmisel kohustus järgida võrdsuse printsiibi kasutamisest, siis alati ei pruugi see nii olla. Nii jääb autor kahtlema, kas 2021 aasta PankrS § 61 lg 2 muutmine täidab oma eesmärgi või hoopis tekitab juurde küsimusi võlausaldajate poolt valitava pankrotihalduri osas. Küsimuse alla tõstatub PankrS 62§ lg 2 esimese lause viiamane pool, mis ütleb, halduri saab kohus kinnitada, kui halduri poolt hääletab vähemalt pool kohalviibivatest võlausaldajatest, kelle nõuded moodustavad vähemalt kahe kolmandiku kohalviibivate võlausaldajate nõuete summast. Kui pankrotihalduri kinnitamine on seotud võlausaldajate häälte arvuga, kas siis on võimalik, et tekib ebavõrdsus halduri valiku otsustamisel. Võib juhtuda olukord, kus suurte häälearvuga võlausaldajad valivad enda äranägemise järgi halduri ning väiksematel võlausaldajatel ei olegi sõnaõigust, kuna nendel ei ole piisavalt hääli otsustamiseks. Lisaks võib tekkida siin erapooletuse küsimus. Kui suuremad võlausaldajad hakkavad valima pidevalt kindlaid pankrotihaldureid, siis see võib ühel või teisel tasandil viia ebaausate võtete kasutamisele ja pankrotihaldurite mõjutamisele.

⁷⁶ Pankrotiseadus RT I, 04.01.2021, 49, § 51¹.

⁷⁷ Monaghan T.F. The Trustee in Bankruptcy. Core.U.S Journals, Main Law Review Vol 14, 1962, 52

⁷⁸ Auger J., Bohemier A. The Status on the Trustee in Bankruptcy. Revue Juridique Themis, Vol. 37, Issue 1 (2003), 73.

Kuna PankrS⁷⁹ kohaselt on määratud, et peale pankroti väljakuulutamist ja pankrotihalduri kinnitamist antakse võlausaldajatele 2 kuud aega oma nõuete esitamiseks, aga pole täpselt veel tegelikult teada kui palju võlausaldajaid võib kahe kuu jooksul välja ilmuda, siis tekib autoril küsimus, kuidas on võimalik võrdsuse printsiibist lähtuvalt lasta otsustada esmastel võlausaldajatel halduri valimine. Eelmainitud ajahetkeks pole ka kindel, mis suurustes nõudeid menetlusse esitatakse. Kuigi PankrS⁸⁰ kohaselt ajutise halduri ülesannete hulka kuulub võlgniku maksejõutuse hindamine ja kohustuste selgitamine ennekoike võlgniku enda avalduse alusel või teadaolevate võlausaldajate kaudu, siis ei pruugi see olla kindlasti piisav informatsioon piisava arvu võlausaldajate väljaselgitamiseks. Autori tööalases praktikas füüsilisest isikust võlgnik paraku ei pruugi isegi teada, kus ja kui palju võlgnevusi tal on, vaid lähtutakse ainult aktiivse võlausaldaja nõutest. Seadus on siinkohal küll piiritletud, et lõppotsuse pankrotihalduri kinnitamiseks annab kohus, kuid kohus kontrollib pankrotihalduri kinnitamisel vaid PankrS §56 lõike 1,1¹, 3 ja 4 sätestatud nõuete vastavust ning muus osas jääb hindamine puudulikuks. Autor leiab, et kuigi võlausaldajal peab olema õigus ülevaadata ja otsustada, milline haldur tema nõutega tegelema hakkab, siis ei pruugi antud säte tagada pikas perspektiivis erapooletuse ja võrdsuse printsiipide täitmist. Autori arvates ei taga eelmainitud sätted võimalust võlausaldajatel kaasa rääkida pankrotihalduri valimise osas. Võlausaldajad, kes ei ole veel pankroti väljakuulutamise hetkel teadlikud menetluse algatamisest ei saa rakendada oma õigust hääletada pankrotihalduri valimise osas ning kontrollida pankrotihalduri erapooletust. Olenamata sellest, et haldur on täitnud vajalikud halduriks olemise kvalifikatsioonid, peaks jääma kõigil võlausaldajatel siiski õigus kontrollida, kas haldur ka tegelikult ei oma mingisugust motiivi antud menetlusega tegelda või siis halduri ja võlgniku seotust omavahel.

Antud peatükis on antud ülevaade pankrotihalduri kinnitamise korrast. Pankrotihalduri kinnitamist on peetud üsna oluliseks menetluse osaks, kuna pankrotihalduri roll menetluse kestel on äärmiselt oluline. Nii hetkel kui eelneva seaduse redaktsiooni kohaselt on pankroti kinnitamise kohustus kohtu pädevuses, kuid muudetud on kinnitamise sätet selliselt, et pankrotihalduri valiku osas saavad võlausaldajad rohkem kaasa rääkida. Samas aga kitsendati haldurite valikut kohtute pädevuse osas, mis võimaldas eelneva redaktsioonis pakkuda kohtul erinevaid haldureid juhuks kui võlausaldajad ei nõustunud esimese halduriga. Seaduse täiendusega peab kohus kinnitama

⁷⁹ Pankrotiseadus RT I, 04.01.2021, 49, § 93 lg 1.

⁸⁰ Ibid, § 22 lg 2.

pankroti väljakuulutamise määruses esitatud pankrotihalduri juhul kui võlausaldajate poolt esitatud halduri kandidaat ei peaks seaduse sätete alusel halduriks sobima.

Seega võib öelda, et ühtlasi anti küll valiku vabadus võlausaldajatel halduri valiku osas, kuid võlausaldajad peavad kindlasti järgima kriteeriume, mille alusel haldurit tuleb valida ning kas vastav haldur täidab kõiki neid nõudeid.

Autor on esimeses peatükis esitanud ülevaate pankrotimenetluse käigust. Järgmistes peatükkides, ei hakka autor analüüsima üksikult kõiki halduritele esitatavaid ülesandeid, vaid töös püstitatud eesmärgist lähtuvalt uurib autor edasistes peatükkides pankrotihaldurite teabe andmise kohustust ning ulatust. Autor puudutab küll pea kõiki pankrotimenetluse etappe, kuid suunab oma analüüsi fookuse informatsiooni kogumise, esitamise ning jagamise analüüsile.

2. PANKROTIHALDURI TEABE ANDMISE KOHUSTUSE EESMÄRK

Pankroti eesmärk ehk maksejõuetusmenetluse regulatsiooni esmaseks ülesandeks on luua põhimõtted, mille alusel oleks võimalik pankrotis võlgniku vara jaotamine arvestades võlausaldajate huvisid.⁸¹ Pankrotimenetluses juures on kurdetud nii pankrotihalduri tasude läbinähtavuse ja ebaselguse määramisel, kui ka sellele, et maksejõuetuse hindamisel jõuavad paljud pankrotimenetlused liiga kergekäeliselt raugemisele. Teisisõnu Doing Business edetabeli kohaselt on Eestis kõige probleemsem võlausaldajate ja pandipidajate nõuete rahuldamise madal protsent maksejõuetusmenetluse lõppemisel, arvestades menetluskulusid ning menetlusele kulunud aega.⁸²

Pankroti süsteemi olemasolu ühiskonnas määrab suuresti ära selle, kuidas ettevõtted ja ka üksikisikud näevad, tunnetavad ja mõtleavad finantsprobleemidele ja nende lahendustele. Pankrotisüsteem hõlmab tohututes kogustes raha ehk vara, mille arvelt stabiliseeritakse võlausaldajate ja võlgnike vahelisi ärilisi suhteid. Mõelda tuleb pankroti rollile ettevõtte juhtimises, väikeettevõtluspoliitikas, tarbijakaitse menetluste reguleerimises, samuti ka tervishoiu ja pangaduspoliitika arendamises. Pankrot on lähedalt seotud kõikide ja veel rohkemate eelmainitud valdkondadega.⁸³ Kuna on nähtud probleemi pankrotimenetluse eesmärgi saavutamisel, siis uurib autor, kas probleemseks kohaks võib olla hoopis teabe varajase kättesaadavuse puudumine. Ilma teabe olemasoluta on raske rakendada meetmeid, mis aitaks pankrotimenetlusi kas ennetada või siis vajadusel läbinähtavalt ja tulemuslikult läbi viia.

⁸¹ The World Bank. Principles and Guidelines for effective insolvency and creditor rights systems. Washington DC, 2016, 76.)

⁸² Varusk M. Pankrotivara müük, väljamaksed pankrotivarast, pankrotimenetluse lõppemine ja tagajärjed. Maksejõuetusõiguse revisjon, 2017, 5.

⁸³ Jacoby M.B, The Bankruptcy code at twenty five and the Next Generation of Lawmaking. American Bankruptcy Law Journal Vol 78, Issue 2, 2004, 3.

Tulenevalt pankrotiseadusest on rida paragrahve, mis sätestavad halduri teabe andmise kohustused. Pankrotiseaduse § 6, 7, 21, 22 33, 34, 39, 66 , 79, 100¹, 163 sätestavad pankrotihalduri kohustuse teavitada kohut või võlausaldajaid pankrotimenetluse kestel toimuvast. Seaduse alusel algab halduri teabe andmise kohustus juba ajutise halduri määramisest ning teabe sisu sätestab PankrS § 22, mis loetleb rida ajutise halduri kohtusi. Ajutine haldur peab koguma ja esitama teavet kohtule võlgniku maksejõuetuse asjaoludest, võlgniku varalisest seisust. Võlausaldajatele peab ajutine haldur esitama päringud saamaks teavet võlausaldajate nõuete suurusest ja alustest, et võtta seisukoht võlgniku pankroti väljakuulutamise kohta. See on ühtlasi juba teadaolevate võlausaldajate teavitamine võlgniku makseraskustest ja võimalikust pankrotimenetlusest. Ühtlasi peab haldur esitama avaldused täitemenetluste peatamiseks. Pankrotiseadus ei täpsusta selgesõnaliselt, et ajutine haldur peab kohtutäitureid teavitama ajutise halduri määramisest ning vajalikust käsutuskeelu teatavaks tegemisest, vaid PankrS § 21 lg 1 ütleb, et kohus ise avalikustab antud teabe Ametlikes Teadaannetes. Siiski on ajutise haldurile antud kohustus välja selgitada võlgniku vara puuduvad täitemenetlused, seega algatatud täitemenetluste kohta päringu tegemisel tuleb ajutisel halduril esitada alus, ehk teave, mis alusel tal on õigus kohtutäiturilt infot saada ning ühtlasi sellega on teavitatud ka kohtutäituri tulevasesest pankrotimenetlusest. Siin kohal saame seadust tõlgendada viisil, et ühe kohustuse täitmisega (täitemenetluste väljaselgitamisega) kaasneb ka ühtlasi võimaliku tulevase pankrotimenetluse algatamisest teavitamine.⁸⁴

Pankroti väljakuulutamise järgselt on jagatud teate esitamine põhiliselt kaheks. Kohtu teadete esitamine ja pankrotihalduri teadete esitamine. Kohtul on seaduse alusel kohustus esitada kõik määrusega kinnitatud teated (ajutise halduri määramise teatis, käsutuskeelu teatavakstegemise teatis, pankroti väljakuulutamise teatis, nõuete nimekirja kinnitamise teatis, deposiidi maksmise vajalikkusest teavitamine, pankroti lõpetamise teatis, võlgadest vabastamise algatamise või lõpetamise teatis). Lisaks peab kohus teavitama erinevaid registreid (äriregister, mittetulundusühingute ja sihtasutuste register, laevakinnistusraamatusse, väärtpaberi registrisse jms.) On teatud erandid, kus registreid peab teavitama pankrotihaldur. Sellisel juhul peab olema tegemist Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega välja kuulutatud pankrotiga.⁸⁵

⁸⁴ Pankrotiseadus RT I, 04.01.2021, 49, § 22, 1¹.

⁸⁵ Ibid, § 6, 7, 22, 33 lg 5.

Kui kohtud kohustuvad määrusest tulenevaid teateid avalikustama avalikult Ametlikes Teadaannetes või registreid käsutuskeelu seadmisest, siis pankrotihaldurid on kohustatud pankroti väljakuulutamise määruse alusel teavitama eraldi võlausaldajaid ja võlgniku määruse tegemisest. See tähendab, et pankrotihaldur teavitab isiklikult kas emaili või mõne muu antud kontakti alusel teadaolevaid võlausaldajaid ning eriti registreid, kuhu võlgnik on oma vara kandnud.⁸⁶ Lisaks on haldurid kohustatud teavitama võlausaldajaid menetluse kestel kogutud teabest nagu võlausaldajate nimekirjaga tutvumise teade, üldkoosolekute toimumise aja teade, deposiidi maksmise vajalikkuse teade, halduri pankroti lõpetamise aruandega tutvumise teade jms. Samaaegselt peab ka haldur teavitama kohut tehtavatest menetlustegevustest ja esitama ettenähtud tähtaja jooksul halduri tasu ja menetluskulude kalkulatsioonist.⁸⁷

Autor leiab, et haldurite poolt teabe andmise kohustuse määratlus pankrotiseaduses nii kohtutele kui võlgnikele annab selget märku, et menetlusosaliste teavitamine täidab olulist eesmärki menetluse lõpptulemi saavutamisel. E.A Posner on oma pankrotiteemalises ülevaates öelnud, et pankrotiseadus peegeldab kahte erinevat nõudlust kaasaegses majanduses. Pankrotimenetluse süsteemi olemasolu tagab võlgniku võlanõuete tasumise mitme erineva võlausaldajale korraga. Teisalt on pankrotimenetlus meede, mis tagab võimaluse võlausaldajale, et võlgnikud suudaksid säilitada likviidsuse või äärmisel juhul võlgniku mingigi tagatise võlgade katteks. Pankrotiseaduse arendamisel püütakse tihtipeale selgitada ainult põhiaspekti, milleks on ühelt poolt võlgniku huvid ja teiselt poolt võlausaldajate huvid. Tihtilugu jäetakse aga välja aspekt, et tänapäeva piiriülestes menetlustes tuleb pöörata ka tähelepanu muudele olulistele küsimustele. Näiteks eriliiki ja erimaade võlausaldajatel on tihtilugu erinevad huvid. Pankrotimenetluse seadustiku loomise vastu tunnevad huvi nii poliitikud, äriettevõtted, juristid, aktsionärid, ametnikud kui ka juhid. Ja kõige olulisem aspekt, millega tuleks arvestada on pankrotimenetluses potentsiaalsed kasusaajad. Seega võlausaldajad ei moodusta omaette liitu ega poliitiliste vaadetega gruppi, kuid ometi on nad seotud väga palude erinevate eluvaldkondadega.⁸⁸

Autor leiab, et pankrotimenetluses muutmisel ja täiendamisel tuleb alati vaadelda kaugemale kui ainult võlausaldaja ja võlgnike õigustele. Ühtselt mõjutab pankrotimenetluses saavutatav tulem ka meie majanduse arengut ja efektiivset toimimist.

⁸⁶ Pankrotiseadus RT I, 04.01.2021, 49, § 33, lg 5.

⁸⁷ Ibid, § 33, 39 lg 2, 55 lg 5², § 66¹, § 79, § 100¹, § 163 lg1.

⁸⁸ Posner E.A. The political economy of the Bankruptcy reform act of 1987, Michigan Law Review, 1997, 1.

Eesti uuendatud pankrotimenetluse oluliseks muudatuseks on maksejõuetusmenetluse teenistuse loomine Konkurentisametisse. Maksejõuetusmenetlus teenistus peaks suurendama kontrolli ebaseaduslikult tekitatud maksejõuetuste ja nende põhjuste üle. Lisaks peaks uus loodav maksejõuetusteenistus hakkama teostama kohtute ja Justiitsministeeriumi asemel järelevalvet pankrotihaldurite üle. Muudatuste kohaselt korrigeeritakse ka pankrotihalduri tasude esitamise süsteemi, mis peaks kehtiva seaduse alusel olema nüüd läbipaistvam ja võlausaldajatele prognoositavam ning ühtlasi vastaks halduri tööle ja oskustele. Oluliseks on peetud ka nõuete kaitsmise ja tunnustamise süsteemi ümberkorraldamist. Muudetud on nõuete kaitsmise korda, kus kaitsmine toimub kirjalikus menetluses ning kõik samas pankrotimenetluses toimuvad nõuete kaitsmised toimuvad nüüd ühe ja sama kohtuniku juures. Suuremaks juristiksiooni ehk kohtualluvuse muudatuseks on sisse viidud tingimus, et kõikide edasiste maksejõuetuasjade menetlemine on koondatud Harju ja Tartu maakohutusse.⁸⁹ Lisandus ka rida väiksemaid menetluslikke muudatusi, kuid nendel peatub autor vastavalt teemasse puudutavas alapeatükis.

Pankrotiseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskirjas on hinnatud, et Eestis kehtiv maksejõuetussüsteem ei ole siiani täitnud oma eesmärki. Eesmärgi täitmise puudujääke on hinnatud erinevate maksejõuetusõiguste huvirühmade arvamustel. Ka justiitsministeerium on hinnanud vajadust maksejõuetusinstituudi loomiseks. Sammuti on probleemiks peetud eelneva pankrotimenetluse eesmärgi täitmata jäämine. Ehk siis võlausaldajate nõuete rahuldamise protsent ja võlgniku maksejõuetuse väljaselgitamine pole täitnud oma eesmärki nii nagu ka eelnevad analüüsides on järeldustele jõutud. Hindamise kriteeriumiks on peetud seda, et suur osa pankrotimenetlusi raugab juba enne pankroti väljakuulutamist. Seega pole olnud tõhus pankrotimenetlusele eelnenud tegevused ja pole piisavat järelevalvet võlgniku maksejõuetusele eelnenud tegevusele. Uuenenud seaduse sätetega ja maksejõuetusmenetluse loomisega soovitakse tõhustada järelevalvet õigusvastaselt maksejõuetust näitavate isikute väljaselgitamiseks ning ühtlasi ka õiguslikult pankrotivarasse kuuluva vara tagasivõitmise protsessi lihtsustamiseks.⁹⁰

Avaliku huvi kaasamine mis tahes menetlusse on alati kõrgendatud tähelepanu all. Avalikest väärtustest kinnipidamine on alati mänginud suurt rolli nii valitsuse kui ka ühiskonna toimimisel. Avaliku huvi kaasamist on kasutatud nii põhiseaduses, täitemenetlustes kui paljudes muudes õigusallikates.⁹¹ Autori arvates avaliku huvi sidumine maksejõuetusmenetlusega lisab juurde ka

⁸⁹ Sallaste A. Pankrotiseaduses jõustusid olulised muudatused. Blogi, 02.02.2021, 1.

⁹⁰ Justiitsministeerium. Pankrotiseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu Seletuskiri, 29.10.2019, 23-24.

⁹¹ Cuevas C.J. Public values and the bankruptcy code, Bankruptcy Developments Journal 12 Bankr. (1995-1996), 654.

väärtuse, et peale seaduse normide täitmise, püütakse ka avalikust huvist tulenevad probleemkohad antud seaduseharu raames tagada. Ühiskonna majanduslik toimimine sõltub suuresti ikkagi nende liikmetest ning nende maksevõimest. Kuidas aga avaliku huvi kõrvutatakse erahuviga ning kust hakkab maksejõuetusteenistuse töös jooksmata konfidentsaalsuse piir, seda ei saa autori arvates veel hinnata niikaua, kui teenistust pole loodud.

Pankrotiseaduse järgi teostavad võlgniku üle järelevalvet kohus ja pankrotihaldur, kuid nende teabe saamise ulatus sõltub pakutavast informatsioonist, ennekõike teatud registrite info kättesaadavusest või võlgniku enda poolt. Lisaks hinnatakse pankroti väljakuulutamise võimalikkust ka teadaolevate võlausaldajate nõuetest lähtuvalt. Senimaani pole seotud avalikku huvi tähtsust pankrotisüsteemiga, kuid seaduseelnõu seletuskirjas on rõhutatud, et avaliku huvi tagamine riigi poolt tõhustab kindlasti menetluse kulgu. Seega kui senimaani on pankrotimenetluse määrustes tavaliselt formaalselt kinnitatud, et kuriteotunnustega tegu ega rasket juhtimisviga ei tuvastatud, tuleb uuenenud seaduse muudatuse järgselt anda ka sellele lausele sisu⁹².

Pankrotihalduri üheks ülesandeks pankrotimenetluse läbiviimisel on tähtaegade järgimine ning menetluses esitatavatest tähtaegadest ja tegevustest teavitamine. PankrS § 34 sätestab, et haldur teavitab teadaolevaid võlausaldajaid pankrotimäärusest ning võlausaldajate esimese üldkoosoleku ajast ja kohast. Pankrotimäärusest teavitatakse ka pankrotiseaduse § 44 lõikes 4 nimetatud teadaolevaid isikuid. Teates märgitakse nõude tähtaegselt esitamata jätmise tagajärjed. Kui haldurile on teada isikud, kellel on kohustusi võlgniku suhtes, saadab haldur teate võlgniku pankroti väljakuulutamise kohta ka neile.⁹³ PankrS § 44 lg 4 sätestab, et pankrotihaldur peab teavitama ka isikuid, kes ei ole pankrotivõlausaldajateks, kuid kes omavad pankrotivõlgniku vara vastu asjaõiguse alusel koormavat pandiõigust, mõnda muud realiseerimisnõuet või muu piiratud asjaõigust.⁹⁴

„Uue seaduse muudatuse tagajärjel taastati 01.01.2009 kuni 31.12.2009 kehtinud pankrotiseadus § 44 lg 3. Seni kehtinud seaduse regulatsioon ei eristanud teistest võlausaldajatest pandipidajat, kellel on asjaõiguslik tagatisnõue isiklikuks võlgnikuks mitteoleva pankrotivõlgniku vastu. Küll aga eristati sellist pandipidajat 2009. aastal kehtinud PankrS § 44 lõige 3 alusel, mis sätestas, et pankrotivõlausaldaja ei ole isik, kellel on õigus rahuldada oma kolmanda isiku vastu suunatud

⁹² Justiitsministeerium. Pankrotiseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu Seletuskiri, 29.10.2019, 12-13.

⁹³ Pankrotiseadus RT I, 04.01.2021, 49, § 34 lg 1.

⁹⁴ Justiitsministeerium. Pankrotiseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu Seletuskiri, 29.10.2019, 74.

nõue pankrotivara arvel pandiõiguse või muu tagatisõiguse alusel. Pankroti väljakuulutamise tema õigusi ei mõjuta. Teitava muudatuse tulemusena ei loeta pankrotivõlgniku vastu isiklikku nõuet mitteomavat isikut pankrotivõlausaldajaks ja tema pandiõigust pankrotimenetlusega ei mõjutata. Muu hulgas tähendab see ka seda, et võlgniku vastu üksnes asjaõiguslikku realiseerimisnõuet omav isik ei saa pankrotimenetluses osaleda ja võlausaldaja õigusi teostada – tal ei ole õigus osaleda hääleõiguslikult võlausaldajate üldkoosolekul, ta ei saa nõuete kaitsmisel vaielda vastu pankrotivõlausaldajate poolt kaitsmisele esitatud nõuetele jne.⁹⁵ Antud muudatuse olulisus mängib rolli just sellepärast, et kui eelneva kehtinud seaduse alusel jäi justkui arusaamatuks, kuidas peab teavitama ka kolmandaid isikuid, kellel otseselt ei olnud nõudeid pankroti võlgniku vastu, kuid siiski omati õigust läbi pandi või mõne muu asjaõiguse alusel, siis selle muutuse sissetoomine täpsustas taaskord nendele teavitamise kohustust. Pankrotihalduril on kohustus kontrollida kõikvõimalikke registreid nagu kinnistusregistrit, laevakinnistusraamatut, komertspandiregistrit või ka väärtpaberite registrit ning tuvastada, kellel võib olla rahalin nõue võlgniku vastu. Eelmises lauses sätestatu kehtib ka võlausaldajate kohta, kelle harilik viibimiskoht või elu- või asukoht on mõnes teises Euroopa Liidu liikmesriigis.⁹⁶

Autor esitab vahemärkusena selgituse eelnevas lõigus võimaliku segadust tekitavale sõnastusele. Kuigi pankrotiseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskirjas on eelmise lõigu alguses sõnastus „uue seaduse muudatuse tagajärjel“, siis konteksti kohaselt on seletuskirja autorid viidanud siiski muudetud/uuendatud seaduse redaktsioonile, mitte kui uuele (loodud) seadusele ning antud sõnastus võib segadusse ajada. Grammatiliselt on aga sisult õige väljendiga, kuna seadusemuudatus on liitsõna ja kirjutatakse kokku, siis sõnastus uue (*seaduse*) muudatuse tagajärjel on grammatiliselt õigesti sõnastatud.

Pankrotimenetluse algatamise taotluse ja pankrotimenetluse väljakuulutamisest teatamine on määrava tähtsusega pankrotimenetluse läbiviimisel. See tagab menetluse läbinähtavuse ning mõjutab ühtlasi kõiki menetluse osalisi – võlausaldajaid, võlgnike ja ka kolmandaid huvitatuid isikuid. Teavitamine tagab menetlusosalistele võrdse informatsiooni saamise õiguse. Teavitamine on vajalik selleks, et menetlusosalised saaksid võtta vastu teadlikke samme oma nõuete esitamiseks, kogumiseks ning lisaks saavad võlausaldajad teavitamise järgselt piirata võlgniku kaupade ja teenuste osutamist või kohustuste juurde tekkimisest. Teavituse puudumine või

⁹⁵ Justiitsministeerium. Pankrotiseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu Seletuskiri, 29.10.2019, 75.

⁹⁶ Pankrotiseadus RT I, 04.01.2021, 49, § 34 lg 3.

viivitamine võib aga kaasa tuua ulatuslikud kahjud võlausaldajatele, kes teadmatusest jätkavad teenuste osutamist või kauplemist maksejõuetu võlgnikuga.⁹⁷

Autor leiab, et maksejõuetusmenetluses ei ole senimaani piisavalt analüüsitud teavitamise tähtsust. On sätestatud rida sätteid, mis ütlevad, et teavitamine on vajalik ja kohustuslik, kuid teavitamise võimalikkus ja hõlmatus erinevate võimalike võlausaldajate jaoks ei pruugi olla nii ennem kehtinud kui ka praegu kehtiva seaduse alusel täielikult tõhus. Autor on jõudnud arusaamale, et kuigi halduril on kohustust uurida ja teavitada maksimaalselt kõiki võlausaldajaid, siis arvestades praeguse tarbimisühiskonna erinevaid võimalusi ei pruugi haldurite poolt päringute tegemine suurpankade või suurettevõtete seotuse väljaselgitamiseks olla piisav antud seaduse sätete alusel. Autor mõistab, et saja protsendiliselt ei pruugi olla võimalik kõikide nõuete väljaselgitamine, kuid kindlasti annaks veel seda protsenti suurendada.

Autor pakub välja kohekselt idee, et üheks võimaluseks on luua üks ühtne register, kuhu märgitakse kõikide isikute võlakohustused. See tähendab, et kui kõik nõuded, mis ei kuulu PankrS § 34 lg 3 isikute alla lisatakse ühtsesse registrisse. Register peaks olema suletud ning sealt saadav info oleks kättesaadav ainult teatud kindlatel tingimustel. Kuna antud informatsiooni kaitseb Andmekaitse seadus⁹⁸ ja antud info on seotud tihedalt isiku põhiõiguste tagamisega, siis peaks selline rangelt piiratud kättesaadavus olema vaid äärmistel juhtudel, milleks üheks võib olla ka pankroti väljakuulutamise. Tehniliselt oleks tegu samalaadse registriga nagu hetkel on eesti.ee olev täitemenetluste algatamise register. Igal isikul on võimaldatud ligipääs läbi eesti.ee süsteemi vaadelda, kas, kus ja mis ajast alates on tema suhtes näiteks täitemenetlused algatatud. Täpselt analoogse registri saaks luua ka eesti.ee-s näiteks laenukohustuste (võlakohustuste) suhtes, kuhu laenuandjad saavad märkida vastavad andmed. Regitrit haldab eesti.ee portaal täpselt sammuti nagu sedas tehakse täitemenetluste kohta. Sellisel juhul oleks pankrotihalduril võimalus saada antud registrist juba kindel ülevaade võlausaldajatest (väikelaenudest mõnest väiksemast finantsasutused, kindlustused, automüüjast, inkasso ettevõtetest või kaubandusettevõttest, kus on võetud näiteks järelmaksu) ning haldur saab saata välja kõigile teavituse, et on välja kuulutatud vastava isiku pankrot. See meede tagaks autori arvates paljude võlausaldajate võrdsema kohtlemise läbi teavitamise ning kõigil on võimalus esitada nõue pankrotimenetlusse. Muidugi on see võimalus tagatud ka praeguse seaduse sätetega, st kohtul on kohustus teavitada AT-s pankroti

⁹⁷ UNCITRAL. Legislative Guide on Insolvency Guide. New York, 2005, 60.

⁹⁸ Isikuandmete kaitse seadus RT I, 04.01.2019, 11, § 10.

väljakuulutamises⁹⁹, kuid alati tuleb autori tööalases praktikas ette juhtumeid, kus ettevõtetele ei ole olnud lähtuvalt oma äritegevusest võimalik igakuuliselt kontrollida, kas sõlmitud lepingute omanikel on maksejõulisus olemas või mitte ning selletõttu jäävad ka osad nõudeavaldused pankrotimenetluses kas esitamata või esitatakse nõude tähtaja ennistamise taotlusega. Pandiga tagatud nõuete puhul sellist probleemi ei esine, kuna need on juba erinevatesse registritesse märgitud.

Autor analüüsis antud peatükis seadusega sätestatud teabe andmise kohustuse vajalikkust ja eesmärki. Teavet peavad andma maksejõuetusmenetluses nii kohus, ajutine haldur kui ka pankrotihaldur. Teabe andmise kohustusest sõltub efektiivne ja tulemusele orienteeritud pankrotimenetluse läbiviimine. Kuigi teabeandmise kohustus on küll seaduses sõnastatud, siis leiab autor, et teabe esitamise viisid peaksid olema seaduses veelgi paremini sõnastatud. Selleks, et analüüsida teabe andmise täiendamist, siis analüüsib autor pisut täpsemalt järgmistes alapeatükkides pankrotihalduri teabe andmise ja kogumise kohustusi üldiselt ning ühtlasi analüüsib autor teabe vajalikkust ja olulisust nõuete väljaselgitamisel ning võlausaldajatele ja kohtutele teabeandmise kogumist ja esitamist.

2.1. Halduri teabe kogumise ja andmise kohustused

USA pankrotihalduri teabe kogumise ja jagamise roll on võrdväärne föderaalkohtunikuga. Pankrotihalduri rolli peetakse üheks väärtuslikumaks osaks pankrotisüsteemis. Pankrotihaldurit peetakse kui kõikehõlmava informatsiooni kogujaks ning omajaks. Läbi pankrotihalduri on võimalik võlausaldajatel saada teavet võlgniku kohta. Pankrotihalduril on piisav pädevus suunduda teabe saamiseks erinevate institutsioonide poole ning vajadusel ka saadud infot analüüsida ja jagada võlausaldajatega.¹⁰⁰

Eestis küll ei omistata pankrotihalduritele nii kõrgetasemelist rolli kui USA-s, kuid põhimõtte, et pankrotihaldur omab põhilist rolli läbinähtava ja efektiivse pankrotimenetluse läbiviimisel on üks

⁹⁹ Pankrotiseadus RT I, 04.01.2021, 49, § 33v lg 1.

¹⁰⁰ Simon L.D. The Guardian trustee in bankruptcy courts and beyond. North Carolina Law Review, Vol. 98, Issue 6 (September 2020), 1311.

pankrotimenetluse põhimõtetest. Pankrotihaldur omab vastutust ja ühtlasi võimu võlgniku, võlgniku vara ning võlgniku kohustuste täitmisel. Ühtlasi vastustab pankrotihaldur võlausaldajate nõuete kaitse ning maksimaalse täitmise tagamise eest pankrotimenetluse kestel. Pankrotihalduri kohustuseks on pankrotimenetluse erapooletu, sõltumatu läbiviimine. Pankrotihaldur kaitseb nii võlausaldajate kui töötajate huve ja õigusi.¹⁰¹

Nagu juba eelmises peatükis märgitud, siis pankrotihalduril on seaduse alusel kindlad kohustused, mida tuleb täita. Haldur kogub nõudeavaldusi, vastuväiteid ning muud vajalikku materjali, kõigist kogumistest teavitab haldur võlausaldajaid kas isiklikult või avalikult Ametlikes Teadaannetes. Haldur vormistab võlausaldajate nimekirja ja esitab kohtule vastava aruande.

Seega nõuete esitamise tähtaja teatavaks tegemist algab pankrotihalduri põhiline töö, nõuete täpsustatud ülevaatamisel ja vajadusel vastuväidete esitamisel ning pankrotimenetlustes tehtavate toimingute teavitamisel. Uuendatud PankrS redaktsioonis muudeti ja täiendati § 3 lg 2 ja lg 3 sõnastust, mis on sõnastatud järgnevalt: „pankrotimenetlusele kohaldatakse tsiviilkohtumenetluse seadustikus sätestatud, kui käesolevast seadusest ei tulene teisiti. Vaidlused vara tagasivõitmise üle ning võlausaldaja üldkoosoleku otsuste vaidlustamised toimuvad hagimenetluses. Ajutise halduri nimetamine, pankroti väljakuulutamise, nõuete tunnustamine ja muud pankrotimenetlusega seotud asjad lahendatakse hagita menetluses, kui seadusest ei tulene, et need lahendatakse hagimenetluses. Pankrotiasja menetlev kohus peab pankrotiavalduse esitamisest kuni pankrotimenetluse lõppemiseni ja kohustustest vabastamise menetluses omal algatusel võtma tarvitusele abinõud selgitades välja asjaolud, millel on pankrotimenetluse või kohustustest vabastamise menetluse seisukohalt tähtsust, ja korraldama selleks vajalike tõendite kogumise, kui seadusest ei tulene teisiti.“ PankrS sätestatud juhtudel teeb täitemenetluse seadustikus sätestatud toiminguid ajutine haldur või haldur, kellel on täituri õigused ja kohustused.¹⁰² Seega tuli ka seoses vastava muudatusega muuta ka Tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 475, mille lõige 12² sätestab, et hagita asjad on pankrotimenetluse algatamine, pankrotimenetluse väljakuulutamise, võlausaldajate nimekirja kinnitamine ja pankrotimenetlusega seotud asjad, mida ei saa lahendada hagimenetluse.¹⁰³

¹⁰¹ UNCITRAL, Legislative Guide on insolvency law, New York 2005, lk 174.

¹⁰² Pankrotiseadus RT I, 04.01.2021, 49, § 3.

¹⁰³ Tsiviilkohtumenetluse seadustik RT I, 09.04.2021, 17, § 475, lg 2².

Vajalike tõendite kogumine, asjaolude väljaselgitamine annab kohus pankrotihalduri ülesandeks. Haldur peab koguma kokku tõendid ehk nõudeavaldused ning hindama esitatud nõuete õiguspärasust. Pankrotihaldur koostab esialgse võlausaldajate nimekirja, mille järgselt peab haldur esitama ka nimekirja võlausaldajatele tutvumiseks. Haldur teatab võlausaldajate nimekirjaga tutvumise ja vastuväidete esitamise võimalusest ning tähtajast väljaandes Ametlikud Teadaanded. Võlausaldaja võib esitada nõuetele kirjalikke põhistatud vastuväiteid. Vastuväitele lisatakse tõendid vastuväites nimetatud asjaolude kohta ja taotlused tõendite kogumiseks. Menetlusosalised võivad esitada hagimenetluses lubatud tõendeid.¹⁰⁴

Ennem 2021 kehtinud PankrS redaktsioon sätestas, et nõuded kaitstakse võlausaldajate üldkoosolekul ning halduril oli kohustus nõuete kaitsmise koosoleku aja ja koha teatavaks tegemine AT-s 15 päeva jooksul enne koosoleku toimumist. Nõuete kaitsmise koosolek tuli läbi viia olenemata sellest, kas sinna ilmus mõni menetlusosaline või mitte. Üldkoosoleku pädevus olenemata sellest, kas mõni menetlusosaline ilmus sinna või mitte, omas siiski õigust võtta vastu otsused nõuete kaitsmise osas. Pädevuse tagas üldkoosolekule seaduse tingimus, et koosolekust oli teavitatud menetlusosalisi läbi AT. Selline kaitsmise kord kehtis juba esimesest pankrotiseaduse jõustumisest aastast 1992.¹⁰⁵

Nõuete kaitsmise muudatuse ettepanek rõhutas, et nõuete kaitsmine kirjalikus vormis on efektiivsem, kiirem, lihtsam ja odavam ning seetõttu tuleks antud korda muuta.¹⁰⁶

Muudetud PankrS redaktsiooni § 100¹ lg 2 ütleb, et esialgne võlausaldaja nimekiri tuleb halduril esitada võlausaldajatele tutvumiseks. Sama paragrahvi punkt 3 ütleb, et võlausaldaja nimekirjaga tutvumise ja vastuväidete esitamise võimalusest ja tähtajast tuleb halduril teatada AT-s, tutvumise aeg ei tohi olla lühem kui 15 päeva ja pikem kui 30 päeva. Seega tähtaegades muudatusi ei tehtud. Lisaks täpsustab antud paragrahv, et haldur on kohustatud kontrollima nõuete põhjendatust ja nõuete pandiõiguse olemasolu. Kui vastuväiteks on alust on haldur kohustatud esitama nõudele või pandiõigusele kirjaliku vastuväite. „Pärast vastuväidete esitamise tähtaja möödumist edastab haldur nõudele või pandiõigusele esitatud vastuväited, sealhulgas halduri enda vastuväited, vastuväite saanud võlausaldajale ja määrab tähtaja, mille jooksul võlausaldaja võib vastuväite

¹⁰⁴ Pankrotiseadus RT I, 04.01.2021, 49, § 100¹.

¹⁰⁵ Pankrotiseadus RT 1992, 31, 403.

¹⁰⁶ Justiitsministeerium. Pankrotiseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu Seletuskiri, 29.10.2019, 28.

kohta esitada haldurile kirjalikke seisukohti ja taotlusi. Seisukohale lisatakse tõendid seisukohas nimetatud asjaolude kohta ja taotlused tõendite kogumiseks. Menetlusosalised võivad esitada hagimenetluses lubatud tõendeid. Tähtaeg seisukohtade ja taotluste esitamiseks ei või olla lühem kui 15 päeva ega pikem kui 30 päeva. Kohus jätab pärast tähtaega esitatud seisukohad ja taotlused võlausaldajate nimekirja kinnitamisel tähelepanuta.¹⁰⁷ Kuigi nõuete kaitsmise korda muudeti, siis informatsioon ja teated esitatavatest tähtaegadest ja teadetest jäid samaks.

Autor leiab, et nii vanas kui hetkel kehtivas seaduses ei ole endiselt veel aga analüüsitud nõuete kaitsmise teadete olulisust ja Ametlikes Teadaannetes avalikustamise efektiivsust. Kuigi seadus ütleb selgesõnaliselt, et eelmainitud teated tuleb avalikustada halduri poolt, siis pole seaduses täpsustatud, kas haldur peaks ka isiklikult võlausaldajaid vastuväidetest teavitama või mitte. Läbi autori tööalase praktika on selgelt välja kujunenud, et pooled haldurid teavitavad vastavat võlausaldajat nõudele vastuväidete esitamisest, kuid osad haldurid kahjuks märgivad ära vastuväited kohtule esitatavates dokumentides ning võlausaldaja saab nendest teada alles võlausaldajate nimekirja määramise kinnitamisel või siis vana seaduse järgi jaotusettepaneku määramise kinnitamisel juhul kui pole nõuete kaitsmise koosolekust osa võetud. Sellisel juhul on aga tegu halduri poolse menetlusliku veaga, kuna vastuväite olemasolust tuleb menetlusliku eesmärgi saavutamiseks kindlasti võlausaldajaid teavitada, et nad saaksid oma nõudeid kaitsta.

Halduri poolt teabe andmise rikkumise kohta kohtulahendeid autor aga riigiteatajast ei leidnud põhjusel, et antud vaidlused lahendati vana seaduse kohaselt nõuete tunnustamise hagi esitamisega, kus siis hagimenetluse korras kohus otsustas nõude tunnustamise või mitte. Uuenenud seaduses on aga nõude tunnustamise hagi esitamise kohustuse säte tühistatud¹⁰⁸.

Muudetud seaduses on asjaolu parandatud sellega, et „kohus lahendab võlausaldajate nimekirja kinnitamisel nimekirja juurde esitatud vastuväited, seisukohad, taotlused ja avaldused sisuliselt“ ning kohtul on õigus jätta võlausaldajate nimekiri kinnitamata, kui kohus tuvastab, et „võlausaldajate nimekirja vormistamisel ei ole järgitud käesolevas seaduses sätestatud korda ja nõudeid või on rikutud võlausaldaja õigusi, eelkõige vastuväidete ja seisukohtade esitamisest, ja kohus ei saa ise puudust kõrvaldada“.¹⁰⁹ Seega sisuliselt kontrollib võlausaldajate nimekirja kinnitamisel kohus pankrotihalduri sisulist tehtud tööd tõendite kogumisel. Lisaks annab kohus ka hagimenetluse sätete alusel õiguse esitada kinnitamise määramise peale tähtaja määruskaebuse

¹⁰⁷ Pankrotiseadus RT I, 04.01.2021, 49, § 100¹ lg 2,3,3,5.

¹⁰⁸ Pankrotiseadus RT I, 06.05.2020, 23, RT I, 04.01.2021, 49, § 106 lg 1.

¹⁰⁹ Pankrotiseadus RT I, 04.01.2021, 49, § 100³ lg 1 ja 2.

esitamiseks¹¹⁰, kuid sellest teatakse taaskord menetlusosalisi vaid AT-s. Seaduse muudatuse järgselt on nüüd PankrS § 106 lg 2 alusel sätestatud, et kui võlausaldajate nimekirja koostamisel on rikutud seadust, vaatab kohus võlgniku, halduri või võlausaldaja avalduse alusel selle uuesti üle sama pankrotimenetluse raames ning selleks ei ole vaja enam eraldi hagimenetlust algatada.¹¹¹

Autor leiab, et antud sätte muutmine on põhjendatud kuna nõuete tunnustamise hagide esitamine pikendas varasemalt pankrotimenetluse protsessi, kuid uuendatud säte toob kaasa kindlasti menetluse kiirendamise. Samas leiab autor ka, et selle sättega on ühelt poolt suurendatud pankroti menetleva kohtuniku koormust. Koormuse vähendamiseks sobiks teatud teavitamise meetmete kasutuselevõtt nagu eelpool pakutud võlgnike eriregister või mõni pankroti toimingutest teavitamise infotehnoloogiline süsteem. Lisaks tõstaks sellise süsteemi loomine ka võlausaldajate usaldust pankrotihalduri tegevuse kohta. „Usalduse all mõistetakse enamasti veendumust, et teiselt inimeselt saadav info on õige ja täielik, kuid tihti laiendatakse usalduse mõistet ka hinnangule, kas konkreetse isiku otsused on asjatundlikud. Usalduse õigusliku kaitse küsimuse juures on mõtet keskenduda eelkõige ootusele, et jagatakse õiget ja täielikku infot, sest see sõltub reeglina info valdaja enda käitumis otsustest.“¹¹². Usalduse saavutamise vajalikkusele on rõhutanud ka seadus ise.¹¹³

Autori arvates pankoriseaduse teavitamise süsteem on ebapraktiline ja ei vasta enam tänapäevasele ühiskonna vajadustele. Autori arvamus põhineb eeloleval analüüsil, millest selgub, et kuigi seaduses on olemas haldurite teavitamise kohustus pea kõigis menetlusetappides ning teated tuleb esitada kõigile menetlusosalistele, siis teavitamise viis on ebaselge. Autor toob näite tarbija huvide kaitse alustest teavitamise kohustusest lähtuvalt. Euroopa Liidus on rida õigusakte, milles on täpsustatud tarbija vajalikkust teabe ära tuntavusest, teabe vajalikkusest, teabe tõesusest, teabe keelest, teabe arusaadavusest. Tarbija majanduslike huvide ja tervise peamiseks kaitseks on ettevõtjate teavitamiskohustus müüdava toote või teenuse olemusest. Teabe vahet tegemise huvides on välja töötatud reeglid, mis nõuavad teabe edasi andmist või kinnitamist paber kandjal.¹¹⁴ Eelolev mõtte saab kanda üle ka pankrotimenetluse läbiviimisesse ning sätestada veelgi

¹¹⁰ Pankrotiseadus RT I, 04.01.2021, 49, § 100³ lg 7.

¹¹¹ Pankrotiseadus RT I, 04.01.2021, 49, § 106 lg 2 ja RT I, 06.05.2020, 23 § 106 lg 1,2.

¹¹² Kama P. Usaldus kui õiguslikku kaitset vääriv fenomen. *Juridica* 2016/8, 552.

¹¹³ Pankrotiseadus RT I, 04.01.2021, 49, § 56 lg 2.

¹¹⁴ Ligi R. Teavitamiskohustus -tarbija huvide kaitse tagatis Euroopa Ühenduses, *Juridica* 2006/8, 530-531.

efektiivsemad pankrotimenetlus toimingute teavitamise viisid, mis tagaksid nii nagu tarbijatelgi võlausaldajate majanduslike huvide maksimaalse kaitse.

Kui hagimenetluses on loodud selge teabe esitamise, kinnitamise, kättesaamise kord läbi e-toimiku menetlemise infosüsteemi, siis pankrotimenetluses seinmaani seda aga rakendatud millegi pärast ei ole. Tsiviilkohtumenetluse seadustik (edaspidi TsMS) 60 lg 1¹ sätestab, et e-toimiku menetlemise infosüsteem on tsiviilkohtumenetluses menetlusandmete ja isikuandmete töötlemiseks peetav riigi infosüsteemi kuuluv andmekogu, mille eesmärk on tagada ülevaade kohtute menetluse olevatest tsiviilasjadest, kajastada andmeid tsiviilkohtumenetluse käigus tehtud toimingute kohta ning mis võimaldab andmete ja dokumentide elektroonilise edastamist.¹¹⁵

Seega kuna pankrotiseaduse sätete¹¹⁶ alusel on pankrotimenetluse puhul tegu hagita menetlusega ning TsMS § 447 lg 1 ütleb, et hagita asja vaatab kohus läbi hagimenetluse sätete kohaselt ning TsMS §331 lg 1 ütleb, et kohus võib toimetada menetlusdokumendid kätte elektrooniliselt selleks ettenähtud infosüsteemi kaudu, edastades seal dokumendi kättesaadavaks tegemise kohta, siis oleks autori arvates tõhusam meede ka kogu pankrotimenetluses vajaliku informatsiooni, teabe ja menetlusdokumentide esitamine läbi e-toimiku infosüsteemi kiirem ja tõhusam.¹¹⁷

TsMS § 477 lg 9 ütleb, et avaldaja esitatud avaldus ning menetlusosaliste esitatud taotlused ja muud menetlusdokumendid, samuti kohtukutsed edastatakse hagita menetluses menetlusosalistele kohtu valitud viisil. Toimikusse tuleb märkida edastamise viis. Menetlusdokumendid tuleb hagita menetluses menetlusosalistele kätte toimetada üksnes juhul, kui see on seaduses ette nähtud.¹¹⁸ Pankrotiseadus sätestab erisuse, et pankrotimenetluse asjasse puutuvad teated ja menetlusdokumendid loetakse kätte toimetatuks ja teated avaldatuks kui need on avalikustatud Ametlikes Teadaannetes. PankrS § 6 lg 2 ütleb, et pankrotiasja menetlev kohus võib teate saatmise või menetlusdokumendi kättetoimetamise teha ülesandeks haldurile. Kuid autori arvates pole piisavalt reguleeritud kontroll vastavate dokumentide kätte toimetamistest.¹¹⁹

Autori veendumus seisneb selles, et kuna e-toimiku infosüsteem võimaldab teateid edastada ka automatiseeritult kõigile menetlusosalistele nii infosüsteemis kättesaadavaks tegemisega kui ka võimaldab süsteem määruse kättetoimetamist menetlusosalise antud e-posti aadressile, siis annaks

¹¹⁵ Tsiviilkohtumenetluse seadustik RT I, 09.04.2021, 17, § 60, lg 1 p 1,2,5.

¹¹⁶ Pankrotiseadus RT I, 04.01.2021, 49, § 3 lg 2.

¹¹⁷ Tsiviilkohtumenetluse seadustik RT I, 09.04.2021, 17, § 447 lg 1 ja § 331 lg 1.

¹¹⁸ Ibid, 17, § 477 lg 9.

¹¹⁹ Pankrotiseadus RT I, 04.01.2021, 49, § 6 lg 2.

see kiirema ja veelgi tõhusama võimalusele võlausaldajatele teada saada oluliste menetlustähtaegade väljakuulutamisest ning määruskaebuste esitamise võimalustest.

Kiire informatsiooni vahetus pankrotitoimikus olevate dokumentide osas annab suurema ja efektiivsema võimaluse võlausaldajatel oma huve menetluse kestel kaitsta. Võlausaldajate üldkoosolekul ja ka võlausaldajate esindajatega teabe vahendamine võivad mängida väärtuslikku rolli pankrotimenetluste läbiviimisel. Ühtlasi tagab see nii öelda kahekordse kaitse võlausaldajate jaoks. Ühest küljest annaks see ülevaate pankrotihalduri tööle ja tegevusele ning teisest küljest annaks teabe kiirem kättesaadavus võimaluse esitada ideid, lahendusi tõhusama menetluse läbiviimiseks. Läbinähtavuse eesmärk on kaitsta võlausaldajaid, andes neile pankrotitoimikus olevale informatsioonile ligipääs, et võlausaldajad saaksid ajakohastes olulistes küsimustes kaasa rääkida koheselt. Süsteem peaks andma võimaluse võlausaldajatel tõhusalt jälgida, kas neile antakse täpsed, ajakohane ja asjakohane teave võlgniku finantsteabe kohta¹²⁰.

Ka soome õigussüsteemis on näinud vajalikkust ühtse pankrotimenetluste süsteemi loomisest. „2013. aastal võeti Soomes kasutusele Kosti süsteem. Kosti on andmete haldamise süsteem, mille eesmärgiks on muuta saneerimis- ja pankrotimenetluste läbiviimine efektiivsemaks, parandada info kättesaadavust, arendada e-riiki ning anda infot menetluste tulemuste ja majanduslike mõjude kohta. Süsteemi kasutusele võtmine on aidanud muuta järelevalve teostamise pankrotimenetluses oluliselt efektiivsemaks, rääkimata ressursi kokkuhoiust. Pankrotimenetluse alustamise järgselt saadab Soome maksuamet Kosti süsteemi raporti võlgniku kohutuste täitmise kohta. Raport sisaldab infot erinevatest avalikest registritest. Raport valmib tavaliselt üsna kohe pärast pankrotiotsust. Vastav info on kättesaadav Kosti andmebaasis siiski vaid pankrotiombudsmanile ja pankrotihaldurile. Pankrotiombudsmani büroo töötajad saavad reaajas järgida andmeid, mis Kosti süsteemi ülesse laetakse. Vajadusel on võimalik teha teatavale piiratud infole juurdepääs (lugemiseks) ka võlausaldajatele või audiitorettevõtjale. Selleks saadetakse vastavad paroolid. Kosti süsteemi on võimalik kasutada ka kättetoimetamiseks. Nii võib võlausaldaja oma nõude kehtivalt esitada Kosti süsteemi kaudu ja vastupidi, kui võlausaldaja on nõus, siis võib läbi Kosti talle dokumente kätte toimetada. Dokumente võib Kosti süsteemi ülesse laadida ka pankrotiombudsman.“¹²¹

¹²⁰ Westbrook J.L. A Global View of Business Insolvency system. Brill, 2009, 80-81.

¹²¹ Kriibi P. Maksejõuetusinstituudi (nõ pankrotiombudsmani) loomise vajadus. Justiitsministeerium, 2016. 30-31.

Kuigi seaduste redaktsioonide rakendamise seisukohalt on kõik toimiv, siis autor on veendunud, et pankrotimenetluse seadust tuleks täiendada lisaks muule seni kehtima hakanud muudatustele veel pankrotiseaduse § 6 ja 7 tingimusega, et pankrotimenetluses tehtavad määrused tuleks avalikustada/nähtavaks muuta menetlusosalistele ka läbi e-toimiku infosüsteemi. Lisaks vähendaks see kohtute töökoormust osas, mis on seotud võlausaldajatele jõustunud lahendite päringutele vastamise osas.

Autori tööalasest praktikast lähtuvalt teated, mis puudutavad kohtu otsuseid ja määrusi Eestis, teavitab kohus Ametlikus Teadaannetes, kuid kõik muud toimingutest tulenevad teavitamise kohustused praktikas delegeeritakse pankrotihalduri ülesannete hulka. Paraku on praktikas murekohaks see, et mõned teated jäävad halduri poolt AT-s esitamata. Küll on see aga viimastel aastatel paranenud, kuid kuni 2019 aastani oli tavaline, et AT-s on pankrotimenetlusest viimaseks teateks näiteks jaotusettepaneku kinnitamise teatis aastast 2017, kuid pankroti lõpetamise teatis puudub.¹²² Seega ei ole ka võlausaldajatel võimalik ilma kohtule päringu tegemist teada saada, mis pankrotimenetlusest sai. Kas see rauges, lõppes või kas algatati võlgadest vabastamise menetlus.

Lisaks on autor täheldanud, et AT-s esitatava teave on haldurite poolt erinev. Mõni haldur esitab lihtsalt pankroti lõpetamise määruse, teine aga edastab teate pankrot lõpetamisest ja ka algatatud võlgadest vabastamise menetlusest¹²³. Eelnevast lähtuvalt leiab autor, et parema kiirema ja efektiivsema menetluse põhimõtet järgides võiks olla teiseks alternatiiviks ka sõnaselgem formaliseeritud teade ehk esitatavate andmete nimekiri. Seega kui seaduses on sätestatud, mis andmed peab pankroti väljakuulutamisel esitama, siis sama võiks kehtida ka pankroti lõpetamise puhul. Sellisel juhul tagaks see kiirema informatsiooni kättesaadavuse võlausaldajatele ning jääksid ära suurel hulgal päringud kohtutele või pankrotihalduritele. Päringute vähenemine aga parandaks kohtute resursside jagamise olulisematesse menetlustesse, kui lihtpäringutele vastamisele üksnes selle tõttu, et AT-s esitatud teave pankrotimenetluse kohta on võlausaldaja jaoks ebapiisav. Autor täpsustab, et pankroti lõpetamisel on halduril lõpuaruandele esitatud nõuded

¹²² Näidis Svetlana Slavitš pankrotimenetluses esitatud teated Ametlikud Teadaannetes. Internetis kättesaadav: https://www.ametlikudteadaanded.ee/avalik/teadaanne?teate_number=1128209

¹²³ Näidis pankroti lõpetamise teatistest, mis kõik on eri informatsiooniga ning Autori tööalases praktikas on teada, et nende isikute puhul on algatatud ka pankroti lõpetamise määrusega koheselt võlgadest vabastamise menetlus. Internetis kättesaadav:

https://www.ametlikudteadaanded.ee/avalik/teadaanne?teate_number=1436957,

https://www.ametlikudteadaanded.ee/avalik/teadaanne?teate_number=1516624,

https://www.ametlikudteadaanded.ee/avalik/teadaanne?teate_number=1794644.

lähtuvalt PankrS § 163, kuid need nõuded tuleb täita ainult kohtule esitatavad aruandes. PankrS § 163 lg 1 täpsustab vaid seda, et haldur peab avaldama lõpuaruande tutvumise teate AT-s, kuid aruande sisu teadasaamiseks peab võlausaldaja esitama lisa palve haldurile. Autor mõistab, et teatud teave võib olla isiku andmekaitse seaduse põhimõtteid järgides avaldamise tundlik, kuid info lõpetamise alusest, võlgades vabastamise algatamisest peaksid olema ilmtingimata avalik info, mis peaks kuuluma avaldatud teate hulka.

Antud peatükis on analüüsitud teabe andmise sisu ja teabe kohustuse esitatavate isikute ringi. On analüüsitud teabe vajalikkust ja informatsiooni piisavust. Teabe andmise kohustus on nii kohtul kui pankrotihalduril. Kohtu kohustuseks on määrusest tulenevate teavete esitamine ning halduri kohustus on menetluse kestel informatsiooni jagamine võlausaldajatele ja kohtule. Oluliseks on peetud teabe kättesaadavust. Eesti pankrotiseaduses tulenevad teated avalikustatakse Ametlikes Teadaannetes ning piiriülesed teated Euroopa e-õiguskeskkonna portaalis. Haldurile on antud kohustus läbi teabe edastamise võimaldada võlausaldajatel esitada oma nõudeid, neid vajadusel põhistada või vastuväiteid esitada. Kui pankrotihaldur jätab kohustusest tuleneva teabe esitamata, siis on antud võimalus võlausaldajatel esitada määruse peale määruskaebuse. Autor analüüsis peatükis kas seaduses sätestatud teabe andmise viis on hetkel tõhus ning kuidas saaks teabe andmist veelgi parandada, et saavutada seaduse eesmärki tulemusliku pankrotimenetluse läbiviimist. Autor leidis, et teabe esitamise tingimused tuleks täpsustada ning tõhustada teabe andmise kohta, mis võimaldaks veelgi kiirema ja täpsema informatsiooni jagamist menetlusosaliste vahel.

2.2. Halduri kohustused pankroti väljakuulutamisel ja nõuete väljaselgitamisel

Teave maksejõutusmenetluse taotluse esitamisest või maksejõuetusmenetluse algatamisest võib olla oluline peale võlausaldajate ja pandipidajate ka kolmandatel ametkondadel maksu- ja tolliametil, sotsiaalteenuseid osutavatel asutustel, koolidel, lasteaedadel (kui võlgnikel on järeltulijad), kindlustustel jne.¹²⁴

Teabe olemasolu võimaldab võtta võimalikult varakult kasutusele meetmed, mis võibolla ei viigi võlgniku pankrotistumiseni, vaid juba sellele suundumine annab võlausaldajatele võimaluse suunata võlgniku teenuse või kauba mitteostmisele ehk õigusest keelduda kaupa müümast, kui võlgnik ei vasta maksejõulise isiku tingimustele.¹²⁵

Tartu ülikooli õigusteaduskonna 2013 aasta Artjom Novikovi magistritöös on töö autor selgitanud pankrotihalduri kolme põhifunktsiooni, milleks on informatiivne, organisatsioonifunktsioon ja regulatiivne funktsioon. Informatiivse funktsiooni olemasolu selgitatakse alljärgnevalt: „Informatiivne funktsioon realiseeritakse otsimise, kogumise, töötlemise, säilitamise ja esitamise tulemusena pankrotimenetluses. Siin peab haldur andma põhjalikku, läbipaistvat ja pidevat informatsiooni menetluse korraldamise, käigu ja juhtimise kohta. Organisatsioonifunktsioon seisneb subjektide tegevuse ettevalmistamises, korraldamises ja organiseerimises pankrotimenetluses. Halduri tegevus on suunatud selliselt, et huvide rahuldamine või rikkumine teostuks võrdses proportsioonis ning samaaegselt kõikide pankrotimenetluse osapoolte suhtes. Teisisõnu, pankrotihalduri tegevus on suunatud kõikide menetlusosaliste huvide tasakaalu tagamisele“¹²⁶.

Teabe andmise vajalikkus algab juba enne pankrotimenetluse väljakuulutamist. Teisisõnu juba maksejõuetuse avalduse esitamisest kohtule ning kohtu poolt avalduse vastuvõtmisest ning ajutise halduri määramisest algab halduri teavitamise kohustus. Pankr § 22 lg 2 määratleb ajutise halduri kohustused, milleks on selgitada välja võlgniku vara, sealhulgas võlgniku kohustused. Lisaks peab ajutine pankrotihaldur kontrollima võlgniku vara suurust, et hinnata, kas võlgniku

¹²⁴ UNCITRAL. Legislative Guide on Insolvency Guide. New York, 2005, 60.

¹²⁵ Krediidiasutuste seadus RT I, 02.11.2011, 8, § 83.

¹²⁶ Novikov A. Pankrotihalduri roll pankrotimenetluses. Magistritöö, Tartu, 2013, 34.

vara katab pankrotimenetluse kulud või mitte. Välja tuleb selgitada võlgniku vara puudutavad täitemenetlused, koguda tõendeid maksejõuetuse olemasolust (ettevõtete puhul kohustada esitama eelmise majandusaasta aruanne). Pankrotihaldur peab esitama aruande maksejõuetuse põhjustest ning teavitama teadaolevaid võlausaldajaid vajadusel pankrotimenetluse kulude katteks raha deponeerimise võimalustest. Lisaks täidab haldur muid kohtu poolt pankrotimenetluses antud ülesandeid.¹²⁷

Küsimuse alla tuleb, millise teavituse peaks maksejõuetusmenetluse avalduse vastuvõtmisel esitama, mis selles teavituses peaks kirjas olema ning mis viisil see teavitus tuleb esitada. Teavitamise kohustus on seaduse alusel antud edasi delegeerimise õigusega. See tähendab, et kohtule on antud seaduse alusel ülesandeks dokumendid ja teated, mis vajavad kättetoimetamist avaldada väljaandes Ametlikud Teadaanded. Lisaks on kohtul õigus aga delegeerida antud ülesanne haldurile, kellele ja mis viisil menetlusküsimused peab kätte toimetama. Samas lähtuvalt PankrS peab teatud teated näiteks pankroti välakuulutamise teatise või käsutuskeelu teatavaks tegemise teate ja sundtäitmiste peatamise teate avaldama kohus ise AT-s.¹²⁸

Eestis avaldatatakse pankroti väljakuulutamise teated alati AT-s. Mõnes teises riigis võidakse seda teha ka mõnedes avalikes suurlehtedes. Need teavitamise kohad võivad olla valitud sõltuvalt kas piirkondlikud või riiklikul tasandil või rahvusvahelisel tasandil. Avaldamise asukohta hinnatakse juhtumipõhiselt, kas võlgniku näol on tegu ainult kohalikus piirkonnas tegutseva isikuga või ületab tema tegevusala ka riiklikud piirid. Sellise kaalutusõiguse alusel otsustatakse ka teate esitamise koht. Teate esitamise hinnatakse ka kuluefektiivsust. See tähendab et kui tegu on kohaliku ettevõtjaga, siis pole kulude kokkuhoiu eesmärgist lähtuvalt otstarbekas kuulutust lisada mõnesse rahvusvahelisse suurlehte. Valikuvõimalus teate esitamise eesmärgiks on avalikes infoallikates teate esitamine otsustamisel tagada ka nn tundmatute võlausaldajate teavitamise vajadus.¹²⁹

PankrS § 33 sätestab pankrotiteates esitatava info nõuded. Pankrotimääruse kohta avaldab kohus viivitamata teate väljaandes AT (pankrotiteade). Vajaduse korral teadet korratakse. Kordusteates märgitakse esimese teate avaldamise kuupäev. Pankrotiteates märgitakse pankroti välja kuulutanud kohtu nimi, otsuse tegemise kuupäev ja kellaaeg, andmed võlgniku ja halduri kohta, ettepanek võlausaldajatele oma nõuete esitamiseks ja nõuete esitamise tähtaeg ning võlausaldajate

¹²⁷ Pankrotiseadus RT I, 04.01.2021, 49, § 22 lg 2 p1-5.

¹²⁸ Ibid, § 6 lg 1-2 ja § 21 lg 1.

¹²⁹ UNCITRAL. Legislative Guide on Insolvency Guide. New York, 2005, 61.

esimese üldkoosoleku toimumise aeg ja koht. Pankrotiteates tuleb märkida nõude tähtaegselt esitamata jätmise tagajärjed. Pankrotiteates märgitakse, et võlgnikule võlgnevate kohustuste täitmist võib vastu võtta üksnes haldur.

Muudetud PankrS täiendati § 33 lõikega 6, „et tagada maksejõuetuse määruse artikli 28 alusel nõutava teate avaldamiseks pädev asutus. Artikli 28 lõike 1 alusel võib pankrotihaldur või vara käsutusõiguse säilitanud võlgnik nõuda, et teade maksejõuetusmenetluse algatamise otsuse kohta ning asjakohasel juhul pankrotihalduri nimetamise otsuse kohta avaldatakse igas liikmesriigis, kus asub võlgniku tegevuskoht, selles liikmesriigis sätestatud avaldamiseeskirjade kohaselt. Kui see on asjakohane, avaldatakse sellises teates nimetatud pankrotihalduri andmed ja see, kas kohaldatakse kohtualluvuse norme artikli 3 lõike 1 või 2 alusel. Artikli 28 lõike 2 alusel võib pankrotihaldur või vara käsutusõiguse säilitanud võlgnik taotleda sama artikli lõikes 1 osutatud teabe avaldamist muus liikmesriigis, mida pankrotihaldur või vara käsutusõiguse säilitanud võlgnik vajalikuks peab, järgides kõnealuses liikmesriigis kehtivaid avaldamisnõudeid. Praktikas on esile tulnud olukordi, kus teise riigi pankrotihaldurid on Justiitsministeeriumi poole pöördunud nimetatud teate avaldamiseks, kuid seadusest tulenevalt ei ole selge, kes on riigisiselt pädev teadet avaldama. Varem on Ametlikes Teadaannetes vähemalt ühel korral maksejõuetuse määruse artikli 28 lõike 2 alusel teate avaldanud Justiitsministeerium. Selguse tagamiseks täiendatakse pankrotiseadust selliselt, et maksejõuetuse määruse artiklis 28 nimetatud teate avaldamise pädevus oleks edaspidi sõnaselgelt Justiitsministeeriumil.“¹³⁰

Piiriüleste pankrotimenetluste informatsiooni jagamis üheks eesmärgiks on tagada ka võõras riigis olevate võlausaldajate huvide kaitse. Piiriüleste maksejõuetusmenetlusteks sõnastatakse juhte, kus võlgniku tegevus, vara või kohustused asuvad mitmes eri riigi territooriumil ehk võlgnik on mitme eririigi maksejõuetusõiguse subjektiks.¹³¹

Piiriülene maksejõuetuse määrus on loodud mitme eesmärgi nimel. „Määruse eesmärk on luua liikmesriikide vahel piiriülese pankrotimenetluse ühtsed reeglid, mis põhinevad koostöö ja vastastikuse tunnustamise põhimõtetel. Lisaks ajendas määruse väljatöötamisele asjaolu, kus osapooled viivad vara või kohtumenetlust ühest liikmesriigist teise, otsides enda jaoks soodsamat õiguslikku seisundit tagavat liikmesriiki. Määrus ei loo liikmesriikide vahel ühtset pankrotiõigust ning samuti ei ole määruse eesmärgiks pankrotiregulatsiooni harmoniseerimine. Määrus ei asenda erinevate riikide pankrotiseadusi, vaid selle eesmärgiks on lahendada tekkinud probleeme siis, kui

¹³⁰ Justiitsministeerium. Pankrotiseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu Seletuskiri, 29.10.2019, 74.

¹³¹ Liin S. Analüüs-kontseptsioon piiriülene maksejõuetusmenetlus. Maksejõuetusõiguse revisjon, 2.

võlgniku pankrot on välja kuulutatud ühes liikmesriigis, kuid tema varad või tegevuskoht on teistes riikides. Endiselt on loobutud Euroopa ühtse pankrotiseaduse väljatöötamisest, mille põhjuseks on Euroopa Liidu liikmesriikide pankrotiseaduste väga suur erinevus ning ühtlustamisel tuleb paratamatult ühte süsteemi teistele eelistada. Hinnanguliselt omab nõukogu määrus mõju 54 eri tüüpi maksejõuetusmenetluste suhtes. Eesti jaoks muutub määrus oluliseks siis, kui võlgnikul, kelle pankroti on välja kuulutatud Eestis, on varad ja tegevuskoht mõnes teises liikmesriigis. Samuti ka siis, kui mõnes teises liikmesriigis on välja kuulutatud võlgniku pankrot, kelle varad ja tegevuskoht on Eestis. Enne määruse jõustumist on selline olukord olnud Eestile oluliseks probleemiks. Kui võlgniku pankrot on välja kuulutatud Eestis tema elu- või asukoha järgselt, ei ole pankrotihalduril pädevust ega ka võimalusi teha vajalikke pankrotimenetluse toiminguid teistes liikmesriikides, kus asub võlgniku vara. Taoline olukord kahjustab oluliselt võlausaldajate huve, kes võivad oma nõuded esitada Eestis elu- või asukohast sõltumata. PankrS § 108 alusel muutub koguvõlgniku vara sõltumata asukohast pankrotivaraks, kuid eelnevalt ei saanud pankrotihaldur välismaal asuva varaga toiminguid teha ning välismaal asuva vara arvelt võlausaldajate nõudeid rahuldada. Välja töötatud määruse abil on võimalik selliseid probleeme lahendada¹³².

Kuna varasemalt kehtinud seaduses ei olnud üheselt sõnastatud, kes peaks piiriüleseid pankrotimenetluste kohta käivaid teateid avaldama, siis on see senimaani jäänud ka pisut ebaselgeks. Pankrotiseaduse muudatuse täiendusega¹³³ § 33 on see probleem lahendatud. Autori arvates ei lahenda see aga probleemi, kelle kohustuseks peaks olema pankrotimenetluses informatsiooni jagamine, et tuvastada kohustusi või vara ka piiriülesest mõnes muus liikmesriigis. Tänapäeva piirivabas Euroopas esitada päringud kõikidesse liikmesriikidesse oleks ilmselgelt võimatu ja ülimalt koormav pankrotihaldurile. Samas kui võlausaldaja viitab, et võlgnikul on näiteks Soome Vabariigis maksekonto ning kõigi eelduste kohaselt tegutseb võlgnik ka seal jurisdiktsioonis, siis kas pankrotihalduril on kohustus või siis võimalus antud informatsiooni piiriülesest uurida ning Eestis pankroti väljakuulutamise määruse alusel nõuda pankroti tunnustamist ka Soome õigusruumis?

Piiriülene maksejõuetuse määruse artikkel 24 lg 1 kohustab liikmesriike looma ja haldama erinevaid registreid, milles avaldatakse teavet maksejõuetusmenetluste kohta. Määruse artikkel 27

¹³² Lisovik E.L. Piiriülese pankrotimenetluse probleeme. Sisekaitseakadeemia Lõputöö, Tallinn 2019, 16-17.

¹³³ Pankrotiseadus RT I, 04.01.2021, 49, § 33.

lg 1 ütleb, et liikmesriigid peavad tagama artikli punkt 24 lg 2 sätestatud kohustusliku teabe tasuta kättesaadavuse oma süsteemide kaudu.¹³⁴ Teave, mis peab olema koheselt kättesaadav „a) maksejõuetusmenetluse algatamise kuupäev; b) maksejõuetusmenetluse algatanud kohus ja kohtuasja viitenumber, kui see on olemas; c) A lisas osutatud algatatud maksejõuetusmenetluse liik ning, kui see on asjakohane, sellise menetluse mis tahes asjaomane alaliik, mis on algatatud kooskõlas siseriikliku õigusega; d) kas menetluse algatamise pädevus põhineb artikli 3 lõikel 1, 2 või 4; e) kui võlgnik on äriühing või juriidiline isik, siis võlgniku nimi, registreerimisnumber, registrijärgne asukoht või, kui see on erinev, postiaadress; f) kui võlgnik on üksikisik, olenemata sellest, kas ta tegeleb iseseisva äri- või kutsetegevusega või mitte, siis võlgniku nimi, registreerimisnumber (kui see on olemas) ja postiaadress, või kui aadress on salastatud, siis võlgniku sünniaeg ja -koht; g) pankrotihalduri nimi, postiaadress või e-posti aadress, juhul kui menetluse raames on nimetatud pankrotihaldur; h) nõuete esitamise tähtaeg (kui see on kindlaks määratud) või viide selle tähtaja arvutamise kriteeriumidele; i) maksejõuetuse põhimenetluse lõpetamise kuupäev (kui see on teada); j) kohus, kellele võib esitada hagi maksejõuetusmenetluse algatamise otsuse vaidlustamiseks kooskõlas artikliga 5 ning, kui see on asjakohane, sellise hagi esitamise tähtaeg või viide selle tähtaja arvutamise kriteeriumidele“¹³⁵.

Eestis kehtiva PankrS § 33 sätestab pankrotiteatele lisatava kohustusliku info, mille paragrahvi punkt 3 täpsustab, et võlgnikule võlgnevate kohustuste täitmist võib vastu võtta ainult haldur. Muudetud seaduse alusel on eelmainitud paragrahvi lisatud ka punkti 6 alla, et rahvusvaheliste teadete edastamise kohustus on Justiitsministeeriumil.¹³⁶

Seega siseriiklikud pankrotimenetluse teated avalikustatakse AT-s, kuid piiriüleste maksejõuetusmenetluste info kättesaadavus on loodud justiitsministeeriumi Euroopa e-õiguskeskkonna portaalis, kus edastatakse nii siseriiklike kui ka Euroopa ülest õigusala infot. Portaali eesmärgiks on muuta piiriülesele õigusele võimalikult lihtne kättesaadavus. Euroopa komisjoni e-õigusportaalile olev info on kättesaadav tasuta ning antud portaali otsing annab võimaluse otsida võlgnike nime kõikidest ühildatud registritest. Seega on Eesti taganud tänaseks

¹³⁴ Euroopa parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2015/848 maksejõuetusmenetluse kohta (uuesti sõnastatud), 20.05.2015, artikkel 24 p 1.

¹³⁵ Ibid, artikkel 24 p 2.

¹³⁶ Pankrotiseadus RT I, 04.01.2021, 49, § 33 lg 6.

päevaks teabe avalikustamise piiriülese maksejõuetusmenetluse määruse artikli 24 punkti 2 läbi e-õiguskeskkonna portaali.¹³⁷

Piiriüleste maksejõuetuse teabe esitamisele ei ole antud nõuet teavet esitada registritesse iseseisva äri- või kutsetegevusega mitte tegelevate üksikisikute kohta. Sellele on esitatud küll piirangud, et antud teabe puudumine on lubatud vaid siis kui välisriigi võlausaldajaid teavitatakse kohtualluvuse vaidlustamise võimalikkusest.¹³⁸

Eesti siseriikliku pankrotimenetluses ei eristata füüsilisest isikust võlgniku juriidilisest isikust võlgnikust. Kõik teated mistahes maksejõuetusmenetluse subjektidest tuleb avalikustada. Susan Liin on oma maksejõuetuse revisjoni analüüsis piiriülese maksejõuetusmenetluse kohta jõudnud seisukohale, et mistahes isiku maksejõuetus on piisavavalt oluline asjaolu, millest kolmandad isikud peaksid teadma ning seega peaksid võlgnike info avalikustamine kaaluma üles võlgnike huvi isikuandme kaitsele. Susan Liin leiab, et seetõttu ei ole piiriülese maksejõuetusmenetluse määramises isikute eristamine põhjendatud.¹³⁹ Autor on kahetisel seiskohal Susan Liin'i seisukohale. Ühest küljest on antud info määrav ja vajalik, kuid teisest küljest võib see olla siiski liiga piirav füüsiliste isikute suhtes.

Isikuandme kaitse seadus (edaspidi IKS) § 10 lg 1 ütleb, et võlasuhte rikkumisega seotud isikuandmete edastamine kolmandale isikule ja edastatud andmete töötlemine kolmanda isiku poolt on lubatud andmesubjekti krediitvõimelisuse hindamise eesmärgil või muul samasugusel eesmärgil ning üksnes juhul, kui vastutav või volitatud töötleja on kontrollinud edastatavate andmete õigsust ja õiguslikku alust isikuandmete edastamiseks ning on registreerinud andmeedastuse.

Kuigi maksejõuetus revisjoni analüüsis esitatud arvamus justkui maksejõuetus menetlusse sattunud võlgnike kohta info jagamine võiks avalikust huvist lähtuvalt omada suuremat eesmärki kui võlgniku isiklikud huvid, siis otseselt selle väitega autor nõustuda ei saa. Kuigi avaliku huvi kaasamine parandab kindlasti näiteks võlgnike pahatahtlikkuse tuvastamist, siis tuleb silmas pidada põhiseaduslikke õigusi. Kedagi ei tohi käsitleda kuriteos süüdi olevana enne, kui tema

¹³⁷ Lunt K. EL ettevõtjate maksejõuetust on võimalik elektrooniliselt kontrollida. Artikkel Justiitsministeeriumi lehel just.ee.

¹³⁸ Euroopa parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2015/848 maksejõuetusmenetluse kohta (uuesti sõnastatud), 20.05.2015, artikkel 24 p 4.

¹³⁹ Liin S. Analüüs-kontseptsioon piiriülene maksejõuetusmenetlus. Maksejõuetusõiguse revisjon, 10-11.

kohta on jõustunud süüdiolev kohtuotsus¹⁴⁰. Kuni pole võlgniku süüline või raske tahtluse tagajärjel tekitatud ja tuvastatud maksejõuetus tuvastatud, siis ei tohiks isiku õigusi või vabadusi ülemäära kahjustada ülemääraste andmete avalikustamisega.

PankrS § 28 lg 1 ja 2 sätestab, et kui selgub et võlgnik on maksejõuetuse tekkimisega pannud toime kuriteo tunnustega teo, tuleb halduril või kohtul teatada sellest prokuröri või politseid. Esitatud teave ei tohi tugineda informatsioonil, mida ei saa kriminaalmenetluse raames kasutada kui tõendit. Ehk siis teave, mis tuleneb võlgniku lähikondsetelt või võlgniku endalt, mis võivad võlgnik kahjustada ning teave isikutelt, keda ei saa sundida kriminaalseaduste sätete alusel ütlusi andma, ei tohi tugineda eelmainitud infol. Kui pankrotimenetluses selgub, et maksejõuetuse põhjuseks on raske juhtimisviga, märgib kohus seda lahendis. Raske hooletuse tõttu tekitatud maksejõuetuse tuvastamine aga likvideerib seaduse alusel võimaluse algata peale pankrotimenetluse lõpetamist võlgadest vabastamise menetlust. Lisaks on haldur kohustatud antud teabe igal juhul vajadusel edastama kolmandatele puudutatud isikutele.¹⁴¹

Liigse informatsiooni jagamine võib takistada isikul töö leidmist, et oma maksevõlgu vähendada. IKS § 10 lg 2 lähtuvalt arvab autor, et siiski tuleb kaaluda äärmist vajadus mistahes info jagamiseks. Lõike 2 sätestab, et isiku andmeid ei tohi koguda ega edastada kui see kahjustaks ülemäära andmesubjekti õigusi ja vabadusi.¹⁴²

AT on avalik andmebaas, mis on kättesaadav igale isikule, kes soovib vastavat informatsiooni saada. Piiriülese maksejõuetusmenetluse artikkel 3 ütleb, et maksejõuetuse põhimenetluse algatamine kuulub selle riigi kohtualluvusse, kus asub võlgniku põhihuvide kese, kuid kui võlgniku põhihuvide kese asub liikmesriigi territooriumil, on teise liikmesriigi kohus võlgniku vastu maksejõuetusmenetluse algatamiseks pädev ainult juhul, kui kõnealusel võlgnikul on tegevuskoht selles teises liikmesriigis. See menetlus mõjutab ainult sellist võlgniku vara, mis asub viimati nimetatud liikmesriigi territooriumil.

¹⁴⁰ Põhiseadus RT 1992, 26, 349, § 22.

¹⁴¹ Pankrotiseadus RT I, 04.01.2021, 49, § 28 lg 1-2.

¹⁴² Isikuandmete kaitse seadus RT I, 04.01.2019, 11, § 10 lg 2 p 3.

„Määruse art 3 lg 2 võimaldab olukorras, kus võlgniku põhihuvide kese asub teise liikmesriigi territooriumil algatada liikmesriigis maksejõuetusmenetluse juhul, kui liikmesriigis asub võlgniku tegevuskoht. Määruse art 3 lg-s 4 sätestatud tingimustel saab sellise menetluse algatada ka enne põhimenetluse algatamist (teisene/territoriaalne maksejõuetusmenetlus). Mõlemal juhul on menetlus piiratud võlgniku varaga, mis asub selle liikmesriigi territooriumil. Eesti pankrotiseadus sellist territoriaalselt piiratud menetlust ei tunne. Samas on teise maksejõuetusmenetlusega seotud erisused reguleeritud suures osas määrusega, mis on otsekohalduv ja mille ümberkirjutamine Eesti seadustesse ei ole tervikuna vajalik. Kaaluda võiks siiski teatud muudatuste vajalikkust, kas siis osas, milles määruses on jäetud mõni küsimus riigisisese õiguse lahendada või kus sätted PankrS-s aitaksid tagada menetlusosalistele õigusselguse. Olukorras, kus teises liikmesriigis on algatatud maksejõuetusmenetluse põhimenetlus art 3 lg 1 kohaselt, tuleb seda määruse art 19 kohaselt Eestis tunnustada ning välistatud on seega teise liikmesriigi kohtualluvuse kontroll ja seega Eestis põhimenetluse algatamine. Seda põhimõtet on kinnitanud ka Euroopa Kohus²².“¹⁴³ Pankrotimenetluse algatamise teabe esitamine nii siseriiklikult kui piiriülevalt on seega õigusselguse saamiseks äärmiselt oluline ning vastava teabe esitamine läbi loodavate registrite on põhjendatud ja vajalik. Seega on õigusloome selguse huvides tehtud autori arvates õige otsus, kus piiriülese maksejõuetusmääruse kohaselt¹⁴⁴ on antud kohustus artikkel 25 punkti 2 alalõigu d) alusel ühildada register Euroopa e-õiguskeskkonna portaaliga.

Seega kehtiva seaduse alusel on täiendatud pankrotimenetluse algatamise määruse esitamisest ja vastavate vajalike andmete väljastamisest tingitult täpsustatud PankrS § 33 lg5, § 39 lg 2, § 40 lg 2, § 41 lg 1. Kõikide eelmainitud paragrahvide täpsustused on tehtud lähtuvalt piiriülese maksejõuetuasjade teabe vahetamisega liikmesriikide registrites ning need täiendused annavad pankrotihaldurile või vara käsutusõiguse säilitanud võlgnikule õiguse nõuda ka liikmesriikide erinevates registrites samade teadete, märgete tegemise, mis on tehtu riigis kus pankroti põhimenetlus on algatatud.¹⁴⁵

Antud peatükk annab ülevaate pankrotimenetluses esitatava teabe andmise muudatustest. Analüüsitud on piiriüleste pankrotimenetluste teabe esitamise kohustust. Lisaks on analüüsitud

¹⁴³ Liin S. Analüüs-kontseptsioon piiriülese maksejõuetusmenetlus. Maksejõuetusõiguse revisjon, 12 ja 7.

¹⁴⁴ Euroopa parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2015/848 maksejõuetusmenetluse kohta (uuesti sõnastatud), 20.05.2015, artikkel 25 p 2, d).

¹⁴⁵ Ibid, artikkel 29.

teabe sisu olulisust. Peatükist selgub, et info jagamine nii siseriiklikult kui piiriülevalt oli eelnevalt kehtinud seaduse alusel ebaselge, kuid uue seaduse kohaselt on täpsustatud, et piiriülese pankrotimenetluse teadete esitamise kohustus on justiitsministeeriumil. Silmas tuleb aga pidada, et igasuguse teabe jagamine ei läheks vastuollu IKS-i põhimõtetega ning teabe esitamisel tuleb alati põhjalikult kaaluda, millise teabe esitamine on piisav ja vajalik, et täita pankrotimenetluse eesmärki. Autor jõudis järeldusele, et üsna täpselt on pankrotimenetluse seaduses välja toodud teabes sisaldava info kättesaadavaks tegemine. On jagatud, et siseriiklikud maksejõuetus teated esitatakse Ametlikes Teadaannetes ja piiriüleused pankrotimenetlused avaldatakse Euroopa e-õiguskeskkonna portaalis. Sellega on tagatud nii siseriikliku õiguse kui ka Euroopa Liidu direktiivide täitmine. Lisaks on ka uue seadusega selgemini täpsustatud riigiüleste pankrotimenetluste teabe esitamise kord. Teabe andmise kohustus on nii kohtul kui pankrotihalduril. Kohtu kohustuseks on määrusest tulenevate teavete esitamine ning halduri kohustus on menetluse kestel informatsiooni jagamine võlausaldajatele ja kohtule. Oluliseks on peetud teabe kättesaadavust. Haldurile on antud kohustus läbi teabe edastamise võimaldada võlausaldajatel esitada oma nõudeid, neid vajadusel põhistada või vastuväiteid esitada. Kui pankrotihaldur jätab kohustusest tuleneva teabe esitamata, siis on antud võimalus võlausaldajatel esitada määruse peale määruskaebuse. Autor analüüsis peatükis kas seaduses sätestatud teabe andmise viis on hetkel tõhus ning kuidas saaks teabe andmist veelgi parandada, et saavutada seaduse eesmärki efektiivse pankrotimenetluse läbiviimist. Autor leidis, et teabe esitamise tingimused tuleks täpsustada ning tõhustada teabe andmise kohta, mis võimaldaks veelgi kiirema ja täpsema informatsiooni jagamist menetlusosaliste vahel. Hetkel on sätestatud, mis andmed peab pankroti väljakuulutamisel esitama, siis sama võiks kehtida ka pankroti lõpetamise puhul. Sellisel juhul tagaks see kiirema informatsiooni kättesaadavuse võlausaldajatele ning jääksid ära suurel hulgal päringud kohtutele või pankrotihalduritele. Päringute vähenemine aga parandaks kohtute ressursside jagamise olulisematesse menetlustesse, kui lihtpäringutele vastamisele, sest AT-s esitatud teave pankrotimenetluse kohta on võlausaldaja jaoks ebapiisav. Autor täpsustab veelkord, et pankroti lõpetamisel on halduril lõpuaruandele esitatud nõuded lähtuvalt PankrS § 163, kuid need nõuded tuleb täita ainult kohtule esitatavad aruandes. PankrS § 163 lg 1 täpsustab vaid seda, et halduril avaldab lõpuaruande tutvumise teate AT-s, kuid sisu teada saamiseks peab võlausaldaja esitama siiski palve aruande esitamiseks. Autor mõistab, et teatud teave võib olla isiku andmekaitse seaduse põhimõtteid järgides avaldamise tundlik, kuid info lõpetamise alusest, võlgades vabastamise algatamisest peaksid olema ilmtingimata avalik info, mis peaks kuuluma avaldatud teate hulka.

2.3. Võrdse kohtlemise printsiibi järgimine

Eesti Vabariigi Põhiseadus § 12 sätestab:“ Kõik on seaduse ees võrdsed. Kedagi ei tohi diskrimineerida rahvuse, rassi, nahavärvuse, soo, keele, päritolu, usutunnistuse, poliitiliste või muude veendumuste, samuti varalise ja sotsiaalse seisundi või muude asjaolude tõttu. Rahvusliku, rassilise, usulise või poliitilise vihkamise, vägivalda ja diskrimineerimise õhutamine on seadusega keelatud ja karistatav. Samuti on seadusega keelatud ja karistatav õhutada vihkamist, vägivalda ja diskrimineerimist ühiskonnakihtide vahel.“¹⁴⁶

„Seda peetakse väga modernseks sätteks, sest säte sisaldab mh nt "varalise ja sotsiaalse seisundi" alusel diskrimineerimist, so alust, mida harilikult diskrimineerimiskataloogides ei sisaldu. Diskrimineerimisaluste kataloog on avatud: "muude asjaolude tõttu" võimaldab välistada ebavõrdse kohtlemise ka mistahes muul alusel. Riigikohtu praktika kinnitab korduvalt, et PS § 12 lg 1 hõlmab ka õigusloome võrdsust. Seadusandjal on avar otsustusulatus: kui on olemas mõistlik ja asjakohane põhjus, on ebavõrdne kohtlemine seadusloomes põhjendatud.“¹⁴⁷

Antud võrdse kohtlemise printsiibi järgimist peetakse oluliseks pea kõikides eluvaldkondades. Väga paljudes seadustes, nagu näiteks töölepingu seadus, palgaseadus, pärimisseadus, välismaalaste seadus, haldusmenetluse seadus ning ka pankrotiseadus ja paljud muud seadused on üles ehitatud põhimõttel, et kedagi ei tohi kohelda ebavõrdselt. „Kõige tähtsam võrdset kohtlemist reguleeriv õigusakt on soolise võrdõiguslikkuse seadus,³ mis on kõige üksikasjalikum ja lahtikirjutatum diskrimineerimise vastast õiguslikku regulatsiooni sisaldav siseriikliku õiguse allikas Eesti Vabariigis.“¹⁴⁸

„Pankrotimenetlus on võlausaldajate jaoks kollektiivne menetlus, mille puhul juhtivaks põhimõtteks on võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõte.“¹⁴⁹ Võlausaldajate võrdse kohtlemise

¹⁴⁶ Põhiseadus RT I, 15.05.2015, 2, § 12.

¹⁴⁷ Kanger R. Võrdse kohtlemise ja diskrimineerimise alased kaasused Eesti Vabariigi Riigikohtu praktikas. Riigikohus, 2007, 1.

¹⁴⁸ Ibid, 1.

¹⁴⁹ Varul P. Pankrotiseaduse uued parandusettepanekud. Juridica, 2008/6, 362.

printsiipi on oluliseks peetud läbi aastasadu, ning osade õigusteadlaste arvates on võrdsuse põhimõtte kasutamine pankrotimenetluse üheks alustalaks.¹⁵⁰

„Võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõtet tuntakse ka *pari passu* põhimõttena.³² *Pari passu* on ladina keelne termin, mis tähendab „*samal ajal*“, „*võrdselt*“. Black's Law Dictionary kohaselt tähendab termin *pari passu* „proportsionaalselt“, „ilma eelistusteta“. Nimetatud termin tuleb Rooma õigusest ja tähendab, et võlausaldaja nõue rahuldatakse vastavalt selle nõude proportsioonile kogu nõuete hulgas e nõuded rahuldatakse lähtuvalt nende suurusest *pro rata* baasil.“¹⁵¹

Pankrotiseaduses kohaldatakse võrdse kohtlemise printsiipi eelkõige pankrotihaldurite valimisel, häälte arvu määramisel, nõuete järkude määramisel, väljamaksete tegemisel. Pankrotihalduri ülesanded on jaotatud selliselt, et kõikide menetlusosaliste huvid oleks võrdses proportsioonis kaitstud¹⁵². Pankrotimenetluse läbiviimisel võrdse kohtlemise tagamine kõikide võlausaldajate vahel on olulise tähtsusega. Kohtute roll on kontrollida, kas ja kuidas tagatakse menetluse kestel võrdne kohtlemine võlausaldajate vahel. Võrdse kohtlemise põhimõtte järgimist ei kontrollita ainult pankrotihaldurite töös vaid ka võlausaldajate teabe jagamisel ning info kättesaadavusel.¹⁵³

Pankrotihalduri põhiülesandeks on menetluse kestel võimalikult suurel määral kõikide võlausaldajate nõuete rahuldamine. Nõuete väljaselgitamisel, hindamisel, kogumisel ja rahuldamisel peab pankrotihaldur kohaldama võrduse printsiiibi kasutamist, ehk pankrotiõiguse põhiprintsiibi järgimist. Võlausaldajate võrdsus tagatakse ennekõike menetluslike nõuete täitmisega. Põhimõte tagab võrdse võimaluse, osaleda kõikidel võlausaldajatel, oma nõuete esitamisel pankrotimenetluses kehtestatud nõuete võrdsetel alustel. Kõikide võlausaldajate võrdsus tagatakse nõuete suuruse ja jaotise protsendi arvestamisel ning ühtse häälte määramise põhimõtte abil.¹⁵⁴

Kuna aga Eesti pankrotiseaduses eristatakse ühtesid nõudeid teiste omadest, siis seetõttu ei ole alati võrdsuse printsiiibi kasutamine kõikides menetlusetappides täies ulatuses võimalik.

¹⁵⁰ Walton P, A.R Keaya. *Insolvency Law: Corporate and Personal*. Pearson Education Limited, Essex, 2003, 22.

¹⁵¹ Kasak A. Võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõttest kõrvalekaldumine pankrotimenetluses, *Magistritöö*, Tartu 2010, 14.

¹⁵² Novikov A. Pankrotihalduri roll pankrotimenetluses. *Magistritöö*, Tartu, 2013, 34.

¹⁵³ Treatment of Shareholder Loans to Undercapitalized Corporations in Bankruptcy Proceedings. *Journal of Law and Commerce* Vol 17, Issue 1, 1997, 31-32.

¹⁵⁴ Saarma T. Pankrotimenetluse põhimõtted. *Juridica* 2008/VI, lk 354.

Pankrotimenetluses jaotatakse nõuded kolme järku: pandiga tagatud nõuded, muud tähtaegselt esitatud tunnustatud nõuded ja muud tähtaegselt esitamata, kuid tunnustatud nõuded.¹⁵⁵ Pankrotiseaduse sätestab, et pandiga tagatud nõuded rahuldatakse esimeses järjekorras. Pandiga tagatud nõuded rahuldatakse pandi müügist saadud raha arvelt.¹⁵⁶ Seega pankrotimenetluse on pandipidajate õigused tugevamalt kaitstud kui muude võlausaldajate nõuded, kuna nõuded on otseselt seotud vara olemasoluga. „Tegemist on olulise erandiga võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõttest, kuid seda tuleb pidada põhjendatuks, et pandipidajal oleks pandi näol kindel tagatis, seda ka võlgniku pankroti korral. Vastupidine olukord võiks tsiviilkäivet pärssida.“¹⁵⁷

Hea loome ja normitehnika eeskirjas on sätestatud seaduste loome põhimõtted. „Mitte igasugune võrdsete ebavõrdne kohtlemine ei ole võrdusõiguse rikkumine. Keeldu kohelda võrdseid ebavõrdselt on rikutud, kui kaht isikut, isikute gruppi või olukorda koheldakse meelevaldselt ebavõrdselt. Kolleegium on möönnud, et kuigi meelevaldsuse kontroll laieneb seadusandja tegevusele, tuleb viimasele jätta avar otsustusulatus. Kui on olemas mõistlik ja asjakohane põhjus, on ebavõrdne kohtlemine seadusloomes põhjendatud (RKPKo 03.04.2002, 3-4-1-2-02, punkt 17).“¹⁵⁸ Seega on pankrotimenetluses pandipidajate eriline kohtlemine seadusloomes põhjendatud ja selle mõistlikust hinnatud selliselt, et see annab pandipidajatele pankrotimenetluses suuremad õigused kui teistele võlausaldajatele.

Muudetud pankrotiseaduses täpsustati pandipidaja jagunemist pankrotimenetluses. PankrS § 44 lg 4 ja 5 ütleb, et „pankrotivõlausaldajaks ei ole isik, kellel on õigus rahuldada kolmanda isiku vastu suunatud nõue pankrotivara arvel pandiõiguse või muu tagatisõiguse alusel. Nimetatud isikul on pankrotiseaduses sätestatud õigused, tal ei ole õigust esitada vastuväiteid teiste võlausaldajate nõuetele ega muid pankrotivõlausaldaja õigusi, kui seadusest ei tulene teisiti. Nimetatud isik esitab oma nõude kolmanda isiku vastu haldurile ning teatab asjaõiguslikust realiseerimisõigusest pankrotivara suhtes. Nõue esitatakse ja kaitstakse pankrotiseaduses sätestatud korras nagu pankrotivõlausaldaja nõue.“¹⁵⁹ Seega eristatakse 2 liiki pandipidajaid, pandipidajaid, kellel on pandiga tagatud nõue võlgniku vastu ja pandipidajat, kel on pandist tulenev nõudeõigus pankrotivarasse kuuluva pandiga koormatud mitteoleva pandipidaja kasuks.

¹⁵⁵ Pankrotiseadus RT I, 04.01.2021, 49, § 153 lg 1.

¹⁵⁶ Ibid, § 153 lg 1 ja 2.

¹⁵⁷ Pankrotimenetluse uued parandusettepanekud. Juridica 2008/6, 362.

¹⁵⁸ Normitehnika käsiraamat. „Hea loome ja normitehnika eeskiri“. Justiitsministeerium. Kätte saadav: just.ee lehelt.

¹⁵⁹ Pankrotiseadus RT I, 04.01.2021, 49, § 44 lg 4 ja 5.

Pandipidajate õiguste sätestamisel otsustati taastada 2009 aastal kehtinud PankrS § 44 lg 3 uue lõikena 4 ning tulenevalt muudatusest ei mõjuta pandiga tagatud õiguse rakendamist pankrotivõlgniku vastu isiklikku nõuet mitteomavat võlausaldajat.¹⁶⁰

Pankroti teise järgu võlausaldajateks peetakse võlausaldajaid, kel on kohtuotsusest tulenev nõue või mõni muu lepingust, asjaõigusest tulenev nõue võlgniku vastu. Siin eristatakse vaid võlausaldajate tunnustamise alust. Ehk kohtuotsusest ja täitemenetlusest tulenevad nõuded on loetakse automaatselt tunnustatuks, kuid muud nõuded tuleb põhistamise teel tunnustada.¹⁶¹

Kolmanda järgu nõueteks peetakse kõiki ülejäänud nõudeid, kuid mis on jäetud tähtaegselt esitamata, kuid siiski tunnustatud.

Pankrotiseaduse § 102 lg 2 ütleb, et kui nõuete esitamise tähtaega ei ennistata, siis tuleb nõue lisada siiski nimekirja, kuid nõude rahuldatakse pärast kõikide teiste tunnustatud nõuete rahuldamisi. Lisaks sätestab sama paragrahv lõike 1¹ et pandiga tagatud nõuete puhul ei ole vajalik nõude tähtaja ennistamine. PankrS § 153 lg 5 ütleb, et „järgmise järgu nõuded rahuldatakse pärast eelmise järgu nõuete täielikku rahuldamist.“¹⁶²

Antud olukorras leiab autor, et antud seaduse sätete alusel koheldakse võrdselt erinevaid võlausaldajate gruppe/järke. Iga järgu võlausaldajaid koheldakse ühtedel ja samadel alustel, küll aga eristatakse erinevate võlausaldajate gruppe omavahel. Kui PankrS§ 153 sätestab nõuete rahuldamise järjekorra ning piiritleb, mis viisil ja alustel nõudeid eristatakse ning autor on leidnud rida analüüsi pandipidajate eristamisest teistest järkudest, siis autor leidis ainult ühe analüüsi, mis põhjendab/ei põhjenda teise ja kolmanda järgi võlausaldajate erinevat kohtlemist. Mokal R. J. on oma artiklis „The *paru passu* Myth“ selgitanud võlausaldajate erineva kohtlemise põhimõtteid, nende vajalikkust või siis mitte. Mokal selgitab, et võrdse kohtlemise põhimõte pankrotimenetluses tähendab võrdsete gruppide võrdset kohtlemist, mitte aga kõikide võlausaldajate ühtset võrdset kohtlemist. Ehk siis võrdne kohtlemine pankrotimenetluses ei tähenda alati kõiki pooli tuleks kohelda võrdsena, vaid, võrdsena tuleb kohelda positsiooni, kus võlausaldaja asub. Seega võlausaldajate järkudesse jagamine vastupidi lisab võrdsuse kohaldamist. Samas ütleb ka Moka, et kuigi teema käsitus on arusaadav, siis ei ole see siiski õiglusetunnetuse saavutamise, kuna siiski omistavad pankrotimenetluses suuremate nõuete

¹⁶⁰ Justiitsministeerium. Pankrotiseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu Seletuskiri, 29.10.2019, 76.

¹⁶¹ Pankrotiseadus RT I, 04.01.2021, 49, § 100³, lg 4 1.

¹⁶² Ibid, § 102 lg 1¹ ja 2 ja § 153 lg 5.

omajad suuremad õigused, kui teised. Seega on vastakaid arvamusi menetlusosapooles kohtlemisel, kuid vajalikkust järkudesse jagamiseks on siiski nähtud.¹⁶³

Pankrotimenetluse efektiivseks läbiviimiseks on määratud menetluslikud tähtajad, millest lähtudes on võimalik menetlustoimingute tegemist ühest etapist teise viia. Täpsustatud on nõuete esitamise tähtajad ning on piiritletud nõuete esitamise tähtaja ennistamine nõuete kinnitamise tähtajad.¹⁶⁴ Eelmainitud tähtajad on aga seotud otseselt võlausaldajate nõuete järkude tunnustamisega ning autor ei ole päris kindel, kas selline regulatsioon täidab ikkagi oma rolli lähtuvalt pankrotimenetluses tuleneva võrdse kohtlemise põhimõtete järgimist.

Autor on oma tööalases praktikas kokku puutunud olukorraga, kus võlausaldaja nõue on täpselt samaväärne kui kõik teised teise järgu nõuded, kuid kuna võlausaldaja jäi hiljaks nõude esitamisega, siis tema nõuet kas ei kinnitatutki võlausaldajate nimekirjas või nõude rahuldamisjärguks määrati kolmas järk. Seaduste loome põhimõtteid vaadeldes, võib autor väita, et seadused on üles ehitatud suuresti tähtaegadel. See tähendab, et erinevate tähtaegadega piiritletakse ühe või teise menetluse käiku, et selle tagajärjel suudetaks tagada õiguskindluse loomine. Antud põhimõte on õigusloome efektiivse ja eesmärgipärase tagamise osas tähtsal kohal ning ilmselt on ka pankrotiseaduse loomisel mõeldud samadele põhimõtetele. Samas see ei ole autori arvates piisav põhjendus, miks tähtaja tõttu koheldakse teise ja kolmanda järgu võlausaldajaid ebavõrdselt. Kui pandiga tagatud nõuete eristamist on põhjendatud kui majanduslikult „olulist tagatisvahendit turul, mis aitab elavdada...“ ja hoida tasakaalus majanduskäibe olemasolu¹⁶⁵, siis miks peetakse oluliseks teise ja kolmanda järgu võlausaldajaid eristada. Pankrotimenetluse eesmärgiks on võimalikult suurel määral tagada võlausaldajate nõuete rahuldamine. Samas on P. Manivald leidnud, et pankrotimenetluse mõttes pandiga „tagatud nõuete rahuldamise suur määr ei paranda olukorda, sest nende nõuete omanikud ei saa pankrotimenetlusest kasu. Nende nõuete rahuldamise suur määr näitab pigem vastupidist: need nõuded oleks saanud rahuldatud ka pandi esemete müügi korral täite menetluses. II järgu võlausaldajate, kelle huvides pankroti menetlus tegelikult on ellu kutsutud, nõuded jäävad aga pankroti puhul praktiliselt rahuldamata. Enamikus menetlustes ei tehta II järgu võlausaldajatele

¹⁶³ Mokal R.J. Priority as Pathology: The *pari passu* Myth. Cambridge Law Journal, Nov 20021, 584, 612-615.

¹⁶⁴ Pankrotiseadus RT I, 04.01.2021, 49, § 93, §102.

¹⁶⁵ Justiitsministeerium. Pankrotiseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu Seletuskiri, 29.10.2019, 77.

välja makseid ja kui neid ka tehakse, jääb nõuete rahuldamise keskmine määr äärmiselt väikseks.¹⁶⁶

Autor leiab, et teise ja kolmanda järkude vahelist ebavõrdset kohtlemist annaks vähendada samastel alustel nagu pandipidajate nõudeidki. See tähendab, et pankrotiseaduse § 102 lg 1¹ tuleks lisada, et kohtuotsusest tulenevad nõuded oleks sammuti tunnustamiseks ilma nõuete ennistamise tähtajata tingimusel, et kohtuotsused peavad olema jõustunud. Jõustumata kohtulahendite puhul, ei saa olla kindel määruskaebuste esitamisest ning sellisel juhul ei omaks kohtuotsus samasugust õigusvõimet nagu juba teises järgus tunnustatud nõuded. Autor leiab, et kuna kohtuotsusest tulenevad nõuded on juba kohtu poolt õigusvõimet omavad dokumendid ning nende tunnustamine pankrotimenetluses ei tohiks jääda halvemale positsioonile kui teise järgu nõuded. Kohtuotsusest tulenevad nõuete osas on võlausaldajad juba tõendanud oma nõudeõigust. Lisaks on võlausaldajad teinud lisakulutusi menetluskulude näol nõude tunnustamiseks.

PankrS § 93 lg 1 sätestab, et „võlausaldajad on kohustatud hiljemalt kahe kuu jooksul pankrotiteate väljaandes Ametlikud Teadaanded ilmumise päevast arvates teatama haldurile kõigist oma enne väljakuulutamist tekkinud nõuetest võlgniku vastu, sõltumata nõude tekkimise alusest ja nõude täitmise tähtpäevast.“ Lisaks annab muudetud pankrotiseadus õiguse kahe kuulist nõuete esitamise tähtaega võimalusel pikendada võlausaldaja taotluse alusel. Kindlaks on määratud ka vastuväidetele vastamise tähtaeg (PankrS § 106 lg 4) ning rida muid menetluslikke tähtaegu, mis on seotud nõuete ülevaatamisega, vara müügiga ja palju muud.¹⁶⁷ Ükski eelmainitud seaduse säte aga ei viita sellele, et kui nõuetest teatamine on takistatud näiteks kuritahtlikul teel siis, mis võimalused oleks sellises situatsioonis ikkagi võlausaldajal pääseda pankrotimenetluses õigesse järku.

Pankrotimenetluses läbiviimisel on tähtsal kohal ka pankrotihaldurite poolt võlgnike ja võlausaldajate võrdne kohtlemise. Nagu varasemalt autor töös mainis, siis haldur kohaldab võlgniku seadusliku esindaja rolli. „PankrS § 55 lõike 1 kohaselt kaitseb haldur lisaks võlgniku õigustele ja huvidele ka võlausaldaja õigusi ja huve. Seega on haldur keerulises olukorras: ta peab tagama võlausaldajate õiguste ja huvide kaitse, olles samal ajal võlgniku seaduslikuks esindajaks. Vaieldamatult on nii tehingulise kui ka seadusest tuleneva esindusõiguse peamiseks sisuks esindatava õiguste ja huvide eest seismine. Haldur ei saa aga võlgniku ja võlausaldajate huve

¹⁶⁶ Manavald P. Pankrotimenetluse majanduslik efektiivsus. Empiiriline uuring. Juridica 2010/4, 276.

¹⁶⁷ Pankrotiseadus RT I, 04.01.2021, 49, § 93 lg 1, § 102 lg 1, § 106 lg 4.

samaaegselt arvestada olukorras, kus need on üksteisele vastanduvad.“¹⁶⁸ Seega on pankrotihaldur pandud keerulisse olukorda, kus ta peab tagama erapooletu, kuid siiski adekvaatse menetluse läbiviimise nii võlgnike kui võlausaldajate huve kaitstes.

Seega leiab autor, et võrdse kohtlemise tagamiseks pankrotimenetlus tuleb jõuda analüüsi juures tagasi teabe esitamise juurde ning kõikide võlausaldajate gruppide huvidest lähtuvalt veelgi reguleerida või siis täpsustada, kuidas, kus ja kellele tuleks pankroti väljakuulutamises teatada. Eelmises peatükis analüüsis autor teabe esitamise vajalikkust ning siinkohal võib autor öelda, et kui on analüüsitud ja veelgi paremini sätestatud teabe esitamise kord ja viisid, siis tagaks see kordades suurema võimaluse pankroti võlausaldajatel oma nõuete esitamiseks. Kui pankrotiseadus nõuab, et teatada tuleb teadaolevaid võlausaldajaid, erinevaid registreid ja täitemenetlust pankroti väljakuulutamises, siis sinna juurde autori arvates peaksid tänapäeva ühiskonnas kuuluma ka rida muid finantsettevõtteid kellel võiksid olla nõuded võlgniku vastu. Autori arvates ei peaks antud põhimõtet parendama ainult pankrotiseaduses selgemat, võrdsemat ja kiiremat läbiviimist, vaid teabe esitamise korra veelgi täpsem sõnastamine parandaks ka teistes olulistes seadustes võrdsema kohtlemise põhimõtte järgimist. Näiteks pärimisseaduse ja krediitiasutuste seadust, kus samamoodi tuleb koguda infot isiku varalise seisuga suhtes.

Autor näeb ka antud idee kitsakohti. Teabe kohustuse laiendamine pankrotimenetluses võib olla liiga koormavaks meetmeks nii pankrotihalduritele kui ka võlausaldajatele. Pankrotihalduril laskuks kordades suuremad mahud päringute esitamisel ning ka ajaline piir päringute vastuste saabumiseks võib hoopis pikendada pankrotimenetlust, mitte seda aga tõhustada ja kiirendada. Lisaks on ka pankrotiseadus juba sätestanud, et rohkem kui 50 võlausaldajaga pankrotimenetluses ei ole kohustatud haldur eraldi teadet esitama, vaid võib seda teha ainult AT-s.¹⁶⁹ Samas enne 2010.a kehtinud pankrotiseaduse redaktsioonis oli võlausaldajate teavitamiseks kohustus kuni 100 võlausaldajani ning peale seda võis teate edastada juba AT-s.¹⁷⁰ Ka võlausaldajatel laskuks suurem koormus vastates ajutise pankrotihaldurite päringutele seoses pankrotimenetluse algatamisega. Autor leiab, et teabe laiendamise ulatuse juures tuleks kaaluda, kas teabe esitamise kohustuse suurendamise tagajärjed parandaks võlausaldajate huvide kaitset või pigem kaalub pankrotimenetluses sellisel viisil huvide kaitse üle kiirema pankrotimenetluse läbiviimine.

¹⁶⁸ Viirsalu P. Pankrotipesa problemaatika, *Juridica* 6,2008, 378

¹⁶⁹ Pankrotiseadus RT I, 04.01.2021, 49, § 34 lg 2.

¹⁷⁰ Pankrotiseadus RT 31.12.2009, § 34 lg 2.

Autor toob veekord välja idee, et luua register, kuhu märgitaks füüsilisest isikust võlgnike laenukohustused. Sellise registri olemasolu hõlbustaks näiteks krediidiandjate seaduses vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimist¹⁷¹. Lisaks aitaks register kaasa parema teabe kättesaadavuse ka pärimis-, pankroti-, saneerimis- kui ka võlgades ümberkujundamise menetluses. Registri saaks siduda juba olemasolevate andmebaasidega nagu näiteks eesti.ee portaal, mis hetkel võimaldab näiteks võlgnikul endal ülevaadet saada tema vastu esitatud täitemenetlustest. Kui sinna lisada ka alakategooria laenukohustused, siis annaks see ka ülevaate võlgnikule kõikidest võetud laenudest, järelmaksudest ja muudest krediidikohustustest. Juriidiliste võlgnike puhul poleks see niivõrd oluline, kuna äriregister sätestab normid, kuidas peavad olema juriidilise isiku kohustused üles märgitud ning vastavalt ärikorraldusele peaks olema vastav info väljavõtmine raamatupidamisest lihtne ning ei vaja selleks eraldi registrit.

¹⁷¹ Krediidiasutuste seadus RT I, 02.06.2021, 25, § 83 lg 1.

KOKKUVÕTE

Magistritöö eesmärk oli tuvastada pankrotihalduritele pandud teabe andmise kohustuse võimalikult kiire ja adekvaatse info edastamise võimalused. Töö uurimusküsimusteks olid, kas 2021 aastal jõustunud pankrotiseadusega on muudetud pankrotihaldurite teabe andmise kohustust ning kas seaduses sätestatud pankrotihalduritele pandud teabe andmise ja adekvaatse info edastamise kohustused on piisavad ja tagavad pankrotimenetluse eduka läbiviimise. Kas pankrotihalduri teabe andmise kohustuse viise peaks seadusandlusega paremini reguleerima?

Esimeses peatükis analüüsis autor maksejõuetuse olemust, püsiva ja ajutise maksejõuetuse määramist ning erinevate maksejõuetusmenetluste liike, pankrotihaldurite kutsekvalifikatsiooni nõudeid ning pankrotihalduri kinnitamise korda. Lisaks on autor andnud ülevaate pankrotimenetluse käigust. Kõik eelnimetatu loob ühtse vaate pankrotimenetluse olemusest ja pankrotihalduri tähtsusest.

Maksejõuetusmenetluste areng on viimase kahekümne aastaga hüppeliselt kasvanud. Uued majandussuunad on suurendanud nõudlust erinevate maksejõuetusmenetluste järgi. Lisaks pankrotimenetlusele on loodud viimase 11 aastaga rida uusi menetlusliike nagu saneerimis-, võlgade ümberkujundamis- ja lepitusmenetlus, millede ülesandeks on tasakaalustada üldist majandustegevust. Majanduse kiire arengu tõttu ning muutuvus ühiskonnakorralduses tuleb ka pidevalt kooskõlla viia seaduste regulatsioon, mis kajastaksid praeguse ajajärgu nõudlust meie õigusühiskonnas ning seega nähti juba 2019 aastal vajadust pankrotiseaduse täiendamiseks. Pankrotiseaduse viimased suuremad reformid toimusid 2010. aastal. 2021 aastal toodi sisse rida menetluslikke uuendusi nagu näiteks nõuete tunnustamine kirjalikus menetluses, pankrotihalduri tasu aruannete täpsustamise kord ning teabe andmise kohustuse täpsustamine piiriüleste pankrotimenetluste kohta.

Igas õigusriigis täidavad pankrotihaldurid väga olulist rolli ning pankrotimenetluse läbiviimiseks on vaja äärmiselt ausat, kohusetundlikku, erapooletut ning kindla kvalifikatsiooniga isikuid. Eestis

on üsna mitme tasandlikult määratud pankrotihalduriks saamise tingimused. Täidetud peavad olema kõrged haridusnõuded, kodade liikmelisus, eksamite sooritamine ja kvalifikatsioon. Kindlaks on määratud ka spetsiifilised isikuomadused, millele haldur peab vastama. Analüüsidest pankrotihaldurite kutsekvalifikatsiooni määratlust ja nendele esitatud nõudeid jõudis autor järeldusele, et eesti õiguses on üsna mitme tasandlikult hinnatav halduri kutsekvalifikatsioon. Haldureid ja vandeadvokaate hinnatakse üsna sarnaste hindamise kriteeriume alusel. Haldur peab omama äärmiselt kõrgeid väärtusi ja olema erapooletu ja usaldusväärne kõikidele menetlusosapoolte suhtes. Kõik halduriks nimetatavad isikud peavad täitma kindlat haridustaset, sooritama eksameid ning valdama väga kõrgel tasemel erinevate valdkondade seadusi. Kuigi on hästi reguleeritud halduriks saamine, siis ei ole niivõrd tugevalt reguleeritud halduri täiendõppe kord ning kindlasti tulevikus tuleks ka sellele tähelepanu pöörata.

Pankrotihalduri kinnitamist on peetud üsna oluliseks menetluse osaks, kuna pankrotihalduri roll menetluse kestel on äärmiselt oluline. Nii hetkel kui eelneva seaduse redaktsiooni kohaselt on pankroti kinnitamise kohustus kohtu pädevuses, kuid seaduse muudatuse järgselt muudeti kinnitamise sätet selliselt, et pankrotihalduri valiku osas saavad võlausaldajad rohkem kaasa rääkida. Samas aga kitsendati haldurite valikut kohtute pädevuse osas, mis võimaldas eelneva redaktsioonis pakkuda kohtul erinevaid haldureid juhaks kui võlausaldajad ei nõustunud esimese halduriga. Muudetud seaduse täiendusega peab kohus kinnitama pankroti väljakuulutamise määruses esitatud pankrotihalduri juhul kui võlausaldajate poolt esitatud halduri kandidaat ei peaks seaduse sätete alusel halduriks sobima. Seega võib öelda, et ühtlasi anti küll valiku vabadus võlausaldajatel halduri valiku osas, kuid võlausaldajad peavad kindlasti järgima kriteeriume, mille alusel haldurit tuleb valida ning kas vastav haldur täidab kõiki neid nõudeid.

Teises peatükis analüüsis autor seadusega sätestatud teabe andmise kohustuse vajalikkust ja eesmärki. Teavet peavad andma peale võlgniku ja võlausaldaja maksejõuetusmenetluses nii kohus, ajutine haldur kui ka pankrotihaldur. Teabe andmise kohustusest sõltub efektiivne ja tulemusele orienteeritud pankrotimenetluse läbiviimine. Kuigi teabeandmise kohustus on küll seaduses sõnastatud, siis leidis autor, et tuleks täpsustada siiski teabe andmise sisu ja teabe kohustuse esitatavate isikute ringi, et hinnata teabe edastamise efektiivsust pankrotimenetluse edukaks läbiviimiseks. Teabe andmise kohustus on nii kohtul kui pankrotihalduril. Kohtu kohustuseks on määrusest tulenevate teavete esitamine ning halduri kohustus on menetluse kestel informatsiooni jagamine võlausaldajatele ja kohtule. Oluliseks on peetud teabe kättesaadavust. Eesti pankrotiseaduses tulenevad teated avalikustatakse Ametlikes Teadaannetes ning piiriülesed teated Euroopa e-õiguskeskonna portaalis. Haldurile on antud kohustus läbi teabe edastamise

võimaldada võlausaldajatel esitada oma nõudeid, neid vajadusel põhistada või vastuväiteid esitada. Kui pankrotihaldur jätab kohustusest tuleneva teabe esitamata, siis on antud võimalus võlausaldajatel esitada määruse peale määruskaebuse.

Kuigi seadusega on sätestatud, et teabe andmine on vajalik ja teave tuleb esitada, siis autor jõudis järeldusele, et seadusandluses ei ole piisavalt hinnatud, kas ainult Ametlikes Teadaannetes esitatud teabe edastamise viis on praktikas ka tõhus ja täidab oma eesmärgi. Muudetud seaduse eesmärk on efektiivse ja kiire pankrotimenetluse läbiviimine ning nõuete tunnustamine kirjalikus menetluses võib olla kindlasti üks viis, mis parendab menetluse efektiivsust. Autor leidis, et teabe esitamise ja sisu andmise viise tuleks veelgi täpsustada. Pankroti väljakuulutamise teatises on kindlaks määratud teabe sisu, mis kuulub avaldamisele. Samas pankroti lõpetamise puhul kindla teabe sisu reguleeritud ei ole. Selle tõttu on tihilugu praktikas olukorraga, kus pankroti lõpetamise määruste kohta avaldatud teabe sisu on Ametlikes Teadaannetes ebapiisav. Piisava teabe saamiseks peavad võlausaldajad või ka kolmandad puudutatud osapooled pöörduma päringutega kohtute või haldurite poole vajaliku info saamiseks. Kiirema ja tõhusama info kättesaadavust parandaks olukord, kus seaduses täpsustatakse ka üheselt pankroti lõpetamise kohta käiva info avaldamise kriteeriumid. Teabe sisu täpsustamine vähendaks haldurite ja kohtute teabe vastamise koormust ja annaks võlausaldajatele kiirema info kättesaamise võimaluse.

Autor pakkus välja 3 erinevat viisi, kuidas pankrotihalduri ja kohtute teabe esitamist läbinähtavamaks, kiiremaks ja ajakohasemaks muuta. Üheks ideeks on pankrotis edastatava teabe esitamine läbi e-toimiku, mis on juba kohtute, advokaatide, kohtutäiturite ja ka suuresti ka paljude ettevõtete jaoks tuttav õigusala info süsteem, mis võimaldab dokumente esitada ja kätte toimetada ja/ning kättetoimetamist automatiseerida. See võimaldaks üheaegselt kohelda kõiki võlausaldajaid võrdselt ning anda maksimaalse informatsiooni kättesaadavuse koos meeldetuletusega kõikidele võlausaldajatele ning tagaks menetlustähtaegadest kinnipidamise. Ühtlasi leiab autor, et see võiks vähendada ka määruskaebuste esitamise avaldusi, kuna võlausaldajad saavad juba menetluse kestel oma nõudeid ajakohaselt kaitsta. Võimaluseks oleks ka täiesti uue registri loomine, nagu seda on Kosti süsteem Soomes. Kosti süsteem hõlmab otseselt kogu pankrotimenetluste info kättesaadavust kõikidele menetlusosalistele ning ühtlasi likvideerib olukorra, kus mõni oluline info jääb osapoolte poolt kättesaamatuks. Teiseks pakkus autor välja idee võlakohustuste registri loomisest, mida võimaldaks näiteks eesti.ee infosüsteem, kuhu hetkel märgitakse täitemenetluse algatamise teatised. Eesti.ee portaali saaks luua ka füüsiliste isikute võlakohustuste nimekirja. Nimekirja kättesaadavus oleks lubatud vaid

seaduses sätestatud piirides kohtutele, pankrotihalduritele, kohtutäituritele ja vajadusel krediitiasutustele maksevõime hindamiseks. Samas annaks see pankroti-, saneerimis-, pärimis-, võlgade ümberkujundamise, täite- ja kohtumenetluses olulist informatsiooni, millele toetudes saaks eelmainitud menetlusi tõhusamalt läbi viia.

Kolmandaks leiab autor, et tuleks täpsustada pankrotiseaduses teabe sisu sõnastust. Täpsustamist vajaks Ametlikes Teadaannetes kohtute ja haldurite teatiste sisu osas, mis likvideeriks võlausaldajate lisa päringud. Seega tuleks näiteks lõpumääruse kinnitamise teatises esitada teave ka selle kohta, kas on algatatud võlgadest vabastamise menetlus või mitte ning kes on valitud usaldusisikuks. Lisaks võiks täpsustada ka menetluse kestel olevate teadete sisu, mis annaksid informatsiooni võlausaldajate arvust ja/või nõudeavalduste kogusummast.

Töös on ka käsitletud pankrotimenetluses võlausaldajate võrdse kohtlemise printsiibi kasutamist. Võrdne kohtlemise tagamine on tihedalt seotud teabe esitamisega, kuna teabe alusel luuakse võimalus kõigil menetluseosalistel oma seisukohtade esitamiseks. Autor jõudis järeldusele, et pankrotiseaduse alusel koheldakse võlausaldajate grupe võrdselt, kuid II ja III järgu võlausaldajate vahel on õigustunnetusest lähtuvalt siiski väike ebakõla. Nimelt võrduse printsiibi aluspõhimõtetest lähtuvalt koheldakse kõiki võlausaldajate grupe küll võrdselt, kuid õigustunnetuse küsimuse osas jääb siiski II ja III järgu võlausaldajate eristamine küsitavaks. Ilma kindlate kriteeriumite sätestamist ei toimiks ka seaduse regulatsioonide järgimist, kuid ühiskonna üldise õigustunnetuse raames jääb siiski õhku küsimus, kas ajalise piirangu mittejärgimisel muutuvad ühed võlausaldajate nõuded teistest vähem tähtsamaks. Autor eelmainitud küsimusele vastust ei otsinud, sest see nõuaks subjektiivselt süvaanalüüsi seaduste loome eesmärkidest ning antud töö eesmärki järgides piirdus autor vaid analüüsiga, mis lähtub kehtiva pankrotimenetluse raamistikkust.

Töö tulemusel selgus, et 2021 aasta pankrotiseaduses otseselt ei muudetud pankrotihalduri teabe andmise kohustust, küll aga täpsustati teabe andvate isikute ringi piirüleses pankrotimenetluse puhul. Küsimusele, kas pankrotiseadusega kehtestatud pankrotihaldurite teabe edastamise kohustused on piisavad ja tagavad tõhusa, kiire ja eduka pankrotimenetluse läbiviimise jõudis autor arusaamale, et kiirema ja tõhusama menetluse läbiviimiseks võiks seaduse sätteid veelgi täpsustada just teabe sisu ja kättesaadavuse tagamise osas. Seega leiab töö autor, et teabe andmise kohustuse viise võiks seadusandlusega paremini reguleerida, sest see tagaks võrdsema võlausaldajate kohtlemise ja kiirema menetluse läbiviimise.

SUMMARY

OBLIGATION OF THE TRUSTEE IN BANKRUPTCY TO PROVIDE INFORMATION IN BANKRUPTCY PROCEEDINGS

Regina Pikalev

The aim of the master's thesis is to identify the possibilities of the obligation to deliver the information imposed on bankruptcy trustees as quickly and adequately as possible. The research questions of the paper are whether the obligation of bankruptcy trustees to provide information has been amended by the Bankruptcy Act, which entered into force in 2021, and whether the obligation of bankruptcy trustees to provide information ensures fast and efficient bankruptcy proceedings. The analysis includes an examination of the possibilities for providing rapid, relevant, and up-to-date information. In 2021, extensive changes were made in the conduct of bankruptcy proceedings with the changing of the principles of conducting the procedure for accepting and defending claims. The updated law provided for the defence of claims in written proceedings. In addition, the obligation of a bankruptcy trustee was renewed by submitting a transparent trustee's fee statement. Compliance with the above provisions by the trustee requires the effective delivery of information, and this paper will analyse the effectiveness of the provisions on the delivery of information.

The author uses combined methodologies to achieve the goal of the thesis. The author uses historical comparative analysis when writing this master's thesis. The author compares the previously valid Bankruptcy Act and the new act amended in 2021 to analyse the change in the duties of a trustee in bankruptcy on the basis of the provisions of the updated act. The author also uses the principles of bankruptcy proceedings in England, Germany, Finland, and the United States of America for comparison. The use of a comparison provides an opportunity to analyse whether the principles of the provisions of the amended act have already been used in other legal systems

and whether or not they have ensured the objectives of the regulatory change. Using a teleological, sociological interpretation, the author analyses based on which basic principles the obligation of a trustee in bankruptcy to provide information has been determined in bankruptcy proceedings.

In compiling the work, the author uses various scientific sources, previously valid and current legislation, as well as non-binding sources, such as draft laws or reviews of insolvency audits. In selecting sources, the author uses the widest possible range of scientific material, above all scientific articles and previously valid and/or current laws, to provide meaningful content for the obligations of the trustees in bankruptcy.

In the first chapter, the author analyses the nature of insolvency, the determination of permanent and temporary insolvency, and the different types of insolvency proceedings, the professional qualification requirements for bankruptcy trustees, and the procedure for approving a bankruptcy trustee. In addition, the author has given an overview of the course of bankruptcy proceedings. All of the above creates a unified view of the nature of bankruptcy proceedings and the importance of a trustee in bankruptcy.

Bankruptcy trustees play a very important role in every state governed by the rule of law, and extremely honest, conscientious, impartial, and highly qualified individuals are needed to conduct bankruptcy proceedings. In Estonia, the conditions for becoming a trustee in bankruptcy are determined in many levels. High educational standards, membership of chambers, passing examinations, and qualifications must be met. The specific personal characteristics that the trustee must meet have also been identified. Analysing the definition of the professional qualifications of bankruptcy trustees and the requirements set for them, the author came to the conclusion that in Estonian law, there are several levels of assessment for the professional qualification of the trustee.

The approval of the trustee in bankruptcy has been considered a fairly important part of the proceedings due to the extreme importance of the role of the trustee in bankruptcy during the proceedings. Both at the moment and in accordance with the wording of the previous law, the obligation to confirm the bankruptcy is within the jurisdiction of the court, but after the new amendment of the law, the confirmation provision was changed so that creditors have more say in choosing a trustee in bankruptcy. At the same time, the choice of trustees was restricted in terms of the jurisdiction of the courts, which, in the previous version, allowed the court to offer different trustees if the creditors did not agree with the first trustee. With the addition of the amended law, the court must confirm the trustee in bankruptcy specified in the ruling declaring bankruptcy if the candidate for trustee nominated by the creditors should not be suitable as a trustee on the basis of

the provisions of law. Thus, it can be said that although creditors were also given the freedom to choose the trustee, creditors must certainly comply with the criteria on the basis of which the trustee must be selected and whether the trustee meets all these requirements.

In the second chapter, the author analyses the necessity and purpose of the obligation to deliver information provided by law. In addition to the debtor and the creditor in insolvency proceedings, the information must be provided by the court, the interim trustee, and the trustee in bankruptcy. The efficient and result-oriented conduct of bankruptcy proceedings depends on the obligation to provide information. Although the obligation to provide information is provided by law, the author finds that the content of the delivery of information and the circle of persons subject to the obligation to provide information must be examined to assess the necessity and effectiveness of the provision of information. Both the court and the trustee in bankruptcy have a duty to provide information. The court is obliged to provide information arising from the order and the trustee must provide information to creditors and the court during the proceedings. The availability of information has been considered important. Notices arising from the Estonian Bankruptcy Act are published in Official Announcements and cross-border notices on the European e-Justice Portal. The trustee must, via the delivery of information, to allow creditors to submit their claims, substantiate them, or raise objections, if necessary. If the trustee in bankruptcy fails to provide the information arising from the obligation, creditors are given the opportunity to appeal against the order.

The author concludes in the paper that although the obligation to provide information is procedurally prescribed in law, the content of the information should be specified and updated. It would be necessary to set up a system that would allow information to be identified and exchanged more quickly during bankruptcy proceedings. In addition, the author finds that existing information exchange programmes, such as the e-file and eesti.ee, can be used, but its regulation would need to be specified.

The author suggested three different ways to make the delivery of information by the trustee in bankruptcy and by the courts more transparent, faster, and more up-to-date. One idea is to provide information in bankruptcy through an e-file, which is already a legal information system familiar to courts, lawyers, bailiffs, and, to a large extent, many companies, enabling documents to be submitted and delivered, and the delivery to be automated. Secondly, the author proposes the idea of creating a register of debt obligations, which would be made possible, for example, by the eesti.ee information system. Notices of the initiation of enforcement proceedings are indicated on

the eesti.ee portal, but a division for the list of debt obligations of natural persons could also be created there. The availability of the list would be allowed only within the limits provided by law to courts, trustees in bankruptcy, bailiffs, and, if necessary, credit institutions for the assessment of solvency, and to the persons themselves. At the same time, it would provide important information in bankruptcy, reorganisation, succession, debt restructuring, enforcement, and court proceedings, on the basis of which the above-mentioned proceedings could be carried out. Thirdly, the author finds that the wording of the content of the information in the Bankruptcy Act should be clarified. The content of notices from courts and trustees in the Official Announcements would need to be clarified, which would make it possible to eliminate additional inquiries from creditors.

As a result of the paper, it becomes clear that the 2021 Bankruptcy Act did not directly change the bankruptcy trustee's obligation to provide information, but the circle of persons providing information in cross-border bankruptcy proceedings was specified. On the question of whether the obligation of bankruptcy trustees to provide information established by the Bankruptcy Act ensures efficient and expeditious bankruptcy proceedings, the author came to understanding that to conduct faster and more efficient proceedings, the provisions of the act could be further specified, primarily in regard to the content of the information and securing its availability. Thus, the author of the thesis finds that the ways of the obligation to provide information should be better regulated by legislation, as this would ensure an efficient and faster procedure.

KASUTATUD ALLIKATE LOETELU

Teaduslikud allikad:

1. Alekand A., (2010). Quo vadis, notariaalne leping täitedokumendina? *Juridica*, 2010/6.
2. Auger J, Bohemier A., (2003). The Status on the Trustee in Bankruptcy. *Revue Juridique Themis*, Vol. 37, Issue 1, 2003.
3. Bork R. (2018). Debt Restructuring in Germany. De Gruyter Publishing House, *Journal European Company and Financial Law Review*, 2018.
4. Friedman L. M.(1905) Debtor's Interference in the Election of a Trustee in Bankruptcy. *Harvard Law Review*, No.2, Vol 19.
5. Cuevas C.J., (1995-1996). Public values and the Bankruptcy code. *Bankruptcy Developments Journal 12 Bankr.* (1995-1996).
6. Fletcher I. F., (2002). The law of insolvency. London, 2002.
7. Harris, S. L., (2003). Choosing the Law Governing Security Interests in International Bankruptcies. *Brooklyn Journal of International Law*, Vol. 32, Issue 3, 2007.
8. Jacoby M.B., (2004). The Bankruptcy code at twenty-five and the Next Generation of Lawmaking. *American Bankruptcy Law Journal* Vol 78, Issue 2, 2004.
9. Jegorov S., (2008). Krediidiasutuste maksejõuetuse erisused: regulatiivse maksejõuetuse kontseptsioon. *Juridica* 2008/6.
10. Kama P., (2016). Usaldus kui õiguslikku kaitset vääriv fenomen. *Juridica* 2016/8.
11. Kõve V., (2019). Kohtusüsteemi ülesanded muutavas ajas. *Juridica* 2019/9.
12. Ligi R., (2006). Teavitamiskohustus -tarbija huvide kaitse tagatis Euroopa Ühenduses, *Juridica* 2006/8.
13. Lubben, S. J.(2012). American Bankruptcy Institute Law Review 14 Am. Bankr. Inst. 309-404 .
14. Manivald P., (2010). Pankrotimenetluse majanduslik efektiivsus. Empiiriline uuring, *Juridica* 2010/4.
15. Manivald P. (2008). Pilk Eesti maksejõuetusõigusele läbi õigusökonoomika prisma“. *Juridica* 2008/6.
16. McBryde W. W., (2003). Principles of European insolvency law. *Kluwer Legal Publishers*, 2003.

17. Mokal R.J., (2021). Priority as Pathology: The pari passu Myth. *Cambridge Law Journal*, Nov 2021.
18. Monaghan T.F. The Trustee in Bankruptcy. *Core.U.S Journals*, Main Law Review Vol 14.
19. Nikus I., (2008). Saneerimiseaduse eelnõu. *Juridica* 2008/6.
20. Principles and Guidelines for Effectiv Insolvency and Creditor Right System.(2003). *The World Bank Legal Review* Vol.1, 2003.
21. Principles and Guidelines for effective insolvency and creditor rights systems. (2016). *The World Bank. Washington DC*, 2016.
22. Posner E.A., (1997). The political economy of the Bankruptcy reform act of 1987/6, *Michigan Law Review*, 1997.
23. Ramsay I., (2000). Market Imperatives, Professional Discretion and the Role of Intermediaries in Consumer Bankruptcy: A Comparative Study of the Canadian Trustee in Bankruptcy. *American Bankruptcy Law Journal* 74, 2000.
24. Rhodes S., (2006). The Fiduciary and Institutional Obligations of a Chapter 7 Bankruptcy Trustee. *American Bankruptcy Law Journal* 80, 2006.
25. Simon L.D.(2020).The Guardian trustee in bankruptcy courts and beyond. *North Carolina Law Review*, Vol. 98, Issue 6.
26. Treatment of Shareholder Loans to Undercapitalized Corporations in Bankruptcy Proceedings. *Journal of Law and Commerce* Vol 17, Issue 1, 1997.
27. Toom T.,(2014) Äriühingu püsiv maksejõuetus ja edasiste maksete tegemine. *Juridica*, 2014/6.
28. UNCITRAL,(2005). Legislative Guide on Insolvency Guide. New York, 2005.
29. Varul P., (2013). Maksejõuetuse areng Eestis. *Juridica* 2013/6.
30. Varul. P.,(2008). Pankrotiseaduse uued parandusettepanekud. *Juridica*, 2008/6.
31. Viirsalu P., (2008). Pankrotipesa problemaatika. *Juridica*, 2008/6.
32. Walton P., Keaya A.R., (2003). Insolvency Law: Corporate and Personal. *Pearson Education Limited*, Essex, 2003.
33. Westbrook J. L., Booth C.D, Paulus C.G, Rajak H., (2010). A Global View of Business Insolvency Systems. Leiden- Boston, 2010.
34. Westbrook J.L., (2009). A Global View of Business Insolvency system. *Brill*, 2009.

Eesti Õigusaktid:

35. Pankrotiseadus RT I, 04.01.2021 ja RT 31.12.2009.
36. Krediitiasutuste seaduse RT I, 02.06.2021, 25.
37. Põhiseadus RT I, 15.05.2015.
38. Tsiviilkohtumenetluse seadustik RT I, 09.04.2021.
39. Isikuandmete kaitse seadus RT I, 04.01.2019.
40. Krediitiasutuste seadus RT I, 02.11.2011.
41. Advokatuuri seadus RT I, 22.06.2016, 23.
42. Kohtutäiturite seadus RT I 2009, 68, 463.
43. Kohtute seadus RT I, 28.01.2021, 2.
44. Välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamise seadus, RT I 2008, 30, 191.
45. Pankrotihalduri eksami erialateadmiste testi valdkonnad ja hindamise kord, RT I 2010, 75, 576.
46. Eesti Vabariigi haridusseadus RT I 1992, 12, 192.
47. Eesti Vabariigi kvalifikatsioonide ja enne 20. augustit 1991. a antud endise NSV Liidu kvalifikatsioonide vastavus. RT I 2005, 32, 241.
48. Võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seadus RT I, 04.01.2021.
49. Äriseadustik RT I, 04.01.2021, 46.
50. Saneerimisseadus RT I, 04.01.2021, 39.

Õigusaktide eelnõud:

51. Pankrotiseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu Seletuskiri, 29.10.2019.

Justiitsministeerium. Kättesaadav:

[https://eelnoud.valitsus.ee/main/mount/docList/9517edf1-b893-456b-ba54-](https://eelnoud.valitsus.ee/main/mount/docList/9517edf1-b893-456b-ba54-e7e53e94c0e1#VX3wm7eq)

[e7e53e94c0e1#VX3wm7eq](https://eelnoud.valitsus.ee/main/mount/docList/9517edf1-b893-456b-ba54-e7e53e94c0e1#VX3wm7eq), 20. oktoober 2021.

Euroopa Liidu õigusaktid:

52. Euroopa parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2015/848 maksejõuetusmenetluse kohta (uuesti sõnastatud), 20.05.2015

Kohtulahendid:

53. Kohtumäärus nr 2-18-10969, 04.11.2020.

Muud allikad:

54. Kanger R. (2007). *Võrdse kohtlemise ja diskrimineerimise alased kaasused Eesti Vabariigi Riigikohtu praktikas*. Riigikohus. . Kättesaadav:

https://www.riigikohus.ee/sites/default/files/elfinder/analyysid/2007/t6lkimiseks_memoeriraportoor_1_kanger.pdf, 16. detsember 2021.

55. Kasak A. (2010) *Võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõttest kõrvalekaldumine pankrotimenetluses*. (Magistritöö), Tartu.

56. Kriibi P. (2016) *Maksejõuetusinstituudi (nõ pankrotiombudsmani) loomise vajadus*.

Justiitsministeerium, 2016. Kättesaadav:

https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/maksejõuetusinstituudi_pankrotiombudsmani_loomise_vajadus.pdf. 12. november 2021.

57. Liin S. Analüüs-kontseptsioon piiriülene maksejõuetusmenetlus. Maksejõuetusõiguse revisjon. Kättesaadav:

[https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/susann_liin_analuus-](https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/susann_liin_analuus-kontseptsioon_piiriulene_maksejõuetusmenetlus.pdf)

[kontseptsioon_piiriulene_maksejõuetusmenetlus.pdf](https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/susann_liin_analuus-kontseptsioon_piiriulene_maksejõuetusmenetlus.pdf), 03. november 2021.

58. Lisovski E.L. (2019). *Piiriülese pankrotimenetluse probleeme*. (Sisekaitseakadeemia Lõputöö), Tallinn.

59. Lunt K.(2014) *EL ettevõtjate maksejõuetust on võimalik elektrooniliselt kontrollida*.

Kättesaadav: <https://www.just.ee/uudised/el-ettevotjate-maksejõuetust-voimalik-elektrooniliselt-kontrollida>, 15. november 2021.

60. Madisson K. (2003). *Uue pankrotiseaduse lühitutvustus*, Eesti Majanduse Teataja Nr 11. Kättesaadav: <https://www.sorainen.com/UserFiles/File/Publications/artikkel.Uue-pankrotiseaduse-luhitutvustus.2003-10-20.Eesti-Majanduse-Teataja.est.karinm.pdf>, 02.november 2021.
61. Normitehnika käsiraamat. “*Hea loome ja normitehnika eeskiri*“. Justiitsministeerium. Kättesaadav: https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/riigikogus_menetletavate_eelnoude_normi_tehnika_eeskiri_17.01.2019.pdf, 17 november 2021.
62. Novikov A. (2013). *Pankrotihalduri roll pankrotimenetluses*. (Magistritöö), Tartu.
63. Näidis Svetlana Slavitsš pankrotimenetluses esitatud teated Ametlikud Teadaannetes. Kättesaadav: https://www.ametlikudteadaanded.ee/avalik/teadaanne?teate_number=1128209, 10. november 2021.
64. Näidis pankroti lõpetamise teatistest, mis kõik on eri informatsiooniga ning Autori tööalases praktikas on teada, et nende isikute puhul on algatatud ka pankroti lõpetamise määrusega koheselt võlgadest vabastamise menetlus. Kättesaadav: https://www.ametlikudteadaanded.ee/avalik/teadaanne?teate_number=1436957; https://www.ametlikudteadaanded.ee/avalik/teadaanne?teate_number=1516624; https://www.ametlikudteadaanded.ee/avalik/teadaanne?teate_number=1794644, 14. detsember 2021.
65. Toomere V. (2017) *Advokaat selgitab: miks tuleks saneerimismenetlust eelistada pankrotimenetlusele?* Ärileht, 24.12.2017. Kättesaadav: <https://arileht.delfi.ee/artikkel/80578173/advokaat-selgitab-miks-tuleks-saneerimismenetlust-eelistada-pankrotimenetlusele>, 22. november 2021.
66. Varusk M. (2010) *Füüsilise isiku pankrotimenetlus*. Õiguskeel 2010/1. Kättesaadav: https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/merike_varusk_fuusilise_isiku_pankrotimenetlus_0.pdf, 13. oktoober 2021.
67. Varusk M. (2010). *Füüsilise isiku pankrotimenetlus*. Õiguskeel 2010/3. Kättesaadav: https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/merike_varusk_fuusilise_isiku_pankrotimenetlus.pdf, 13. oktoober 2021.
68. M. Varusk. (2008). *Maksejõuetus-mis see on?* Õiguskeel 2008/2. Kättesaadav: https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/merike_varusk._maksejouetus_-_mis_see_on.pdf, 24.november 2021.
69. Varusk M. (2017). *Pankrotivara müük, väljamaksed pankrotivarast, pankrotimenetluse lõppemine ja tagajärjed*. Maksejõuetusõiguse revisjon. Kättesaadav: https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/merike_varusk_analuus-kontseptsioon.pdf 04. november 2021.
70. Sallaste A. (2021) *Pankrotiseaduses jõustusid olulised muudatused*. Blogi, 02.02.2021, Kättesaadav: <https://fondia.com/ee/et/ulevaated/pankrotiseaduses-joustusid-olulised-muudatused>, 07. oktoober 2021.

LISAD

Lisa 1. Lihtlitsents

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks¹⁷²

Mina _____ Regina Pikalev _____ (autori nimi)

1. Annan Tallinna Tehnikaülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

Pankrotihalduri teabeandmise kohustus pankrotimenetluses,
(lõputöö pealkiri)

mille juhendaja on _____ Uno Feldschmidt _____,
(juhendaja nimi)

1.1 reprodutseerimiseks lõputöö säilitamise ja elektroonse avaldamise eesmärgil, sh Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu digikogusse lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2 üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tallinna Tehnikaülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu digikogu kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. Olen teadlik, et käesoleva lihtlitsentsi punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest ning muudest õigusaktidest tulenevaid õigusi.

_____ (kuupäev)

¹⁷² Lihtlitsents ei kehti juurdepääsupiirangu kehtivuse ajal vastavalt üliõpilase taotlusele lõputööle juurdepääsupiirangu kehtestamiseks, mis on allkirjastatud teaduskonna dekaani poolt, välja arvatud ülikooli õigus lõputööd reprodutseerida üksnes säilitamise eesmärgil. Kui lõputöö on loonud kaks või enam isikut oma ühise loomingulise tegevusega ning lõputöö kaas- või ühisautor(id) ei ole andnud lõputööd kaitsvale üliõpilasele kindlaksmääratud tähtjaks nõusolekut lõputöö reprodutseerimiseks ja avalikustamiseks vastavalt lihtlitsentsi punktidele 1.1. ja 1.2, siis lihtlitsents nimetatud tähtaja jooksul ei kehti.